

**Związki funkcjonalno-przestrzenne
Ciechanowa
z otoczeniem regionalnym**

Warszawa 2010

Opracowanie/Wydawca
Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie
ul. Lubelska 13
03-802 Warszawa
tel. (022) 518 49 00
fax. (022) 518 49 49
e-mail: biuro@mbpr.pl

Dyrektor Biura:
prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Zastępcy dyrektora:
mgr Bartłomiej Kolipiński
dr arch. Tomasz Sławiński
mgr Elżbieta Sielicka

Redaktor Naczelny:
prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Dyrektor Oddziału Terenowego w Ciechanowie:
mgr inż. arch. Monika Brzeszkiewicz-Kowalska

Wykonano w Oddziale Terenowym w Ciechanowie przez Zespół:

mgr inż. Anna Słonecka
mgr inż. Elżbieta Jaglak
mgr inż. Katarzyna Farska
mgr inż. Elżbieta Goryszewska
mgr Jolanta Kołakowska
mgr inż. Elżbieta Ulanicka
mgr Magdalena Sugajska
mgr Michał Sugajski

Współpraca:
mgr Andrzej Pszczółkowski

Opracowanie graficzne:
Teresa Bujakowska
Jadwiga Jaroszevska
Grzegorz Moczulski
Elżbieta Pikus

Tłumaczenie:
mgr Honorata Dębek (OT Ostrołęka)

Redakcja językowa:
Jadwiga Czowgan

Redakcja techniczna, skład i łamanie:
mgr inż. Weronika Makowska
mgr Kinga Stanek

Analizy i Studia



Zeszyt 3(23)/2010

Związki funkcjonalno-przestrzenne Ciechanowa z otoczeniem regionalnym

ISSN 1892-6322

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP	5
2.	POŁOŻENIE CIECHANOWA	6
3.	CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA MIASTA CIECHANOWA.....	8
3.1.	POTENCJAŁ LUDNOŚCIOWY	9
3.2.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	11
3.3.	ROZWÓJ GOSPODARCZY	16
3.4.	KOMUNIKACJA	22
4.	PRZESTRZENNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA	26
4.1.	STRUKTURA PRZESTRZENNA MIASTA	26
4.2.	KIERUNKI ROZWOJU MIASTA I OTOCZENIA WYNIKAJĄCE Z SYTUACJI PLANISTYCZNEJ.....	29
5.	ZWIĄZKI FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE MIASTA	31
5.1.	POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE	31
5.2.	POWIĄZANIA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	36
5.3.	POWIĄZANIA PRZYRODNICZE.....	38
5.4.	ZASIĘG ODDZIAŁYWANIA USŁUG O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	38
5.4.1.	Usługi administracji	38
5.4.2.	Szkolnictwo ponadgimnazjalne i wyższe	40
5.4.3.	Usługi kultury.....	42
5.4.4.	Usługi sportu i rekreacji	44
5.4.5.	Ochrona zdrowia	46
5.4.6.	Powiązania gospodarcze	47
5.4.7.	Oddziaływanie miasta Ciechanowa.....	49
6.	MOŻLIWOŚCI KSZTAŁTOWANIA CIECHANOWA JAKO OŚRODKA REGIONALNEGO	50
6.1.	OŚRODKI REGIONALNE W DOKUMENTACH RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH	50
6.2.	ROZWÓJ MIASTA W DOKUMENTACH SAMORZĄDU LOKALNEGO	54
6.3.	DZIAŁANIA WŁADZ SAMORZĄDOWYCH SŁUŻĄCE WZMOCNIENIU POZYCJI MIASTA W REGIONIE	57
7.	PODSUMOWANIE	59
	ABSTRACT	63
	MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE.....	64
	SPIS MAP	65
	SPIS TABEL.....	66
	SPIS WYKRESÓW	66

1. WSTĘP

W strukturze osadniczej województwa mazowieckiego ważne znaczenie mają w miarę równomiernie i koncentrycznie w stosunku do Warszawy rozmieszczone miasta, które w latach 1975-1999 pełniły funkcje stolic byłych województw, tj.: Radom, Płock, Siedlce, Ostrołęka i Ciechanów. W *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2020 roku* jednym z kierunków działań (działanie 4.2.) jest wzmocnienie potencjału rozwojowego tych ośrodków (ośrodków subregionalnych) ze względu m.in. na zgromadzony w nich potencjał rozwojowy i pełnione funkcje w subregionie.

Według *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju* z 2001 roku miastom tym przypisano pełnienie roli ponadregionalnych i regionalnych ośrodków równoważenia rozwoju.

Celem opracowania jest identyfikacja potencjału społeczno-gospodarczego Ciechanowa oraz określenie powiązań funkcjonalno-przestrzennych miasta z otoczeniem regionalnym. Przez otoczenie rozumie się obszar – względnie jednorodny, odróżniający się od terenów sąsiednich cechami naturalnymi i nabytymi w minionych latach, w tym ukształtowanymi w okresie funkcjonowania województwa ciechanowskiego. Jest to obszar obejmujący w całości powiaty: ciechanowski, makowski, mławski, nowodworski, płoński, przasnyski, pułtuski i żuromiński, co umożliwi przeprowadzenie analizy porównawczej w wielu aspektach z wykorzystaniem danych statystycznych. W obszarze objętym analizą znajdują się więc powiaty, w których granicach występują gminy wchodzące w skład byłego województwa ciechanowskiego.

Tak przyjęty obszar opracowania pozwala na pełniejsze określenie istniejących i kształtujących się powiązań z ośrodkiem subregionalnym Ciechanów lub stwierdzenie ich braku. Analizą objęto łącznie 75 gmin w 8 powiatach.

Z uwagi na fakt, iż przestrzeń funkcjonalna wykracza często poza granice administracyjne, w odniesieniu do niektórych zagadnień obszar objęty analizą jest większy i wynika z zachodzących relacji – związków funkcjonalno-przestrzennych. Zachodzą one bowiem na różnych płaszczyznach (gospodarczej, społecznej, kulturowej) i w zależności od sposobu zagospodarowania polegać mogą na wymianie dóbr i usług lub wykorzystaniu zasobów.

Na potrzeby opracowania przeprowadzone zostały badania ankietowe służące określeniu rzeczywistego związku różnych sfer działalności człowieka, zachodzącego w relacji miasto-otoczenie, co znalazło wyraz w wyznaczeniu strefy oddziaływania miasta.

Zakres problemowy opracowania obejmuje:

- charakterystykę społeczno-gospodarczą miasta Ciechanowa na tle powiatu ciechanowskiego i powiatów otaczających,
- analizę istniejącego zagospodarowania przestrzennego i zamierzeń rozwojowych miasta z jego bezpośrednim otoczeniem, ujętych w dokumentach planistycznych,
- określenie związków funkcjonalno-przestrzenne miasta w zakresie powiązań komunikacyjnych, infrastrukturalnych, przyrodniczych oraz świadczonych usług o znaczeniu ponadlokalnym,
- analizę zasięgów oddziaływania miasta w zakresie usług: administracji, oświaty, szkolnictwa wyższego, sportu i rekreacji, ochrony zdrowia oraz powiązań gospodarczych,
- kierunki rozwoju ujęte w dokumentach rządowych i samorządowych kierowane do ośrodków subregionalnych.

W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne oraz informacje i ustalenia zawarte w podstawowych dokumentach programowania rozwoju regionalnego, dokumentach planistycznych i strategicznych województwa oraz dotyczących rozwoju Ciechanowa, tj.:

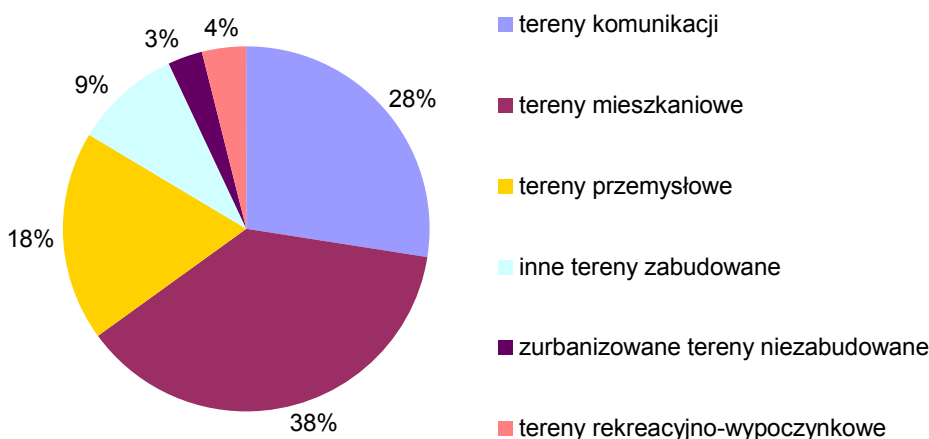
- *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego* (Uchwała Nr 65/2004 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7. czerwca 2004 roku),
- *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020* (Uchwała nr 78/06 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 29. maja 2006 roku),
- *Planie rozwoju lokalnego powiatu ciechanowskiego na lata 2004-2013* (uchwalonym przez Radę Powiatu Ciechanowskiego w listopadzie 2004 roku),
- *Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2020* (projekt przyjęty przez Zarząd Powiatu Ciechanowskiego w dniu 12. listopada 2007 roku),
- *Planie rozwoju lokalnego miasta Ciechanów 2005-2010* (uchwalonym w 2004 roku),
- *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Ciechanów do roku 2023* (uchwalonej 29. kwietnia 2004 roku),
- *Lokalnym programie rewitalizacji miasta Ciechanów na lata 2005-2013.*

Jest to opracowanie analityczne dotyczące określenia roli i znaczenia miasta Ciechanowa, pełniącego funkcje będące pochodną jego potencjału społecznego i ekonomicznego. Funkcje te występują w określonych relacjach z otoczeniem. Ich rodzaj i ranga wyznacza obszar będący strefą oddziaływania miasta.

2. POŁOŻENIE CIECHANOWA

Ciechanów położony jest na Wysoczyźnie Ciechanowskiej wchodzącej w skład makroregionu Niziny Północnomazowieckiej. Jest to obszar staroglacjalny, o cechach przejściowości należący do równin i wysoczyzn bezjeziornych w zasięgu stadiału północnomazowieckiego i mławskiego fazy ciechanowskiej. Jest to falista równina położona na wysokości 110-140 m n.p.m. o deniwelacjach dochodzących do 20-25 m.

Wykres 1. Struktura użytkowania terenów zainwestowanych



Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Ciechanów*

Pod względem administracyjnym jest to siedziba powiatu ziemskiego o powierzchni 1060 km² liczącego ponad 91 tys. mieszkańców. Ciechanów zamieszkuje ok. 46 tys. osób, co stanowi ponad połowę mieszkańców powiatu. Jest jednym z dominujących ośrodków osadniczych północno-zachodniej części województwa mazowieckiego położonym na skrzyżowaniu dróg krajowych nr 50 i 60 oraz trzech dróg wojewódzkich, przez który przebiega magistralna linia kolejowa E65 Warszawa – Gdańsk. Powierzchnia miasta wynosi 3262 ha, w tym 1033 ha stanowią grunty zainwestowane:

- tereny komunikacji – 285 ha,
- tereny mieszkaniowe – 388 ha,
- tereny przemysłowe – 190 ha,
- inne tereny zabudowane – 98 ha,
- zurbanizowane obszary niezabudowane – 33 ha,
- tereny rekreacyjno-wypoczynkowe – 39 ha.

Tereny niezainwestowane zajmują powierzchnię 2244 ha, w tym: tereny rolnicze – 1985 ha, lasy – 105 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione – 31 ha, nieużytki i inne 107 ha.

Pierwsza wzmianka o Ciechanowie pochodzi z 1065 roku, z dokumentu wystawionego przez Bolesława Śmiałego, który zezwolił benedyktynom mogileńskim pobierać stąd opłaty oraz daniny.

Do rozwoju grodu przyczyniło się istnienie siedziby kasztelańskiej i rozległe kompetencje tego urzędu w zakresie administracji i wojskowości oraz sądownictwa i skarbowości. Dzięki temu Ciechanów uzyskał pomyślne warunki dla wszechstronnego rozwoju, w tym do rozwoju różnorodnych funkcji miastotwórczych. We wczesnym średniowieczu powstała Ziemia Ciechanowska złożona z 3 powiatów: ciechanowskiego, przasnyskiego oraz sąchockiego zwanego początkowo czerwińskim [Pazyra, 1976]. Przetrwiała jako jednostka administracyjna do upadku państwowości polskiej w 1795 roku. W średniowieczu Ciechanów był siedzibą księcia, co można uznać za awans miasta.

Okres rozkwitu miasta przypada na połowę XVI wieku, kiedy to na zamku zamieszkała królowa Bona Sforza nadając mu liczne przywileje i przyczyniając się do jego znacznego rozwoju. Jednakże w drugiej połowie XVI i na początku XVII wieku coraz wyraźniej występują oznaki regresu gospodarczego. Jedynie większe i zamożniejsze miasta zdołały przezwyciężyć trudności. Na północnym Mazowszu tylko Płock i Ciechanów wykazywały wzrost jeszcze do 1616 roku.

W tych warunkach w początkach XVII wieku Ciechanów osiągnął szczyt swego rozwoju. Gdy wiele innych miast zaczęło się wyraźnie kurczyć, Ciechanów liczył ponad 5 tys. mieszkańców. Wiec XVII był trudnym okresem dla miasta. Liczne wojny, następnie rozbiory spowodowały jego regres. Pojawiły się krótkotrwałe możliwości przezwyciężenia takiego stanu. Sejm Grodzieński w roku 1793 (potwierdzający II rozbiór Polski) wprowadził jednocześnie nowy podział administracyjny kraju. Część Mazowsza pozostająca w granicach państwa polskiego podzielona została na trzy województwa: mazowieckie, warszawskie i ciechanowskie. Miasto awansowało po raz pierwszy w swej historii do rangi stolicy województwa posiadającego obszar ok. 10 tys. km². Utworzono je z ziem: ciechanowskiej, różańskiej i zakroczymskiej oraz pozostałych przy Polsce części ziem: zawkrzeńskiej i płockiej.

W czasie zaborów, w drugiej połowie XIX wieku, nastąpił rozwój przemysłowy miasta (pojedyncze zakłady produkcyjne istniały wcześniej: młyny, postrzygalnie sukna itp.). W roku 1864 powstaje w mieście pierwszy zakład przemysłowy – browar parowy, a w 1882 roku cukrownia. Mniejsze znaczenie mają: cegielnia, fabryka octu i olejarnia. Kolejny ważny etap w dziewiętnastowiecznym rozwoju miasta stanowi uruchomienie w 1877 roku tzw. kolei nadwiślańskiej [Kociszewski, 1980]. W okresie międzywojennym powstały rzeźnie i mleczarnia.

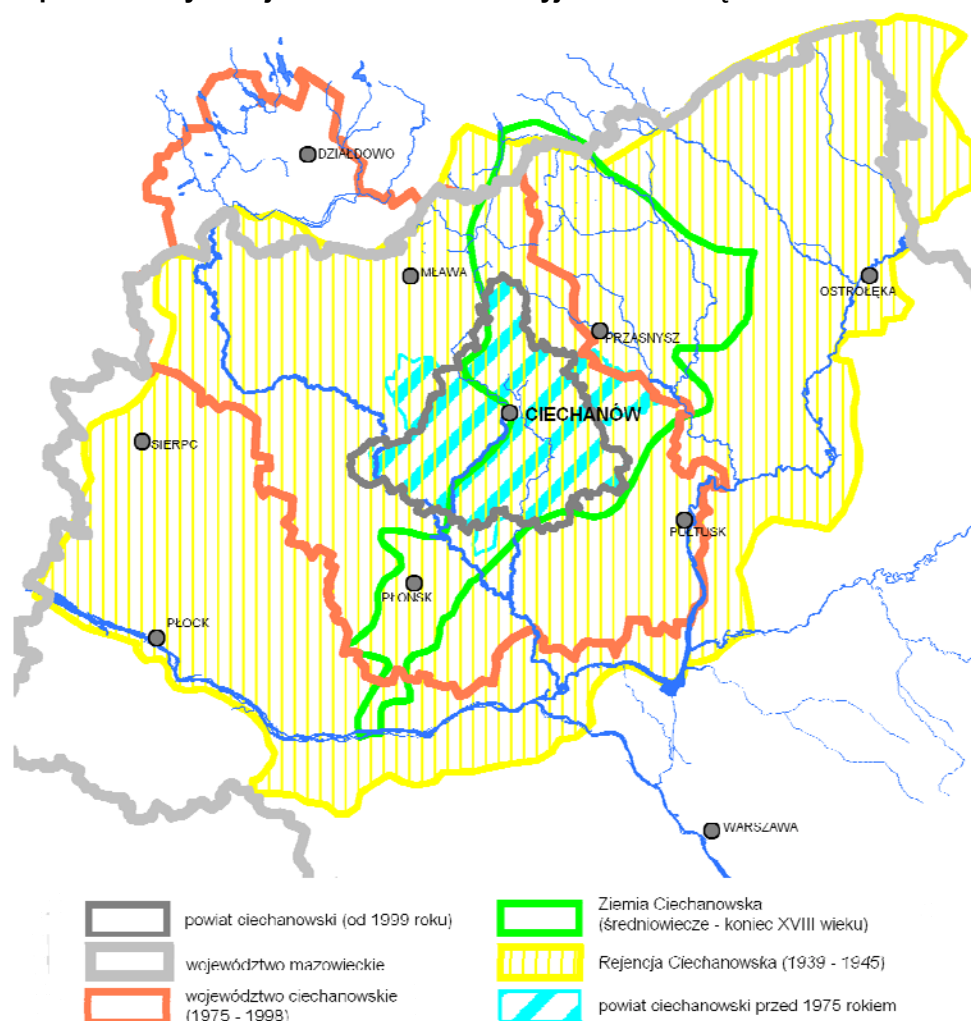
W czasie II wojny światowej utworzono Rejencję Ciechanowską (Regierungsbezirk Zichenau) o powierzchni 12 847 km². Po zakończeniu wojny Ciechanów miał status miasta powiatowego w ramach województwa warszawskiego. W tym czasie powstały nowe zakłady przemysłowe, m.in.: duża chłodnia składowa, zakłady jajczarsko-drobiarskie, zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego oraz cegielnia w Krubinie (obecnie dzielnica miasta). W latach 60-tych XX wieku w ramach aglomeracji przemysłu warszawskiego powstały

m.in.: Zakłady Remontowe Maszyn Budowlanych (ZREMB), Fabryka Obrabiarek Precyzyjnych „AVIA”, Zakład Naprawczy Mechanizacji Rolnictwa.

W 1975 roku po raz drugi w swej historii Ciechanów stał się siedzibą władz wojewódzkich, stolicą województwa ciechanowskiego. Był to okres znacznego rozwoju miasta. Nastąpił wtedy wyraźny wzrost liczby mieszkańców z ok. 27,3 tys. w 1975 roku do prawie 47,5 tys. na koniec roku 1998.

Miasto Ciechanów jako siedzibę różnych jednostek administracyjnych w ujęciu historycznym przedstawia *Mapa 1*.

Mapa 1. Historyczne jednostki administracyjne z siedzibą w Ciechanowie



Źródło: Opracowanie MBPR danych z *Wielkiego Atlasu Historycznego*, Wydawnictwo Demart, Warszawa 2004

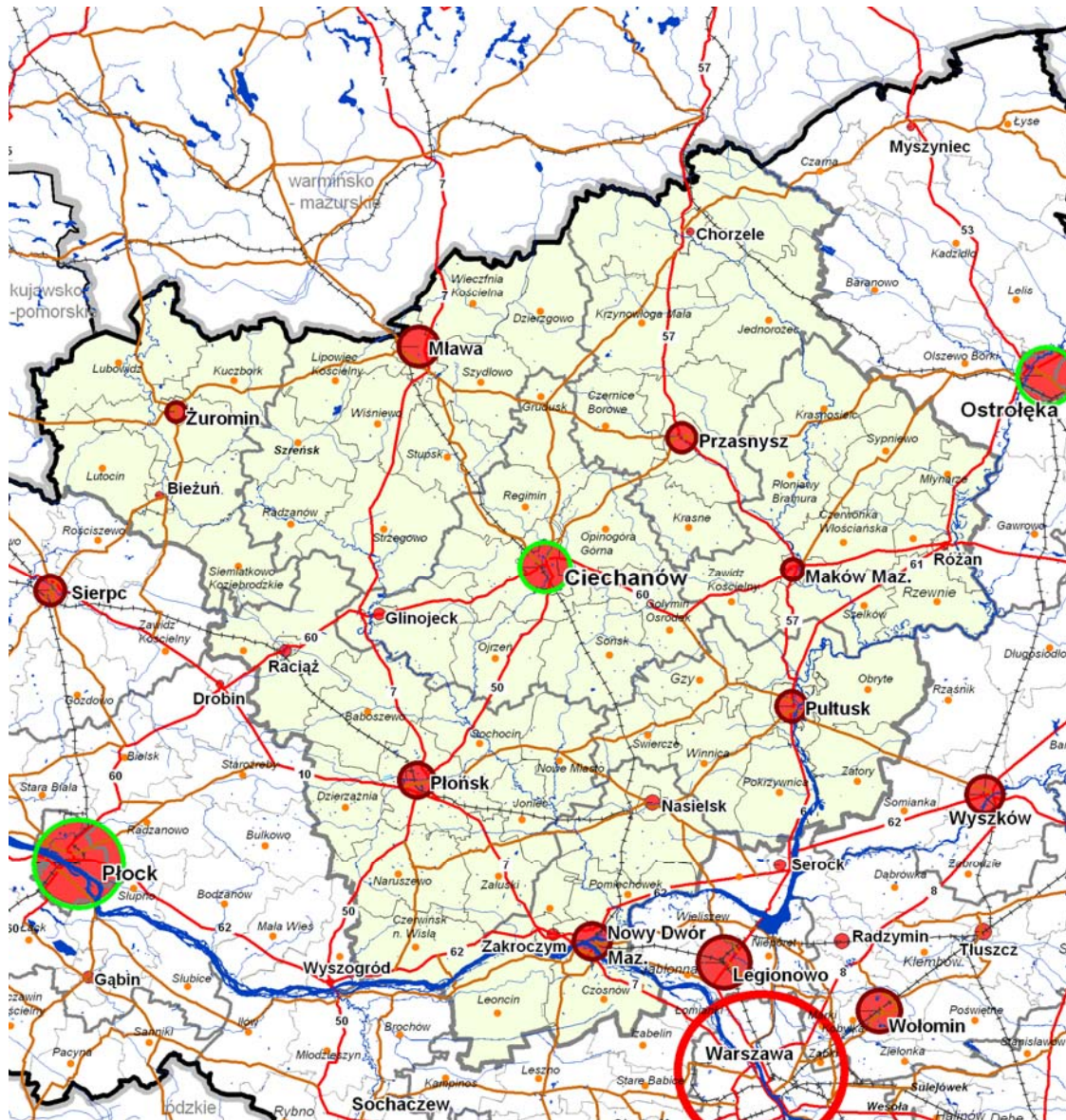
3. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA MIASTA CIECHANOWA

Charakterystyka rozwoju społeczno-gospodarczego obejmuje: potencjał ludnościowy, infrastrukturę społeczną, rozwój gospodarczy, bezrobocie oraz infrastrukturę techniczną głównie w latach 1999-2008. Z uwagi na zasadnicze zmiany zewnętrznych uwarunkowań rozwoju, wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, uwzględniony został również okres 2004-2008. W analizach uwzględniono również ośrodki powiatowe położone w obszarze objętym opracowaniem. Charakterystyczne wskaźniki opisujące zjawiska odniesiono do średnich wartości dla województwa mazowieckiego.

3.1. Potencjał ludnościowy

W 2008 roku liczba mieszkańców Ciechanowa wynosiła 45 516 osób (wg miejsca zameldowania), co stanowi ok. 1,4% ludności miejskiej województwa mazowieckiego. Spośród miast północno-zachodniego Mazowsza, tj. Mławy, Płońska, Pułtusza, Nowego Dworu Mazowieckiego, Makowa Mazowieckiego, Żuromina i Przasnysza, Ciechanów wyróżnia się pod względem liczby ludności (Mapa 2).

Mapa 2. Sieć osadnicza



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie BDR – 2008 rok

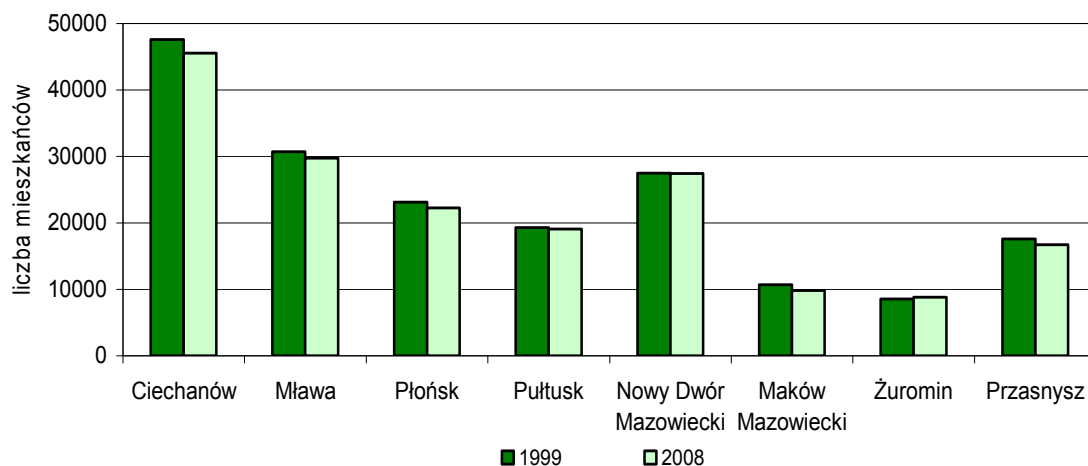
W latach 1975-1998, kiedy Ciechanów pełnił rolę ośrodka wojewódzkiego, miasto zwiększyło liczbę ludności o przeszło 20 tys. Był to okres dodatniego przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji.

Po reformie administracyjnej w 1999 roku, Ciechanów stał się siedzibą władz powiatu ziemskiego. Nastąpiły wówczas znaczące zmiany dotyczące potencjału ludnościowego miasta, tj.:

- zmniejszenie liczby ludności o ponad 2 tys. mieszkańców,
- wahania współczynnika przyrostu naturalnego (w 1999 roku +0,02‰, w latach 2004-2006 wartość ujemna, w 2007 roku +0,3‰, w 2008 roku +1,36‰),
- ujemne saldo migracji (od 2000 roku -1,1‰ do -7,5‰ w 2007 roku i -2,35‰ w 2008 roku),
- wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym z 61,3% w 1999 roku do 67,4% w 2008 roku,
- spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym z 27% w 1999 roku do 18,9% w 2008 roku.

Porównując Ciechanów z okolicznymi miastami północno-zachodniego Mazowsza posiadającymi status ośrodków powiatowych, przeanalizowano wiele wskaźników w zakresie przemian demograficznych. Spadek liczby mieszkańców (stan na 31. grudnia 2008 roku), związany z ujemnym saldem migracji i liczbą mieszkańców wyjeżdżających na stałe zanotowano prawie we wszystkich badanych miastach (*Wykres 2*). Jedynie w Żurominie odnotowano wzrost liczby mieszkańców (wzrost wskaźnika salda migracji z +0,3‰ w 1999 roku do +2‰ w 2007 roku, w 2008 roku ponownie ujemne saldo migracji -3,76‰).

Wykres 2. Ludność miast powiatowych



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie danych z BDR

We wszystkich miastach nastąpił spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Mamy więc do czynienia z niekorzystnym zjawiskiem „starzenia się społeczeństwa”.

Według prognoz demograficznych GUS-u dotyczących miasta Ciechanowa przewiduje się do 2020 roku spadek liczby mieszkańców o ok. 3% związany z trudnościami na rynku pracy oraz ujemnym saldem migracji. Odptyw młodych ludzi pociągnie za sobą spadek przyrostu naturalnego. Nastąpią dalsze niekorzystne zmiany w zakresie struktury wieku ludności.

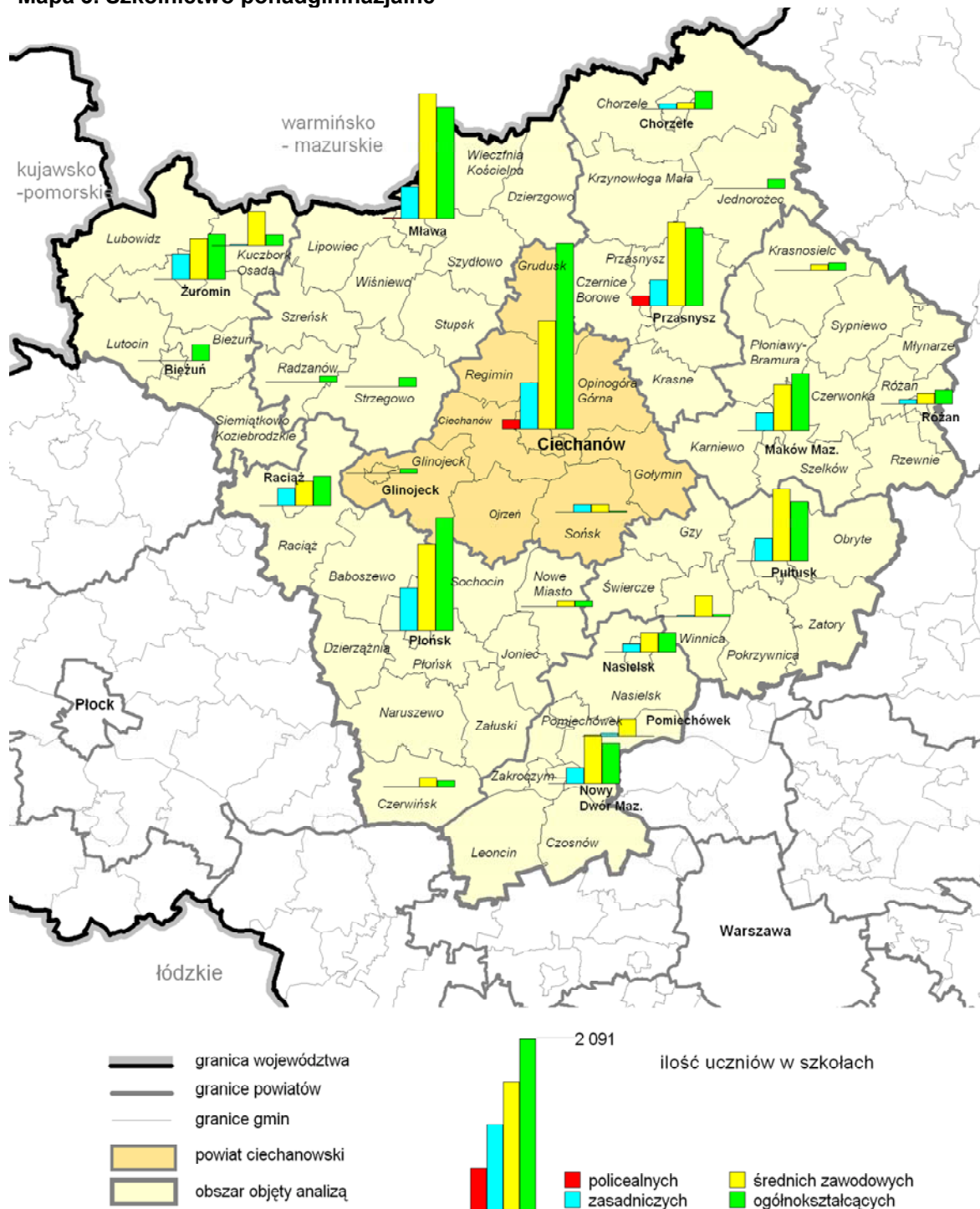
Istotny wpływ na liczbę ludności miasta może mieć również rozwój budownictwa w sąsiadujących gminach, przyciągających potencjał ludnościowy z obszaru samego miasta. Obszary podmiejskie jako miejsce zamieszkania, są konkurencyjne w stosunku do przestrzeni miejskiej, głównie ze względu na niższą cenę gruntów i niezależność od droższych, miejskich usług komunalnych.

3.2. Infrastruktura społeczna

Oświata

Wykształcenie człowieka jest najefektywniejszą inwestycją we własny rozwój, a tym samym w rozwój społeczeństwa gminy, powiatu i regionu. Jest czynnikiem niezbędnym do zapewnienia postępu kulturowego i cywilizacyjnego. Określenie funkcji edukacyjnej miasta przeprowadzono w oparciu o analizę rozmieszczenia ilości szkół oraz uczniów w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego i wyższego.

Mapa 3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie BDR – 2008 rok

Ważne miejsce Ciechanowa w subregionie wynika z dynamicznie rozwijającej się bazy edukacyjnej. W 2008 roku na terenie miasta funkcjonowało łącznie 18 placówek w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym: 5 liceów ogólnokształcących, 8 średnich szkół zawodowych, 4 zasadnicze szkoły zawodowe. W szkołach tych łącznie kształciło się ok. 4 tys. uczniów, z czego ok. 55% uczęszczało do liceów ogólnokształcących. Znaczącymi ośrodkami w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego są również miasta powiatowe: Mława, Płońsk i Przasnysz, do których uczęszcza odpowiednio: 3029, 2740 i 2125 uczniów (*Mapa 3*). Dobrze rozwinięta baza oświatowa oraz szeroka oferta edukacyjna w Ciechanowie powoduje, że kształcą się tu również młodzież zamieszkująca powiaty otaczające miasto.

Ze społecznego punktu widzenia, ważne miejsce w systemie oświatowym powiatu ciechanowskiego i subregionu odgrywają placówki kształcenia specjalnego, do których należy Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Ciechanowie. W skład ośrodka wchodzi: szkoła podstawowa i gimnazjum dla dzieci upośledzonych w stopniu lekkim oraz dla dzieci upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym, zasadnicza szkoła specjalna, jak również szkoła przysposabiająca do pracy zawodowej.

Szkolnictwo wyższe

W Ciechanowie w ostatnich latach coraz aktywniej rozwija się szkolnictwo wyższe. Na terenie miasta funkcjonują:

- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Ciechanowie z wydziałami w Ciechanowie: ochrony zdrowia, inżynierii, ekonomii i kulturoznawstwa oraz wydziałami w Mławie: humanistycznym i elektroniki,
- Wydziały Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku (socjologii, turystyki i rekreacji),
- Wyższa Szkoła Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie z kierunkami: finanse i rachunkowość, informatyka,
- Wydział Zarządzania Wyższej Szkoły Menedżerskiej SIG w Warszawie.

W roku akademickim 2007/2008 na różnych kierunkach i specjalnościach w szkołach wyższych w Ciechanowie studiowało łącznie ok. 3500 studentów, w tym ok. 1700 w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej. Na tej uczelni zajęcia ze studentami prowadzi ok. 80 pracowników naukowo-dydaktycznych, którzy wywodzą się głównie z Politechniki Warszawskiej, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Akademii Medycznej w Warszawie, Akademii Medycznej w Białymstoku, Polskiej Akademii Nauk, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz Akademii Podlaskiej.

Miasto Ciechanów w miarę możliwości wspiera i współpracuje z uczelniami. W ramach realizacji tej polityki nastąpiło wzmocnienie bazy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej poprzez przekazanie budynku po Gimnazjum nr 2. Uczelnia jest współzałożycielem i współudziałowcem Biblioteki Akademickiej, wyposażonej w nowoczesną czytelnię ze stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu, powstałej w oparciu o zbiory Krajowego Ośrodka Dokumentacji i Regionalnych Towarzystw Kultury oraz Ciechanowskiego Towarzystwa Naukowego. Bliskość szkół wyższych skutkuje wzrastającym poziomem wykształcenia młodzieży w mieście. Według NSP, w 2002 roku wskaźnik osób z wykształceniem wyższym wynosił 13,3% i zbliżony był do wskaźnika dla województwa mazowieckiego – 13,8%.

Ponadto ważne znaczenie mają funkcjonujące na terenie miasta:

- Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych posiadające sekcje językowe: język angielski, język niemiecki,
- Kolegium Nauczycielskie w Ciechanowie ze specjalnościami: matematyka z informatyką, edukacja zintegrowana i przedszkolna, wychowanie fizyczne z gimnastyką korekcyjną.

Słuchacze powyższych kolegiów mogą uzyskiwać tytuł zawodowy licencjata oraz odbywać uzupełniające studia magisterskie na zasadach określonych w porozumieniu o opiece naukowo-dydaktycznej. Opiekę naukowo-dydaktyczną nad Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych sprawuje Instytut Anglistyki i Instytut Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego, natomiast nad Kolegium Nauczycielskim – Wydział Matematyki i Informatyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz Wydział Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

Ochrona zdrowia

Usługi w zakresie ochrony zdrowia w Ciechanowie realizują: szpital wojewódzki z poradniami specjalistycznymi i laboratorium diagnostycznym oraz publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Specjalistyczny Szpital Wojewódzki w Ciechanowie to ponad 700-łóżkowa placówka, w której na 23 oddziałach hospitalizowanych jest rocznie ok. 30 tys. pacjentów z miasta i regionu. Nowocześnie zarządzana placówka ochrony zdrowia, dysponująca specjalistyczną bazą diagnostyczną i kadrą medyczną jest ważnym instrumentem realizacji polityki społecznej z zakresu ochrony zdrowia na terenie północnego Mazowsza. Dostępność do usług medycznych w powiatach objętych analizą przedstawia *Tabela 1*.

Tabela 1. Dostępność do usług medycznych

Powiaty	Liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	Liczba łóżek w szpitalach ogółem	Łóżka szpitalne na 10 tys. mieszkańców	Lekarze na 10 tys. mieszkańców	Lekarze dentyści na 10 tys. mieszkańców	Pielęgniarki na 10 tys. mieszkańców	Liczba hospitalizacji
ciechanowski	26	720	77,3	26,2	3,2	65,3	29 798
mławski	34	156	21,9	19,7	4,5	38,5	7291
płoński	33	242	27,8	21,9	2,2	35,1	10 781
żuromiński	19	144	38,5	13,7	1,2	45,7	5504
makowski	21	244	49,9	20,0	2,6	50,4	7251
przasnyski	14	262	47,7	20,6	2,1	40,8	8705
pultuski	21	147	25,9	20,6	1,6	39,2	6233
nowodworski	24	148	19,5	22,6	1,3	26,1	6164

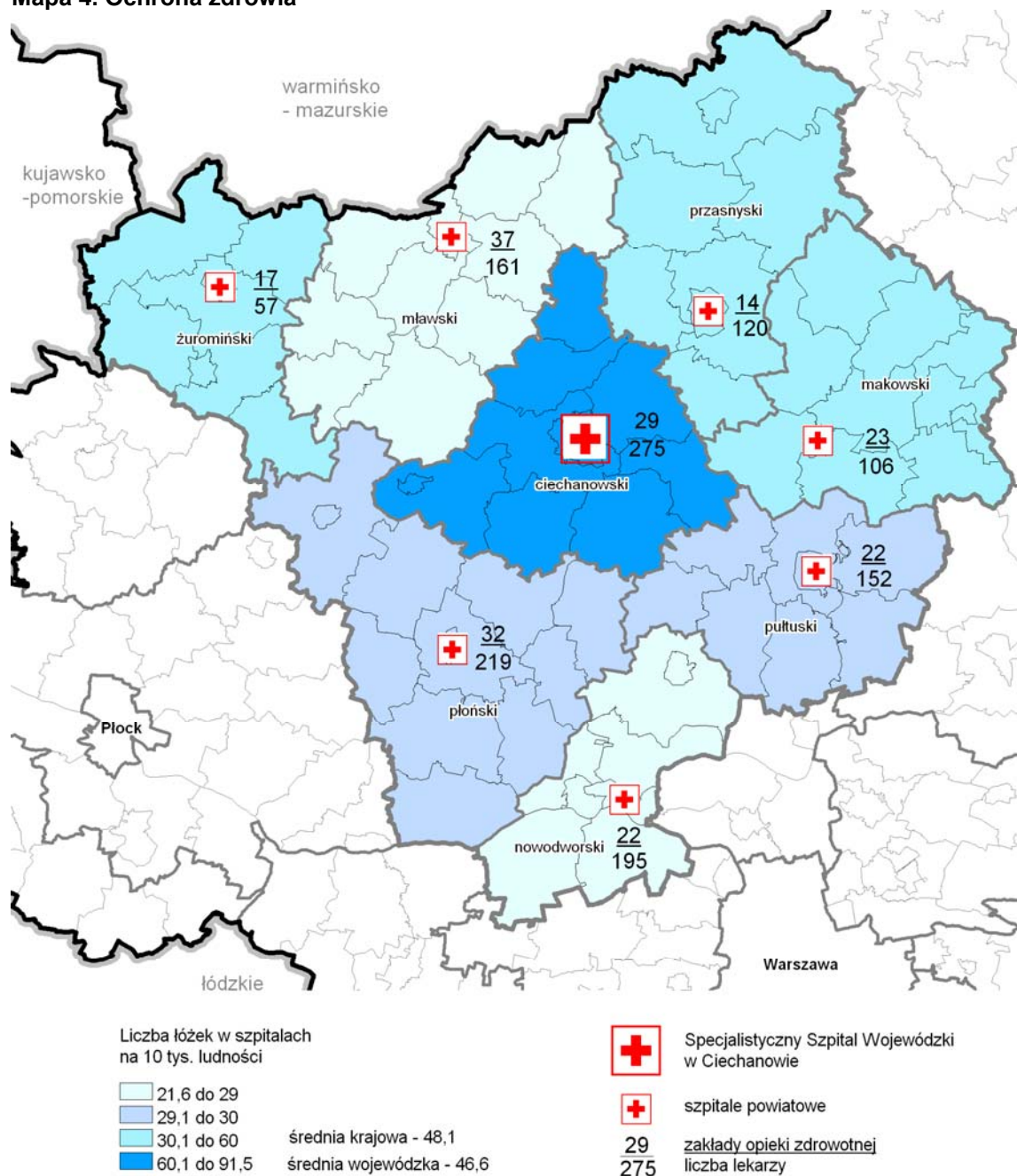
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie danych BDR – 2008 rok

Funkcjonowanie w Ciechanowie wielu placówek świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia ma znaczący wpływ na korzystną sytuację w całym powiecie ciechanowskim (*Mapa 4*), o czym świadczą wskaźniki charakteryzujące dostępność usług medycznych:

- liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców wynosi 91,5 i jest znacznie wyższa niż w sąsiednich powiatach: od 21,6 w powiecie nowodworskim do 55,6 w powiecie makowskim oraz 56,4 w przasnyskim. Jest również wyższa niż w województwie mazowieckim – 46,6,
- liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców wynosi 30,4 i jest wyższa niż w powiatach sąsiednich, gdzie wynosiła od 14,3 w powiecie żuromińskim do 28,8 w powiecie pultuskim (w województwie mazowieckim – 53,0).

Podstawową opiekę zdrowotną w Ciechanowie zapewnia 16 zakładów opieki zdrowotnej (15 niepublicznych), w tym Poliklinika MSWiA obsługująca głównie pracowników mundurowych i ich rodziny.

Mapa 4. Ochrona zdrowia



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie BDR – 2008 rok

Większość zakładów opieki zdrowotnej działa na podstawie umów z Narodowym Funduszem Ochrony Zdrowia. NFOZ – Oddział w Cielichowie realizuje zadania z zakresu niesienia pomocy humanitarnej, a w szczególności wspomagania bazy materialnej, zadań lecznictwa i ratownictwa medycznego, profilaktyki zdrowotnej, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Opiekę medyczną dla przewlekle i nieuleczalnie chorych sprawuje działający przy szpitalu wojewódzkim Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Oddział Opieki Paliatywnej. Przy szpitalu wojewódzkim funkcjonują poradnie specjalistyczne: Chirurgii Ogólnej, Chirurgii Naczyniowej, Urologiczna, Nefrologiczna, Zdrowia Psychicznego, Psychologiczna, Leczenia Uzależnień, Otolaryngologiczna, Foniatryczna, Audiologiczna, Dermatologiczno-Wenerologiczna, Endokrynologiczna, Hematologiczna, Neurologiczna, Gastroenterologiczna, Diabetologiczna, Okulistyczna i Jaskrowa, Kardiologiczna, Ginekologiczno-Położnicza, Endokrynologiczno-Ginekologiczna, Chorób Sutka, Chorób Zakaźnych, Hepatologiczna,

Chorób Płuc i Gruźlicy, Alergologiczna, Onkologiczna, Urazowo-Ortopedyczna, Rehabilitacyjna, Rehabilitacji Diennej, Medycyny Sportowej, Gabinet Zabiegowy oraz Gabinet Promocji Zdrowia.

Szpitalne oddziały ratunkowe działające w systemie ratownictwa medycznego (z zespołami wypadkowymi i reanimacyjnymi) istnieją w szpitalach: Ciechanowie, Makowie Mazowieckim, Płońsku, Nowym Dworze Mazowieckim, Przasnyszu, Mławie, Pułtuskowi i Żurominie.

Dobrze rozwinięta baza w zakresie ochrony zdrowia oraz wyspecjalizowana kadra medyczna w Ciechanowie gwarantuje wysoki poziom opieki zdrowotnej.

Sport i rekreacja

Obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne o znaczeniu ponadlokalnym położone na terenie miasta Ciechanowa obejmują: stadion miejski oraz pływalnię, basen otwarty i hale sportowe, które wraz z hotelem tworzą jeden kompleks sportowo-rekreacyjny. Od grudnia 2007 roku w sezonie zimowym czynne jest sztuczne, demontowane lodowisko o wymiarach 20 m x 40 m, z którego jednorazowo może korzystać ok. 100 osób.

Stadion miejski o powierzchni ok. 7 ha znajduje się w zabytkowej części miasta i jest otoczony starodrzewem. Obiekt posiada budynek biurowy z pomieszczeniami zaplecza technicznego, płytę główną do piłki nożnej, 400-metrową bieżnię, widownię na ok. 2 tys. osób, boisko asfaltowe do piłki ręcznej oraz korty tenisowe. W sąsiedztwie powstało profesjonalne boisko o wymiarach płyty 105 m x 68 m ze sztuczną murawą, zadaszonymi trybunami, oświetleniem i dwoma boiskami treningowymi. Dobra jakość boisk piłkarskich spowodowała, że obiekt stał się atrakcyjnym zapleczem sportowym dla drużyn młodzieżowych Polskiego Związku Piłki Nożnej.

Pływalnia jest wielozadaniowym obiektem użyteczności publicznej. Wyposażona jest w basen sportowy o wymiarach 25 m x 15 m i głębokości od 1,6 do 1,8 m i basen rekreacyjny o wymiarach 15 m x 8 m i głębokości od 0,75 do 1,10 m oraz widownię na 284 miejsca. Dużą atrakcją, szczególnie dla dzieci, jest 77-metrowa zjeżdżalnia oraz wanna do hydromasażu. Ponadto w budynku zlokalizowane są pomieszczenia do rekreacji z salą gimnastyczną i siłownią. Basen sportowy posiada homologację i jest dopuszczony do przeprowadzania zawodów rangi międzynarodowej.

Basen otwarty położony obok pływalni krytej w kompleksie sportowym przy ul. Kraszewskiego, posiada nieckę sportową o długości 50 m oraz basen rekreacyjny dla dzieci do nauki pływania o długości 15 m, a także wyodrębnioną stację uzdatniania wody, pełne zaplecze techniczne oraz teren z boiskiem do piłki plażowej i kortami tenisowymi.

Hala sportowa jest częścią kompleksu sportowo – rekreacyjnego, w skład którego wchodzi też Hotel *Olimpijski*, kryta pływalnia i odkryty basen. Posiada pełne zaplecze treningowe służące sportom siłowym, salę widowiskową, część poświęconą odnowie biologicznej oraz odpowiednie zaplecze sanitarne. Pozwala to na organizowanie w obiekcie zawodów, jak mistrzostwa krajowe i europejskie w podnoszeniu ciężarów. Kubatura obiektu wynosi 10 200 m², powierzchnia użytkowa – 1800 m². Widownia stała posiada 250 miejsc siedzących.

Ponadto hale sportowe przy 3 szkołach podstawowych zapewniają nie tylko realizację szkolnych zajęć sportowych. Wielkość i standard obiektów pozwala na przeprowadzanie ponadszkolnych zawodów sportowych: koszykówki, siatkówki i piłki ręcznej. W ostatnim okresie, przy Miejskim Zespole Szkół przy ul. Powstańców Wielkopolskich powstało boisko sportowe w ramach programu rządowego *Moje boisko – Orlik 2012*.

W kompleksie sportowo-rekreacyjnym przy ul. 17 Stycznia położony jest obiekt hotelowo-gastronomiczny *Olimpijski* o ogólnej powierzchni ok. 2500 m². Posiada on 56 pokoi z łazienkami (100 miejsc noclegowych), a głównymi gośćmi w hotelu są grupy sportowców,

korzystające z obiektów kompleksu sportowego oraz firmy organizujące szkolenia lub konferencje dla pracowników.

Dobrze rozwinięty zespół obiektów sportowych wpływa pozytywnie na rozwój i promocję miasta oraz zapewnia dobre warunki bytowe mieszkańcom.

3.3. Rozwój gospodarczy

Ciechanów jest jednym z wiodących ośrodków gospodarczych i usługowych północno-zachodniego Mazowsza. W 2008 roku w mieście zarejestrowanych było 4554 podmiotów gospodarczych, tj. 100 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców wobec 125 średnio w województwie mazowieckim. W strukturze podmiotów gospodarczych dominuje sektor prywatny, w którym zarejestrowanych było 97,4% wszystkich podmiotów. W latach 2000-2008 zanotowano niewielki (o ok. 0,6%) spadek ogólnej liczby podmiotów gospodarczych. Ważnym elementem działalności gospodarczej jest udział spółek handlowych, które stanowią 5,2% ogółu podmiotów gospodarczych. Spółek z udziałem kapitału zagranicznego (głównie: niemieckiego, francuskiego, włoskiego, amerykańskiego i koreańskiego) na terenie miasta funkcjonuje 39, co pozytywnie wyróżnia Ciechanów na tle gmin otaczających (*Mapa 5*).

Analiza rozmieszczenia liczby podmiotów gospodarczych na omawianym obszarze wskazuje na koncentrację podmiotów w miastach: od 58 podmiotów na 1000 mieszkańców w Gliniojecku do 122 podmiotów na 1000 mieszkańców w Makowie Mazowieckim. Niewielkie nasycenie podmiotami gospodarczymi występuje w zachodniej i północnej części obszaru. Generalnie, większe nasycenie podmiotami gospodarczymi występuje w południowej części obszaru objętego analizą, tj. w zasięgu oddziaływania aglomeracji warszawskiej, gdzie obserwuje się ponad 30% wzrost ich liczby w latach 1999-2008.

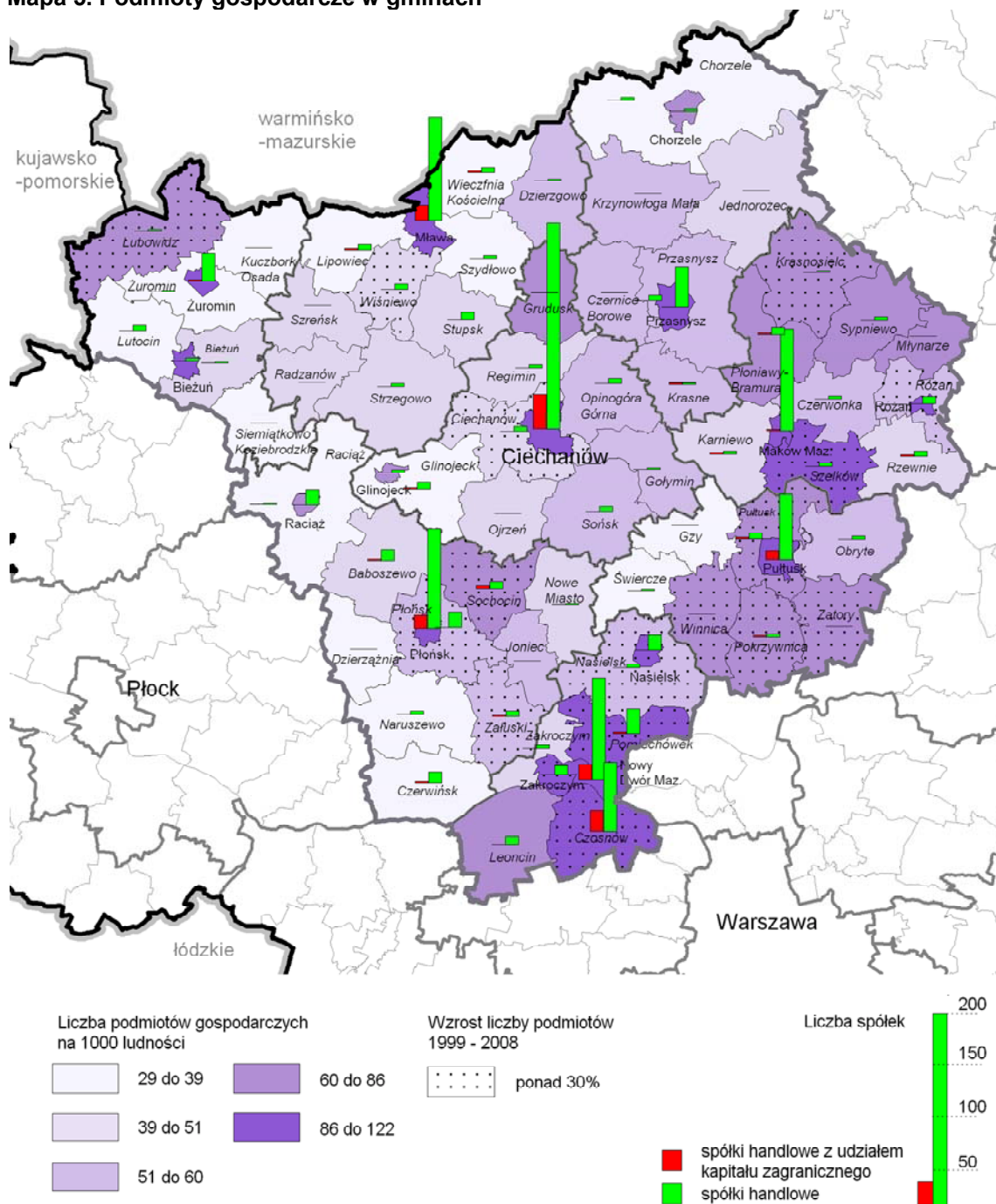
Lokalna działalność gospodarcza zdominowana jest przez małe zakłady, często rodzinne firmy funkcjonujące głównie w wybranych sekcjach według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), co przedstawia *Tabela 2*.

Tabela 2. Podmioty gospodarcze wg klasyfikacji PKD funkcjonujące w Ciechanowie

Sekcje działalności gospodarczej	1999 rok		2008 rok	
	Liczba podmiotów gospodarczych	Udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych (%)	Liczba podmiotów gospodarczych	Udział w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych (%)
A – rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	44	1,00	62	1,36
D – przetwórstwo przemysłowe	436	9,63	368	8,08
F – budownictwo	549	12,13	487	10,69
G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	1628	35,95	1497	32,87
H – hotele i restauracje	93	2,05	83	1,82
I – transport, gospodarka magazynowa i łączność	385	8,50	327	7,18
J – pośrednictwo finansowe	160	3,53	182	4,00
K – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	634	14,00	742	16,29
L – administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	20	0,44	21	0,46
M – edukacja	102	2,25	135	2,96
N – ochrona zdrowia i pomoc społeczna	215	4,75	317	6,96
O – działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	253	5,59	326	7,16

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie danych BDR – 1999 i 2008 rok

Mapa 5. Podmioty gospodarcze w gminach



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie BDR – 2008 rok

W strukturze podmiotów gospodarczych największy udział mają podmioty działające w dziedzinie handlu hurtowego i detalicznego, obsługi nieruchomości, budownictwa i przetwórstwa przemysłowego.

Znaczny odsetek ludności pracującej w przemyśle i budownictwie wynika z lokalizacji licznych zakładów produkcyjnych w mieście, wśród których istotną rolę odgrywają przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego:

- Ciechanowskie Zakłady Drobiarskie Cedrob SA zatrudniająca ok. 700 osób. Firma składa się z zakładów drobiarskich w Ciechanowie i Niepołomicach, zakładów wylęgu drobiu w Mławie i Pawłowie, wytwórni pasz Cedrob Pasze oraz sklepów firmowych zlokalizowanych w różnych częściach Polski. O rozwojowym charakterze firmy stanowi jej eksport, w tym również poza teren Unii Europejskiej, m.in. do Azji i Afryki,

- Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska produkująca przetwory mleczne w większości na rynek warszawski (85% produkcji). Jest zakładem o ponad 75-letniej tradycji (działa od 1929 roku). Obsługuje ponad 400 producentów mleka z terenu województwa,
- Browar Ciechan kontynuujący tradycje piwowarskie od 1864 roku znany z produkcji różnych rodzajów niepasteryzowanego piwa.

W branży poligraficznej działa w Ciechanowie od 1997 roku największa w Europie Środkowo-Wschodniej drukarnia wkłesłodrukowa Wydawnictwa Bauer, będąca znaczącym producentem prasy kolorowej i zatrudniająca ponad 300 pracowników oraz Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Poligraficzne Gryf SA istniejące od 1945 roku (od 1991 jako spółka akcyjna) specjalizujące się w druku książek, broszur, wydawnictw akcydensowych i innych.

W ramach przemysłu elektromaszynowego w Ciechanowie działają:

- Fabryka Narzędzi Fanar SA – największy krajowy producent narzędzi do gwintowania z ponad 40-letnią tradycją, zatrudniająca ponad 200 pracowników. Oprócz produkcji prowadzone jest doradztwo techniczne na terenie całego kraju,
- Zakłady Mechaniczne i Cynkownia Ogniowa Metaltech – Piasecki s.j. zajmujące się spawaniem, cięciem oraz obróbką skrawaniem, obróbką plastyczną i powierzchniową metali. Znacząca część produkcji jest eksportowana,
- Fabryka Maszyn Luka Sp. z o.o. – działalność spółki ulokowano w niszy technologicznej z założeniem obsługi odbiorców indywidualnych, kierujących zamówienia jednostkowe i drobnoseryjne na części zamienne do elektronarzędzi, ciągników, maszyn rolniczych i budowlanych, obrabiarek itp. W Ciechanowie obecna od 1998 roku, po zakupie byłej fabryki obrabiarek. Jej obroty w 2005 roku sięgały 1,8 mln euro,
- Firma Kotlan, której podstawową działalnością jest produkcja kotłów grzewczych olejowych, gazowych, na paliwa stałe oraz wkładów kominowych ze stali kwasoodpornej i kominów dwuściennych izolowanych.

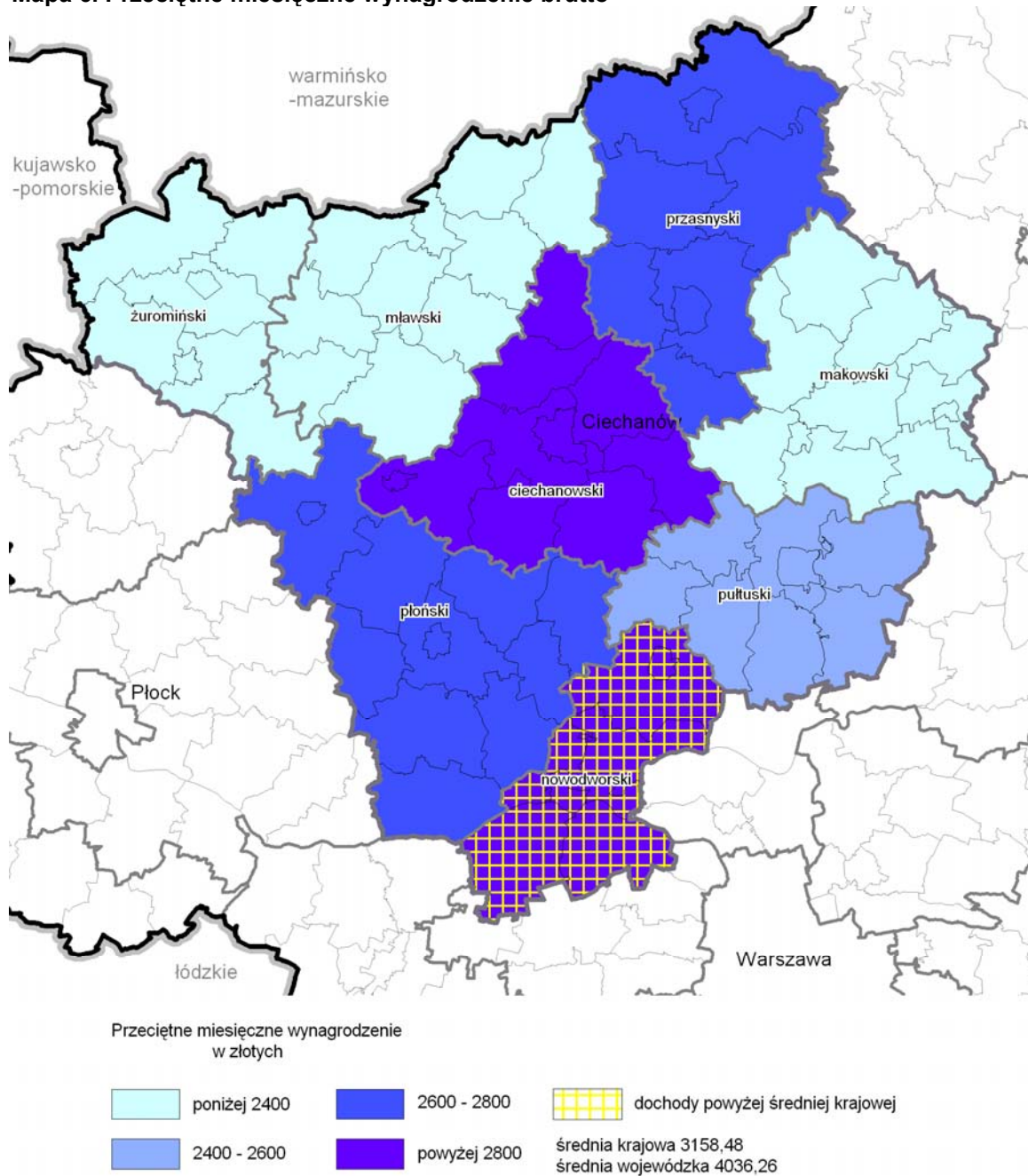
Znaczącą rolę na rynku pracy w Ciechanowie odgrywa zakład przemysłu papierniczego – firma z kapitałem włoskim Delitissue Sp. z o.o., część grupy Sofidel. Jest to jeden z wiodących na polskim rynku producentów artykułów higienicznych: papieru toaletowego, ręczników kuchennych, serwetek, chusteczek higienicznych oraz chusteczek kosmetycznych produkujących pod markami: Regina i Soft & Easy.

W sektorze budownictwa ważne znaczenie posiadają zakłady: Jawar Sp. z o.o. – producent elementów systemów kominowych, Delta-PRID Sp. z o.o., specjalizująca się w budownictwie ogólnym oraz modernizacją i utrzymaniem dróg, firma budowlana Budmark s.c. powstała w styczniu 1993 roku, Folpak sp.j. funkcjonująca na rynku polskim od ponad dwudziestu lat – produkuje m.in. folię termokurczliwą brzegowaną i perforowaną, rękawy foliowe, worki polietylenowe (również barwione), folię stretch ręczną i maszynową.

Istotnym pracodawcą w sferze usług jest Telekomunikacja Polska SA. Istniejące tu centrum zatrudnia ponad 500 konsultantów obsługując 8 stref numeracyjnych, cały ruch przychodzący z zagranicy do Polski w ramach usługi Poland Direct oraz świadczy wiele innych usług.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ludności zamieszkującej powiaty północno-zachodniego Mazowsza jest znacznie niższe od średniej krajowej (3158 zł) oraz średniej wojewódzkiej (4036 zł). W grupie analizowanych powiatów poziom dochodów ludności najwyższy był w powiecie nowodworskim i wynosił 3295 zł w 2008 roku (bliskość warszawskiego rynku pracy), a najniższy w powiatach żuromińskim – 2263 zł, należących do mławsko-żuromińskiego obszaru problemowego. Na tle pozostałych powiatów stosunkowo korzystnie przedstawia się sytuacja w powiecie ciechanowskim i płońskim, gdzie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto kształtuje się odpowiednio na poziomie 2833 zł i 2684 zł (*Mapa 6*).

Mapa 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto



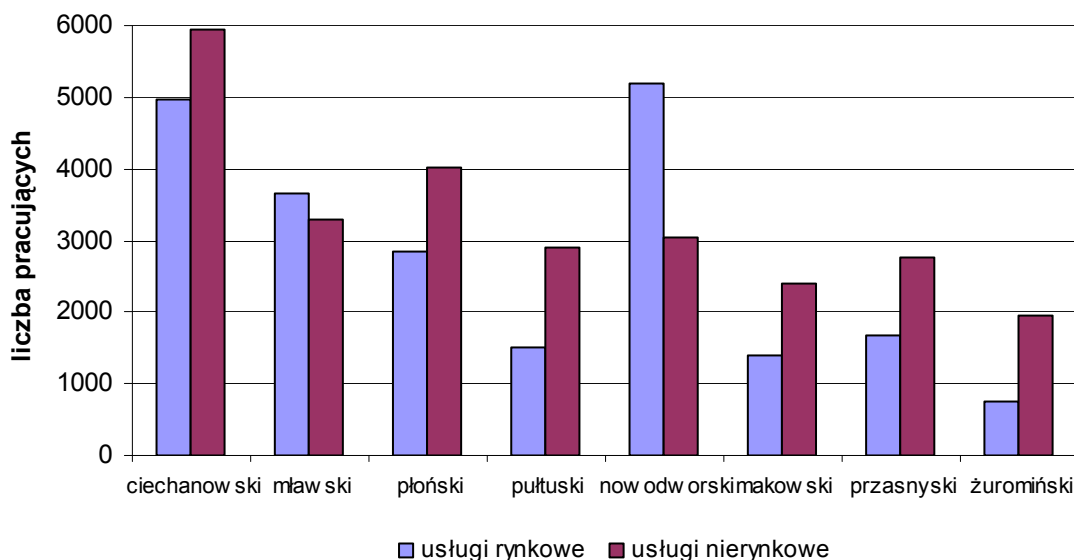
Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie BDR GUS – 2008 rok

W 1999 roku liczba pracujących ogółem w Ciechanowie wynosiła 14 529 osób, natomiast w 2000 roku 13 203 osób. Zmiana tendencji nastąpiła w 2001 roku, od którego występuje systematyczny wzrost pracujących z 12 235 osób do 14 103 osób w roku 2008. Ponadto systematyczny spadek liczby bezrobotnych w tym okresie świadczy o ogólnej dobrej kondycji gospodarczej miasta.

Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w powiecie pośrednio świadczy o charakterze i funkcji ośrodka powiatowego, na terenie którego zlokalizowanych jest większość placówek usługowych. W roku 2008 w powiecie ciechanowskim w sektorze usług zatrudnionych było 10 898 osób, co stanowi 42,1% ogółu pracujących. Wyższy udział pracujących w sektorze usługowym wystąpił jedynie w powiecie nowodworskim – 42,6% ogółu pracujących. W pozostałych powiatach objętych analizą udział pracujących w sektorze usług wynosił od 24,2% w powiecie żuromińskim do 33,3% w powiecie pułtuskim.

Liczba pracujących w usługach rynkowych i nierynkowych w powiecie ciechanowskim jest najwyższa wśród powiatów obszaru objętego analizą i wynosi odpowiednio: 4959 i 5939 osób. W powiecie tym, jak i w większości pozostałych występuje zdecydowana przewaga pracujących w usługach nierynkowych w stosunku do usług rynkowych. Jedynie w powiecie nowodworskim i mławskim przeważają pracujący w usługach rynkowych (*Wykres 3*).

Wykres 3. Pracujący w usługach rynkowych i nierynkowych



Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie danych BDR – 2008 rok

Istotnymi wskaźnikami charakteryzującymi rynek pracy są stopa bezrobocia oraz struktura i liczba bezrobotnych. W latach 2004-2008 w analizowanych powiatach nastąpiła poprawa sytuacji na rynku pracy (*Tabela 3*). Niestety w 2009 roku nastąpił wzrost stopy bezrobocia we wszystkich powiatach, który spowodowany był kryzysem gospodarczym. W 2009 roku stopa bezrobocia w województwie mazowieckim wynosiła 9%, wobec 14,7% w 2004 roku (w kraju – 11,9% w 2009 roku i 19% w roku 2004).

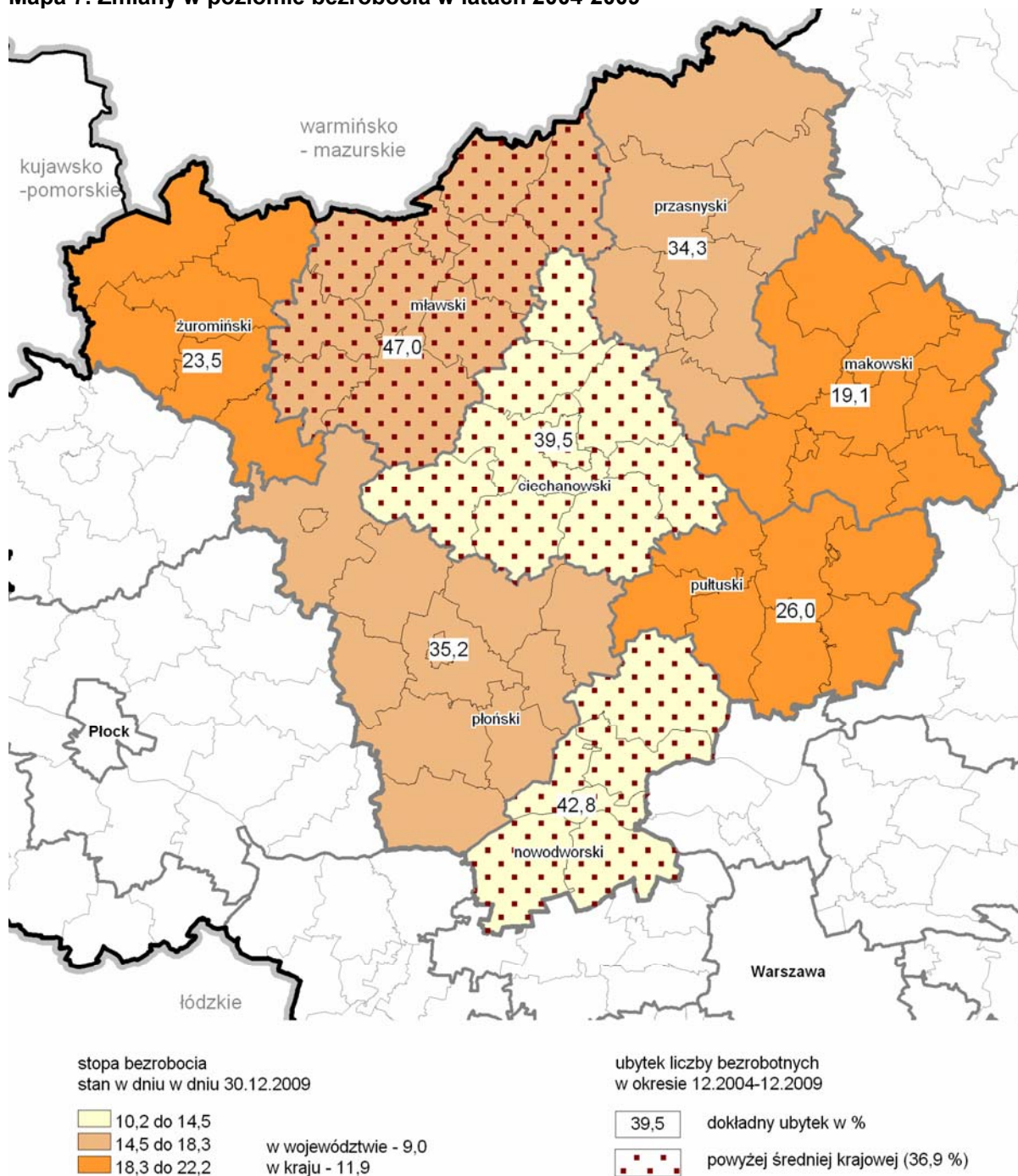
Tabela 3. Stopa bezrobocia w powiatach

Powiaty	Stopa bezrobocia w (%)		
	stan na 31.12.2004 roku	stan na 31.12.2008 roku	stan na 31.12.2009 roku
ciechanowski	22,6	11,7	13,9
makowski	25,6	18,5	20,6
mławski	28,6	10,9	14,5
nowodworski	21,5	7,7	10,2
płoński	24	13,9	16,4
przasnyski	23,3	12,9	15,8
pułtuski	25	14	18,3
żuromiński	27,8	19,3	22,2

Źródło: Dane BDR 2004, 2008 rok, *Bezrobocie rejestrowane I-IV kwartał 2009 r.*, GUS, Warszawa 2010 r.

W grudniu 2009 roku największe bezrobocie wystąpiło w powiecie żuromińskim i makowskim, gdzie stopa bezrobocia wyniosła odpowiednio 22,2% i 20,6%, natomiast najmniejsze w powiecie nowodworskim – 10,2%. Największy spadek liczby bezrobotnych w latach 2004-2009 miał miejsce w powiecie mławskim, w którym liczba bezrobotnych w 2009 roku spadła o 47% w porównaniu do 2004 roku oraz w powiecie nowodworskim spadek o 42,8%. Najmniejszy spadek liczby bezrobotnych wystąpił w powiecie makowskim – o 19,1% w stosunku do 2004 roku (Mapa 7). Na znaczący spadek liczby bezrobotnych w powiecie mławskim istotny wpływ miało powstanie i prężny rozwój spółki LG z udziałem koreańskiego kapitału.

Mapa 7. Zmiany w poziomie bezrobocia w latach 2004-2009



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie BDR – 2004-2009 rok. *Bezrobocie rejestrowane I-IV kwartał 2009 rok* – GUS 2010 rok

W powiecie ciechanowskim na koniec grudnia 2009 roku liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ciechanowie wynosiła 5093 osoby, w tym 2348 kobiet, co stanowiło 46,1% ogółu bezrobotnych. Nadal duży udział w liczbie bezrobotnych powiatu ciechanowskiego stanowią mieszkańcy miasta Ciechanowa (*Tabela 4*).

Tabela 4. Struktura bezrobotnych w Ciechanowie w latach 2004-2009

Wyszczególnienie	Stan na dzień 31 grudnia					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Bezrobotni ogółem	4195	3817	3097	2462	2014	2560
udział w %:						
bezrobotne kobiety	52,8	52,8	56,3	56,5	52,2	45,9
do 25 roku życia	20	18,9	16,2	15,6	17,1	20
z wykształceniem wyższym do 27 roku życia	1,4	1,2	1,2	0,9	1,4	1,4
długotrwale bezrobotni	68,4	69,4	69,7	61,5	48,1	39,6
powyżej 50 roku życia	15,4	18,2	22,4	26,2	26	25,7
bez kwalifikacji zawodowych	20,9	14,7	29,3	30,1	31,3	30,3

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Ciechanowie

Liczba bezrobotnych w Ciechanowie zmniejszyła się z 4195 w 2004 roku do 2560 osób w 2009 roku. W dalszym ciągu utrzymuje się duże bezrobocie wśród osób długotrwale pozabawionych pracy. Natomiast korzystną sytuacją jest spadek udziału tej grupy w ogólnej liczbie bezrobotnych z 68,4% w 2004 roku do 39,6% w 2009 roku. Najmniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym do 27 roku życia, które w strukturze bezrobotnych stanowiły 1,4% w 2004, jak i w 2009 roku.

3.4. Komunikacja

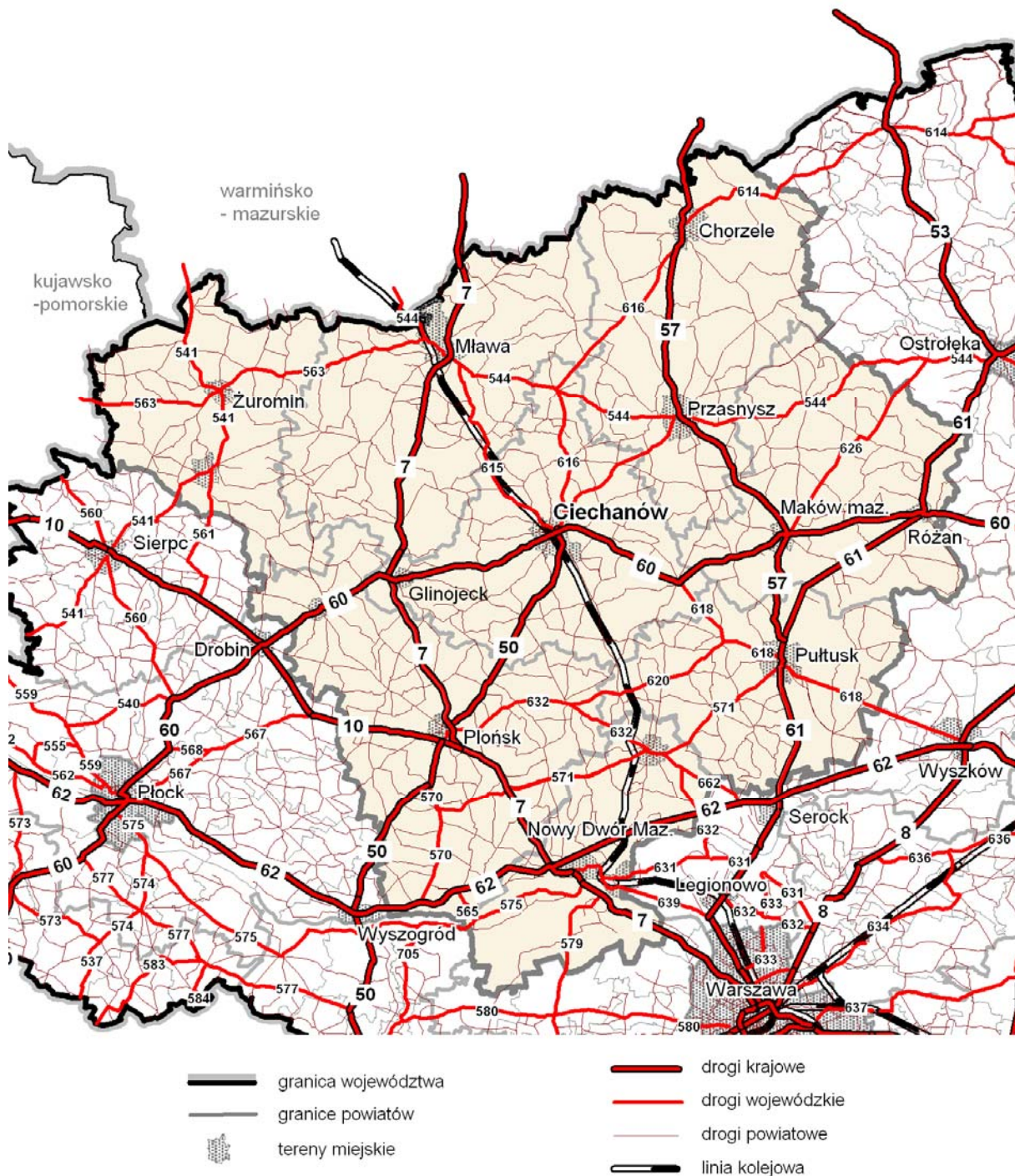
Ciechanów jest jednym z ważniejszych węzłów komunikacyjnych na północno-zachodnim Mazowszu (*Mapa 8*). Powiązania komunikacyjne zapewniają: magistrala kolejowa E-65 (Warszawa – Gdańsk), drogi krajowe, wojewódzkie oraz sieć dróg powiatowych i gminnych.

W granicach miasta Ciechanów znajduje się ok. 140 km dróg publicznych (*Tabela 5*) z ogólnej długości 942 km tych dróg w powiecie ciechanowskim. Podstawowa sieć ulic miejskich oparta jest o układ dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, co powoduje w znacznej mierze nakładanie się funkcji tranzytowych na funkcje wewnętrznej obsługi miasta. Przez Ciechanów przebiegają m.in. drogi:

- krajowa nr 60 relacji Łęczyca – Kutno – Płock – Ciechanów – Różan – Ostrów Mazowiecka; stanowiąca fragment Wielkiej Obwodnicy Mazowsza,
- krajowa nr 50 relacji Ciechanów – Płońsk – Sochaczew – Mszczonów – Grójec – Góra Kalwaria – Mińsk Mazowiecki – Ostrów Mazowiecka,
- wojewódzka nr 615 relacji Ciechanów – Mława,
- wojewódzka nr 616 relacji Ciechanów – Rembielin,
- wojewódzka nr 617 relacji Ciechanów – Przasnysz.

Ponadto w odległości ok. 25 km od centrum Ciechanowa przebiega droga krajowa nr 7 relacji Warszawa – Płońsk – Głinojeck – Mława – Gdańsk, która jest jedną z najważniejszych dróg w układzie sieci dróg krajowych w kierunku północ – południe.

Mapa 8. Powiązania komunikacyjne



Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* i MSIP

Tabela 5. Drogi publiczne położone w granicach administracyjnych Ciechanowa

Lp.	Kategorie dróg	Liczba dróg	Długość w km
1.	drogi krajowe	2	10,370
2.	drogi wojewódzkie	3	7,081
3.	drogi powiatowe	22	19,811
4.	drogi gminne	266	104,650
	Razem	293	141,912

Źródło: Wydział Inżynierii Miejskiej i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta w Ciechanowie, stan na 2008 r.

Siecią drogową w Ciechanowie administruje czterech zarządców:

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Warszawie, której podlega 6,2 km ulic wraz z chodnikami, mostem, wiaduktem i przepustami w ciągach dróg krajowych,
- Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie, któremu podlegają ulice leżące w ciągach dróg wojewódzkich o łącznej długości 7 km wraz z chodnikami,
- Powiatowy Zarząd Dróg, który utrzymuje 18,7 km ulic z chodnikami, 3 mostami i przepustami,
- Miasto Ciechanów zarządza 103 km dróg oraz 4 mostami.

Podstawowy układ komunikacyjny Ciechanowa powstał na bazie dawnych szlaków handlowych. Drogi krajowe przebiegają przez intensywnie zagospodarowane obszary miejskie, co skutkuje nakładaniem się ruchu zewnętrznego (tranzytowego) na ruch lokalny oraz brakiem możliwości dostosowania parametrów dróg do odpowiednich kategorii. Zakończona w 2007 roku modernizacja drogi krajowej nr 60 wpłynęła na usprawnienie ruchu drogowego w obrębie miasta. Stan techniczny pozostałych głównych dróg w mieście nie jest najlepszy, wymagają one remontów i modernizacji dla przystosowania do obecnego oraz przyszłego obciążenia ruchem drogowym.

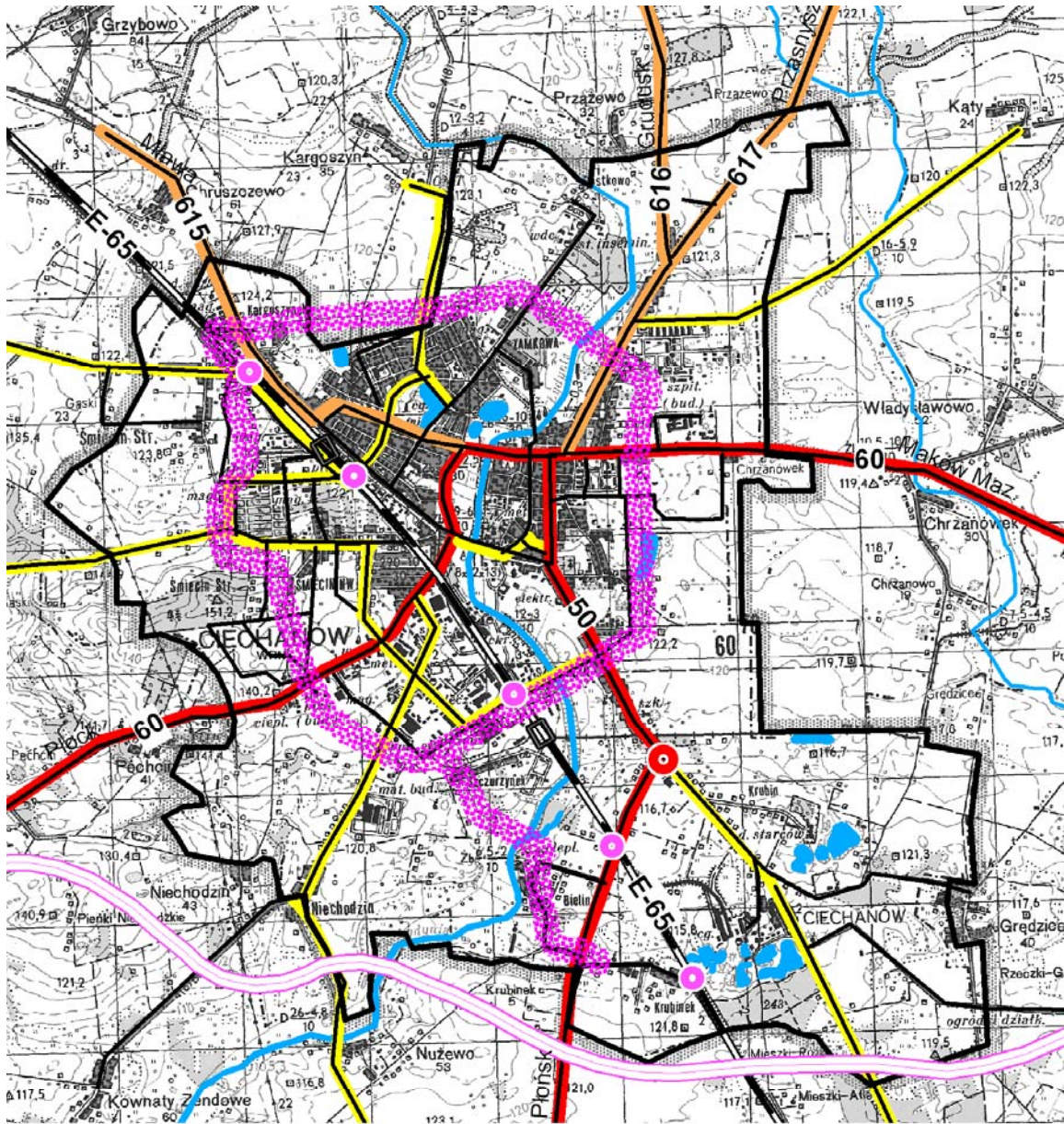
Ciechanów, chcąc wykorzystać szanse na rozwój miasta i regionu, zamierza podjąć działania związane z rozbudową systemu komunikacyjnego jako spójnego układu zapewniającego niezawodność funkcjonowania w systemie wewnętrznym i regionalnym oraz krajowym i europejskim. Najważniejszym zadaniem w chwili obecnej jest odciążenie centrum miasta poprzez przekierowanie ruchu tranzytowego na obrzeża lub poza miasto (*Mapa 9*). Spowodowałyby to znaczne zmniejszenie uciążliwości oraz poprawę bezpieczeństwa mieszkańców. Zamierzenia inwestycyjne dotyczą przede wszystkim:

- budowy obwodnicy miasta Ciechanów, dla której została opracowana *Koncepcja programowa obejścia Ciechanowa w ciągu drogi krajowej nr 60*,
- realizacji wewnętrznej „pętli miejskiej”, która ma połączyć dwie drogi krajowe nr 50 i 60, dwie drogi wojewódzkie nr 617 i 615, siedem dróg powiatowych oraz usprawnić komunikację między wszystkimi dzielnicami miasta i odciążyć centrum od ruchu ponadlokalnego. Zadanie to zostało umieszczone na liście projektów kluczowych w ramach RPO Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013 i zostanie dofinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- rewitalizacji traktu średniowiecznego w Ciechanowie (ujęta w RPO – Priorytet V) polegającej na zamknięciu dla ruchu samochodowego centralnej ulicy miasta, budowie nowych i przebudowie istniejących ulic oraz budowie nowych parkingów.

Przez teren miasta Ciechanów przebiega ok. 8 kilometrowy odcinek magistrali kolejowej E-65, który wraz ze stacją kolejową i przystankiem zapewnia połączenie na kierunku północ-południe. Zgodnie z *Umową Europejską o Głównych Międzynarodowych Liniach Kolejowych (AGC)* oraz z *Umową o Ważniejszych Międzynarodowych Liniach Transportu Kombinowanego i Obiektach Towarzyszących (AGTC)* linia kolejowa E-65 wchodzi w skład Paneuropejskiego Korytarza Transportowego nr VI. Jest to ważna linia kolejowa w Polsce, po której dziennie poruszają się dziesiątki pociągów pasażerskich i towarowych.

Historia kolei w Ciechanowie sięga drugiej połowy XIX wieku, kiedy to rozpoczęto budowę Kolei Nadwiślańskiej z Kowla (obecnie teren Ukrainy) przez Chełm – Lublin – Dęblin – Warszawę – Modlin do Mławy. Powstała w Ciechanowie w 1877 roku linia kolejowa przyczyniła się do znacznego wzrostu gospodarczego miasta. Po przeprowadzonej na przełomie lat 70 i 80 XX wieku elektryfikacji i modernizacji linii pociągi mogły osiągać prędkość do 120 km/h. Systematyczna degradacja stanu technicznego infrastruktury kolejowej, niewystar-

Mapa 9. Schemat układu komunikacyjnego Ciechanowa



- | | | | |
|---|------------------------------|--|--|
| | główne ulice | | projektowana pętla wewnątrzmiasta |
| | linia kolejowa | | projektowane bezkolizyjne skrzyżowania drogowe z linią kolejową E-65 |
| | stacja, przystanek kolejowy | | projekt obejścia Ciechanowa w ciągu drogi krajowej nr 60 |
| Ulice miasta znajdujące się w ciągu dróg: | | | |
| | krajowych | | |
| | wojewódzkich | | |
| | powiatowych | | |
| | rondo w ciągu drogi krajowej | | |

Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie *Koncepcji budowy pętli wewnątrzmiastowej w Ciechanowie* i *Koncepcji programowej obejścia w ciągu drogi krajowej nr 60*

czający nadzór nad jej eksploatacją spowodowane trudną sytuacją ekonomiczno-finansową PKP zagrażają sprawnemu i bezpiecznemu przewożeniu osób i rzeczy, a także mają negatywny wpływ na regularność, punktualność i bezpieczeństwo ruchu kolejowego. W ramach rewitalizacji paneuropejskiego korytarza transportowego łączącego Bałtyk z Adriatykiem oraz dostosowania parametrów techniczno-eksploatacyjnych linii do minimalnych standardów UE

(umowy AGC i AGTC) przystąpiono do modernizacji linii kolejowej E-65, która ma zapewnić m.in. skrócenie czasu jazdy i zwiększenie przepustowości linii, przystosowanie jej do kursowania taboru z wychylnym nadwoziem z prędkością maksymalną 200 km/h (pociągi pasażerskie) i 120 km/h (pociągi towarowe), zwiększenie efektywności systemu sterowania ruchem na długości całej linii. Zakończenie modernizacji linii E-65 przewidywane jest w 2013 roku. Zamierzenia inwestycyjne w Ciechanowie dotyczą:

- rozbudowy lub modernizacji dworca kolejowego z kompleksem handlowo-usługowym,
- budowy 3 wiaduktów drogowych w ciągach ulic miasta,
- budowy 2 wiaduktów kolejowych (tuneli) w ciągach ulic miasta,
- budowy ciągu pieszo-jezdnego.

Dobrze rozwinięty system komunikacyjny (drogowy i kolejowy) ma wpływ na atrakcyjność inwestycyjną Ciechanowa oraz determinuje rozwój gospodarczy miasta.

Ciechanów podobnie jak wiele gmin Mazowsza przystąpił w 2006 roku do projektu *Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza*. Projekt ten jest określany jako kompleksowe zagospodarowanie istniejących i planowanych ścieżek rowerowych, tras rekreacyjnych i turystycznych w ramach jednego zielonego szlaku rowerowego jako arterii turystycznej – łączącej poszczególne jednostki terytorialne w danym regionie, wchodzące w skład międzynarodowych szlaków turystycznych EuroVelo. W planie przedsięwzięcia określono przebieg przez miasto tranzytowej trasy rowerowej, będącej częścią liczącej 106 km Trasy Ciechanowskiej. Odgałęzia się ona od Trasy Wkrzańskiej w Małużynie, doliną Łydyni prowadzi do Ciechanowa, dalej przez Opinogórę do Przasnysza i przez Puszcę Kurpiowską do Myszynca. Na terenie miasta trasa główna łączyć będzie planowaną bazę rowerową w Krubinie (ma powstać naprzeciwko miejskiego kąpieliska) z zamkiem i innymi ciekawymi fragmentami Ciechanowa.

4. PRZESTRZENNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA

Jednym z ważnych uwarunkowań wewnętrznych rozwoju miasta i jego zasięgu oddziaływania są zachodzące procesy urbanizacyjne, w szczególności związane z przeznaczeniem terenów i stopniem trwałości struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta.

4.1. Struktura przestrzenna miasta

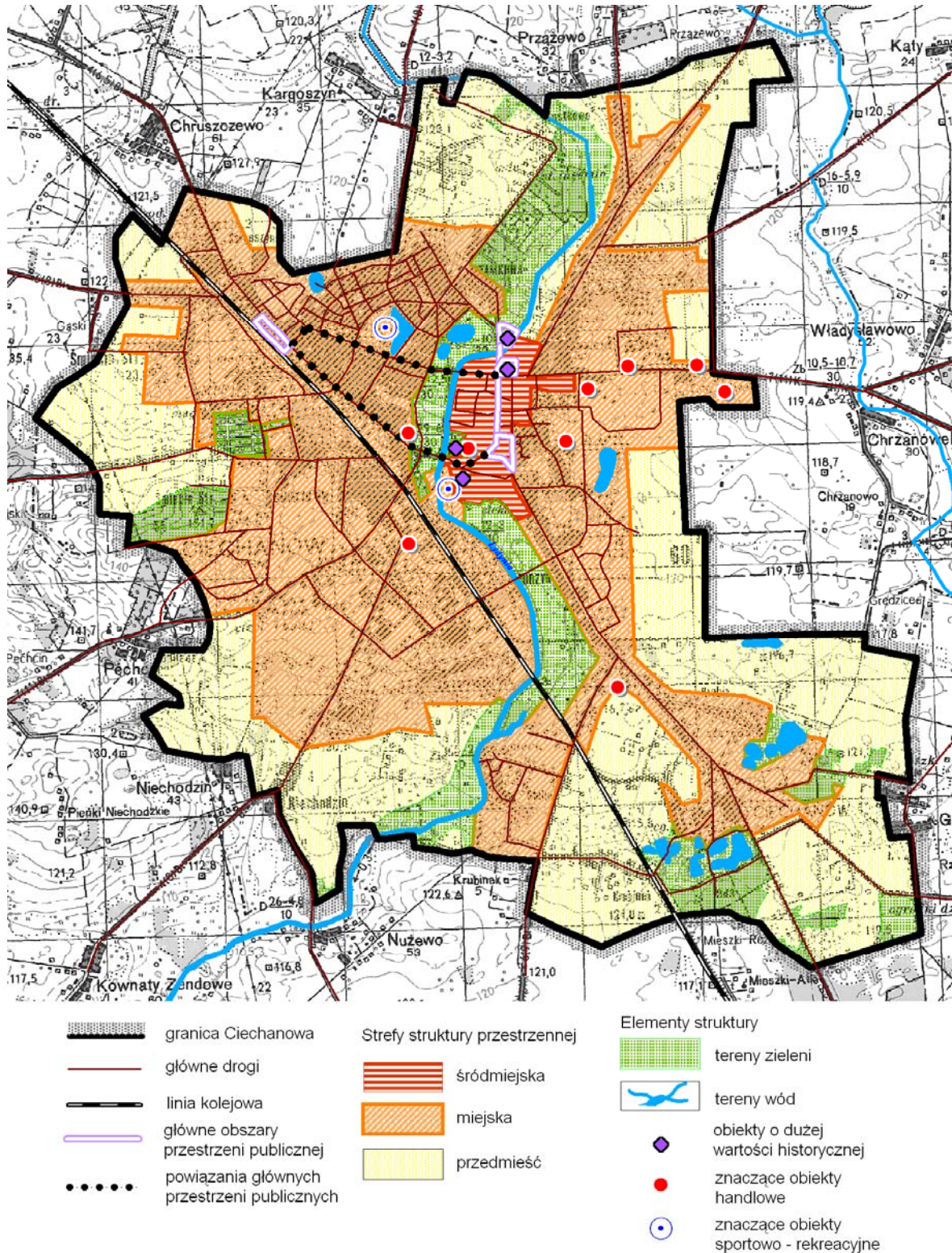
Miasto Ciechanów charakteryzuje koncentryczny układ urbanistyczny, powstały wokół historycznego centrum, doliny rzeki Łydyni i linii kolejowej. W strukturze przestrzennej wyróżnić można **strefy**: śródmiejską, miejską i przedmieście oraz **elementy** kształtujące tożsamość i indywidualny charakter miasta (*Mapa 10*).

Do **stref funkcjonalno-przestrzennych** należą:

- strefa śródmiejska – znajduje się na lewym brzegu rzeki Łydyni i obejmuje historyczny układ urbanistyczny o przemieszanej zabudowie historycznej i współczesnej, biegnący w paśmie od Farskiej Góry poprzez Plac Jana Pawła II (Rynek) do Zamku Książąt Mazowieckich.

Pierwsza wzmianka o Ciechanowie pochodzi z 1065 roku. Kolebką miasta jest grodzisko *Farska Góra*, gdzie znajdował się warowny gród usytuowany na naturalnym, dodatkowo sztucznie podwyższonym wzniesieniu. U stóp grodu płynęła rzeka Łydynia, zasilająca wodą otaczającą go fosę. Z grodem związane było ściśle podgrodzie o charakterze rzemieślniczo-handlowym. W XV wieku gród został przeniesiony w bezpośrednie sąsiedztwo nowo wzniesionego murowanego zamku. Przeniesiono ośrodek gospodarczy i administracyjny jakim był niewątpliwie rynek miejski oraz siedziby władz administra-

Mapa 10. Struktura przestrzenna miasta Ciechanowa



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Ciechanowa*

cyjnych i sądowych. Pomiedzy obydwoma częściami Ciechanowa, tj. nowym i starym miastem utrzymana została stała więź. Nastąpił podział funkcji i zadań. Stare miasto pełniło funkcje oświatowo-kulturalne (kościół, klasztor, szkoła parafialna) oraz gospodarcze, ponieważ przez dawny rynek (Rynek Zielony, obecnie Plac Kościuszki) przechodziły ważne trakty handlowe. Po przeniesieniu w 1400 roku na nowe miejsce, Ciechanów

otrzymał nowe rozplanowanie, które w zasadniczym kształcie zachowało się do dnia dzisiejszego. Nowe miasto zostało zbudowane na regularnym szachownicowym planie. Rynek główny ulokowany został w bezpośrednim sąsiedztwie zamku, od którego oddzielała go jedynie Łydynia i niewielki pas zieleni. Z czterech rogów rynku wybiegały po dwie ulice. Południowa część nowego miasta tworzyła prostokątne bloki zabudowy, utworzone przez przecinające się prostopadle ulice. Wytyczono główną ulicę miasta prowadzącą z zamku do rynku, która została przedłużona w ulicę łączącą nowy – Główny Rynek miasta z Rynkiem Zielonym.

W strefie śródmiejskiej dominują usługi o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym z zakresu administracji, sportu i handlu. Centralny obszar miasta otaczają tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Główna ulica miasta o charakterze śródmiejskim to ulica Warszawska. Ulica ta pełni w układzie urbanistycznym miasta rolę nie tylko komunikacyjną, ale przede wszystkim kompozycyjną i funkcjonalną. Wraz z Placem Jana Pawła II i Placem Kościuszki ogniskuje ona funkcje publiczno-usługowe.

- strefa miejska z dominującą funkcją mieszkaniową. Zabudowa tej strefy charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem pod względem zagospodarowania, stanu technicznego oraz standardów wyposażenia i urządzenia terenów. Występują tu również liczne wielkopowierzchniowe obiekty handlowe. Tereny położone w północnej części miasta, między linią kolejową a doliną rzeki to przede wszystkim osiedle *Bloki* z zabudową wielorodzinną z okresu II wojny światowej oraz duże zespoły zabudowy jednorodzinnej z usługami (Kargoszyn i Podzamcze).
- Tereny położone we wschodniej części miasta to osiedla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z usługami (dzielnice *Aleksandrówka*, *Jeziorko*, *40-lecia*) i niewielkie zespoły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Tereny położone po zachodniej stronie linii kolejowej to skupiska zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (wolnostojącej i szeregowej), małe zespoły zabudowy wielorodzinnej, niewielkie tereny usługowe oraz obszary zabudowy produkcyjnej i składowej. Pomiedzy doliną rzeki Łydyni a ul. Płocką, głównie wokół ul. Niechodzkiej, znajdują się tereny przemysłowe, usługowe i składowe z małymi zespołami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej. W tej części miasta zlokalizowane są największe zakłady przemysłowe: Delitissue Sp. z o.o., Metaltech – Piasecki s.j., Achtel Sp. z o.o., Wydawnictwo Bauer Sp. z o.o., Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska.
- strefa przedmieść obejmująca głównie tereny użytkowane rolniczo z rozproszoną zabudową mieszkaniową, skupiskami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (Niechodzin, Krubinek) oraz kompleksami leśnymi i zbiornikami wodnymi (Krubin).

Elementy kształtujące tożsamość i indywidualny charakter miasta to:

- obiekty o dużej wartości historycznej,
- obszary o dużej wartości przyrodniczej – dolina rzeki Łydyni i obszary zieleni,
- obszary przestrzeni publicznej, w tym ciągi uliczne i place miejskie.

Do obiektów o największej wartości historycznej należą: Zamek Książąt Mazowieckich z XIV wieku, kościół farny wzniesiony w połowie XIV wieku, kościół poaugustiański z XVI wieku i neogotycki ratusz – obecnie siedziba władz miasta.

Dolina rzeki Łydyni pełni funkcję regionalnego korytarza ekologicznego, który łączy i zasila ponadregionalny ciąg ekologiczny rzeki Wkry. Dolina jest siedliskiem licznych gatunków flory i fauny oraz pełni ważne funkcje klimatotwórcze dla miasta. Pełni również funkcje przyrodnicze, ekologiczne i rekreacyjne. Część doliny o powierzchni 57,3 ha objęta jest ochroną w postaci zespołu przyrodniczo-krajobrazowego *Dolina rzeki Łydyni*. Ponadto do ważnych obszarów zieleni należą:

- dwa parki spacerowo-wypoczynkowe o łącznej powierzchni 7,4 ha położone w dolinie rzeki Łydyni,
- park botaniczny przy Akademii Humanistycznej im. A. Gieysztora o powierzchni ok. 1 ha,
- kompleksy leśne: Las Śmieciński w zachodniej części miasta o powierzchni ok. 60 ha

oraz sosnowy las sąsiadujący z urządzonym kąpieliskiem Krubin w południowej części miasta.

Ściśle z terenami zieleni związane są znaczące obiekty sportowe zlokalizowane w pobliżu centrum miasta. W kwartale ulic: 17 Stycznia, Kraszewskiego, Kargoszyńskiej i Gostkowskiej znajduje się kompleks sportowo-rekreacyjny, w skład którego wchodzi: dwie hale sportowe, basen kryty i basen odkryty, korty tenisowe oraz hotel. W sąsiedztwie rzeki Łydyni, przy ulicy Sienkiewicza znajduje się stadion miejski wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Główne obszary przestrzeni publicznej, zdefiniowane w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Ciechanowa* znajdują się w strefie śródmiejskiej oraz miejskiej i obejmują:

- otoczenie Zamku Książąt Mazowieckich z traktem średniowiecznym prowadzącym od zamku poprzez historyczny rynek do Placu Kościuszki (tzw. dawny „zielony” rynek),
- otoczenie dworca PKP z terenami przewidywanymi pod funkcje usługowe.

4.2. Kierunki rozwoju miasta i otoczenia wynikające z sytuacji planistycznej

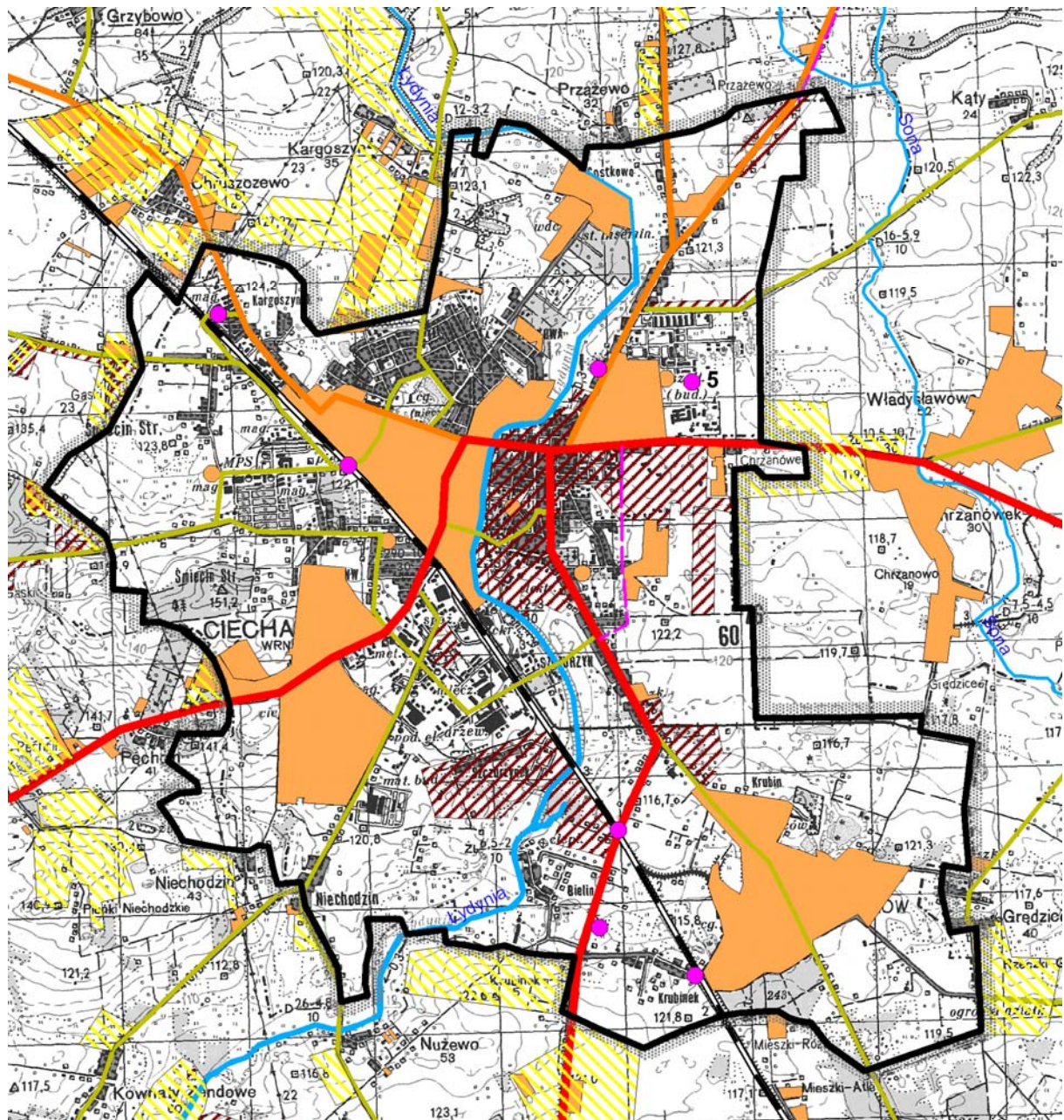
Potencjał społeczno-gospodarczy miasta związany jest z istniejącym zagospodarowaniem przestrzennym i dalszymi zamierzeniami rozwojowymi ujętymi w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dla potrzeb niniejszego opracowania przeprowadzono analizę miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących i będących na różnych etapach opracowania, dotyczących miasta, jak również sąsiednich gmin wiejskich Ciechanowa i Opinogóry. Uwzględnione zostały również ustalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta w aspekcie kierunków przeznaczenia terenów pod zabudowę. Do analizy wykorzystano projekty opracowań planistycznych znajdujące się w Oddziale Terenowym w Ciechanowie, jako podstawowy materiał przygotowywania opinii i uzgodnień oraz informacje z gmin dotyczące etapów wykonania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze miasta Ciechanów obowiązują 23 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące ok. 17% powierzchni miasta, a kilka znajduje się w trakcie opracowania. Obowiązujące i opracowywane plany miejscowe można podzielić na dwie grupy:

- plany porządkujące tereny w większości już zainwestowane, określające wizję docelowego, możliwego uzupełnienia zabudowy i jej przeobrażenia, jak i tereny chronione przed zabudową np. *Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Bloki*, czy też sporządzany plan *Centrum*. Plany te mają umożliwić koordynację działań inwestycyjnych, nawet tych najdrobniejszych, prowadzonych przez mieszkańców miasta i gminę miejską, służących poprawie wizerunku i atrakcyjności miasta,
- plany rozwojowe, stwarzające możliwość inwestowania na terenach dotychczas użytkowanych głównie rolniczo, wskazujące nowy układ komunikacyjny oraz uzbrojenie terenu umożliwiające obsługę projektowanych działek (np. plany: *Płocka*, *Dzielnica Przemysłowa II*, *Przasnyska*, *Batalionów Chłopskich*, *Sady Gostkowskie II*, *Kargoszyńska*).

W aspekcie możliwości rozwojowych miasta ważna jest sytuacja planistyczna na terenach otaczających (Mapa 11) rozumiana jako stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz ich najważniejsze ustalenia.

Mapa 11. Plany miejscowe



	granica miasta		miejsce plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone
	granice gmin		miejsce plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące
	drogi powiatowe		decyzje o ustalenie lokalizacji inwestycji celu publicznego
	drogi wojewódzkie		tereny wskazane pod zabudowę wg. Studium zagospodarowania przestrzennego gminy Ciechanów i gminy Opinogóra
	drogi krajowe		
	linia kolejowa		

Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie *Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego miasta Ciechanowa i gmin Ciechanowa, Opinogóry i Regimina*

Nowe tereny inwestycyjne wskazane w gminach sąsiednich Ciechanów i Opinogóra położone są przeważnie w sąsiedztwie terenów już zainwestowanych, przy trasach wylotowych z miasta (drogach krajowych nr 50 i 60 oraz drogach wojewódzkich nr 615, 616), przy granicy z miastem Ciechanów oraz pomiędzy południową granicą miasta i planowaną obwodnicą. Największe tereny przeznaczone pod inwestycje znajdują się od strony północno-zachodniej i południowej. Ogółem powierzchnia potencjalnych terenów inwestycyjnych w gminach przyległych stanowi ok. 6% powierzchni terenów zainwestowanych w mieście. Wyznaczanie tak znacznych powierzchni potencjalnych terenów inwestycyjnych, przeznaczonych głównie na cele zabudowy mieszkaniowej, w przyległych gminach skutkować będzie dalszym osiedlaniem się mieszkańców miasta na terenach gmin sąsiednich – przy utrzymaniu ciężenia do usług i miejsc pracy zlokalizowanych w Ciechanowie. Zjawisku „rozlewania się” miasta sprzyjają niższe ceny gruntu w gminach, atrakcyjniejsze warunki zamieszkania, większe działki oraz sąsiedztwo otwartych terenów przyrodniczych.

5. ZWIĄZKI FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE MIASTA

Relacje o charakterze związków funkcjonalno-przestrzennych zachodzą na różnych płaszczyznach i w zależności od funkcji ośrodka osadniczego dotyczyć mogą wymiany dóbr i usług, rynku pracy, eksploatacji zasobów. Uwarunkowane są przede wszystkim sposobem zagospodarowania obszaru. Wyróżnić można relacje zewnętrzne zachodzące pomiędzy analizowanym obszarem a środowiskiem zewnętrznym i wewnętrzne zachodzące w obrębie obszaru funkcjonalnego.

Analiza związków funkcjonalno-przestrzennych miasta Ciechanowa przeprowadzona została na podstawie informacji uzyskanych od przedstawicieli samorządu miejskiego i powiatowego oraz wybranych podmiotów gospodarczych, a także zebranych danych ankietowych.

5.1. Powiązania komunikacyjne

Połączenia drogowe

Infrastruktura komunikacyjna jest podstawowym czynnikiem integrującym przestrzeń regionu zarówno w ujęciu wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Dogodne położenie Ciechanowa przy drogach krajowych nr 60 i 50 oraz w pobliżu drogi nr 7 oraz linii kolejowej o znaczeniu państwowym Gdynia – Warszawa ma wpływ na powiązania komunikacyjne miasta z otoczeniem regionalnym. Natomiast sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i dróg gminnych umożliwia komunikację wewnątrz regionu. Taki układ komunikacyjny zapewnia funkcjonowanie wielu dziedzin życia i jest podstawowym elementem podnoszącym konkurencyjność miasta oraz regionu.

Komunikacja między Ciechanowem, a pozostałym obszarem kraju i województwa opiera się głównie na transporcie drogowym. Natomiast przebiegająca przez teren miasta linia kolejowa zapewnia bezpośrednie lub pośrednie połączenia na kierunku północ-południe.

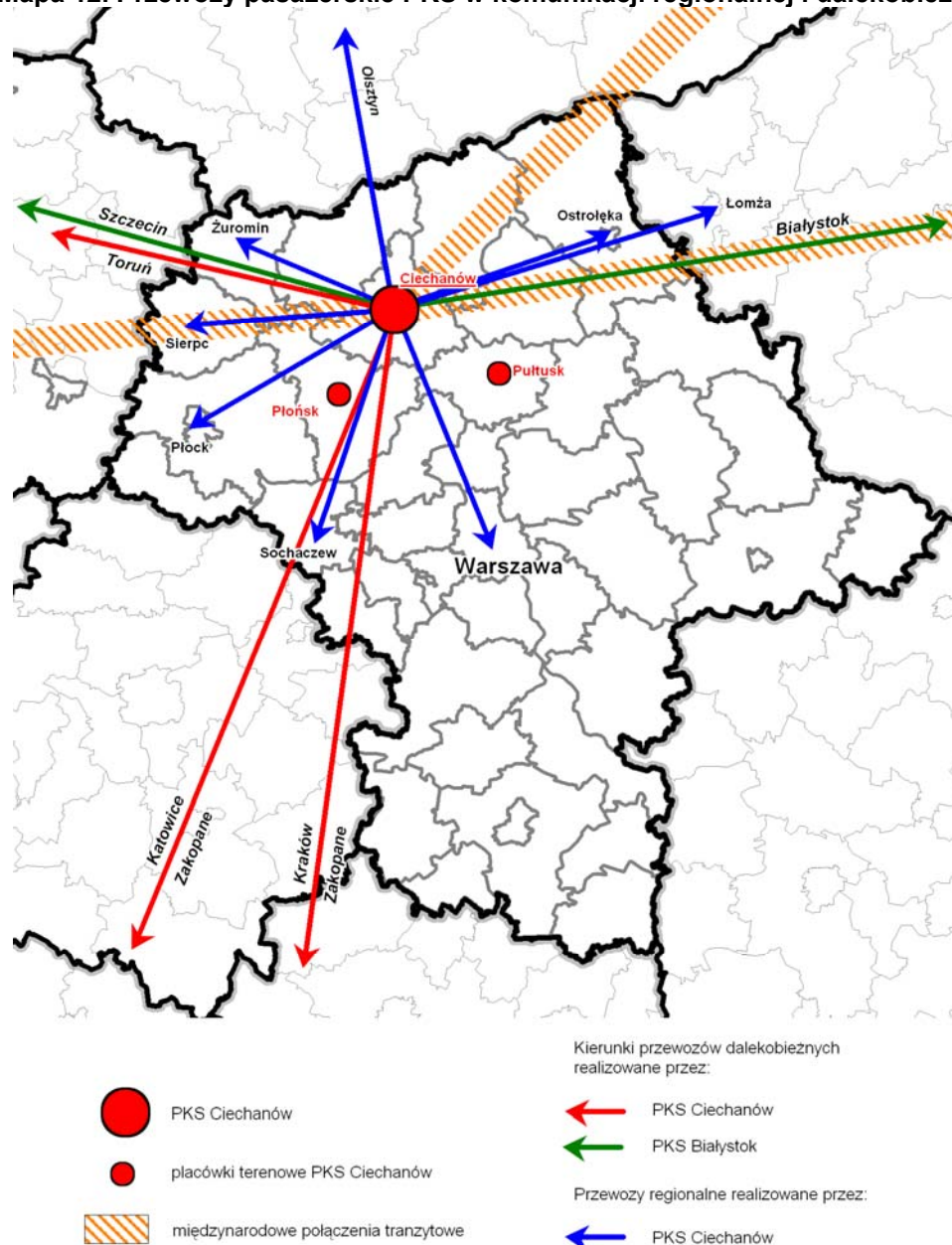
Komunikacja zbiorowa w Ciechanowie opiera się na sieci linii dalekobieżnych i lokalnych obsługiwanych przez Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej (w trakcie prywatyzacji) oraz Zakład Komunikacji Miejskiej. Znaczny udział w powiązaniach komunikacyjnych mają połączenia kolejowe. Niewielki odsetek komunikacji zbiorowej stanowią przewoźnicy prywatni.

Podstawę działalności Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej w Ciechanowie SA, dysponującego m.in. zajezdniami i dworcami autobusowymi w Ciechanowie, Płońsku i Pułtusk, stanowi przewóz osób autobusami w komunikacji lokalnej oraz regionalnej. Obsługa komunikacyjna obejmuje 25 gmin. Ponad 800 kursów autobusowych obsługuje ok. 450 miejscowości połączonych trasami komunikacyjnymi długości ponad 9,6 tys. km.

W ciągu każdej doby autobusy firmy przemierzają ok. 25 tys. km. Każdego dnia z taboru PKS korzysta średnio ok. 7 tys. uczniów i ok. 1 tys. pasażerów zatrudnionych w ciechanowskich instytucjach i zakładach pracy¹.

Przez teren miasta Ciechanów przebiega 5 dalekobieżnych linii autobusowych o łącznej długości 1639 km. Są to dwa połączenia realizujące powiązania Ciechanowa z południem Polski obsługiwane bezpośrednio przez PKS Ciechanów na trasie Ciechanów – Kraków – Zakopane i Ciechanów – Katowice – Zakopane. Tabor PKS Ciechanów obsługuje także pasażerów na trasie Ciechanów – Toruń. Pozostałe połączenia Ciechanów – Białystok i Ciechanów – Szczecin obsługiwane przez PKS Białystok, mają znaczenie w obsłudze powiązań na kierunku wschód – zachód. W powiązaniach dalekobieżnych i regionalnych istotną rolę odgrywają placówki terenowe w Płońsku i Pułtusku, stanowiące węzły przesiadkowe, umożliwiające kontynuację podróży w dowolnych kierunkach (*Mapa 12*).

Mapa 12. Przewozy pasażerskie PKS w komunikacji regionalnej i dalekobieżnej



Źródło: Opracowanie na podstawie rozkładu jazdy PKS w Ciechanowie – stan na 2008 rok

¹ Dane z PKS Ciechanów

Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Ciechanowie utrzymuje regularne linie z większymi miastami: Olsztyn, Kraków, Toruń i Łomża. Z 30 połączeń regionalnych blisko połowa to połączenia z Warszawą.

Najwięcej regularnych linii obsługuje relacje międzypowiatowe i wewnątrzpowiatowe. W zasięgu do 50 km PKS obsługuje 159 linii o łącznej długości blisko 5 tys. km. Miasta, do których istnieje najwięcej połączeń lokalnych to miasta powiatowe: Mława, Przasnysz, Pułtusk, Płońsk i Płock. Gęsta sieć dróg powiatowych i gminnych umożliwia dogodnie połączenia autobusowe Ciechanowa również z ośrodkami gminnymi (*Tabela 6*).

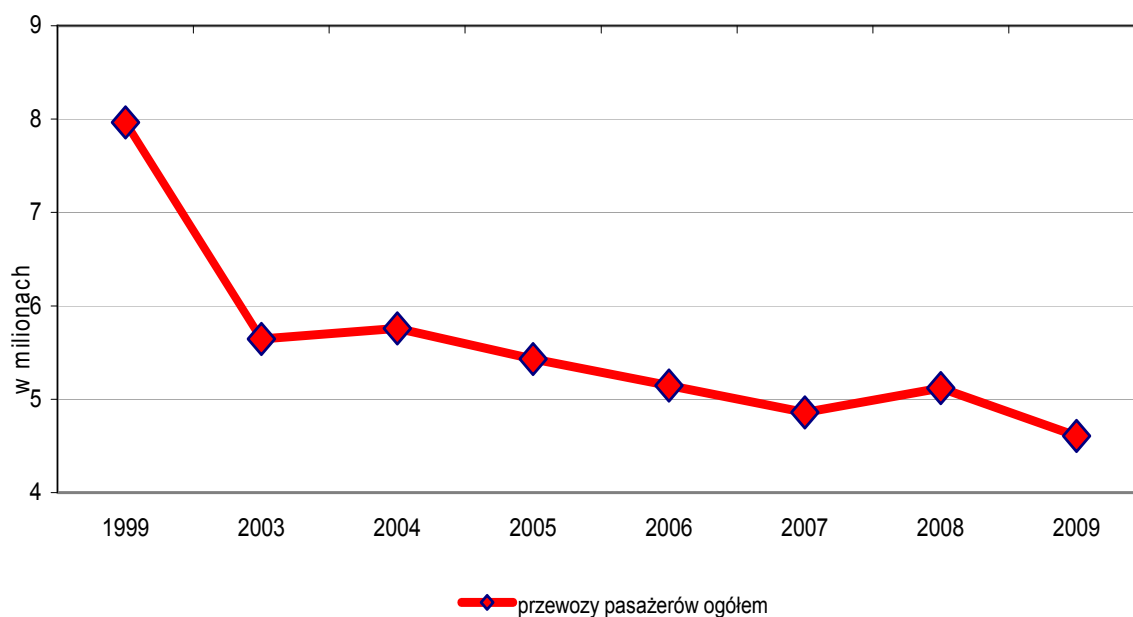
Tabela 6. Liczba i długość prowadzonych linii regularnej komunikacji autobusowej

	Ogółem	Linie miejskie 5-10 km	Linie podmiejskie 10-50 km	Linie regionalne 50-160 km	Linie dalekobieżne powyżej 160 km
Liczba linii	194	nie realizuje	159	30	5
Długość linii	9 631	nie realizuje	4 885	3 107	1 639

Źródło: Opracowanie na podstawie danych PKS Ciechanów – 2008 rok

Sieć regularnych linii autobusowych podlega naturalnym zmianom i korektom wynikającym z racjonalizacji połączeń i optymalnego dostosowania do potrzeb przewozowych miejscowej ludności. Od kilku lat w komunikacji PKS obserwuje się spadek wielkości przewozów. Powodem tego zjawiska jest ogólnokrajowa tendencja do zmniejszenia liczby osób korzystających z transportu publicznego oraz dynamiczny wzrost motoryzacji indywidualnej. Przewozy pasażerów PKS Ciechanów na przestrzeni lat przedstawia *Wykres 4*.

Wykres 4. Przewozy pasażerów realizowane przez PKS Ciechanów



Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie danych PKS Ciechanów

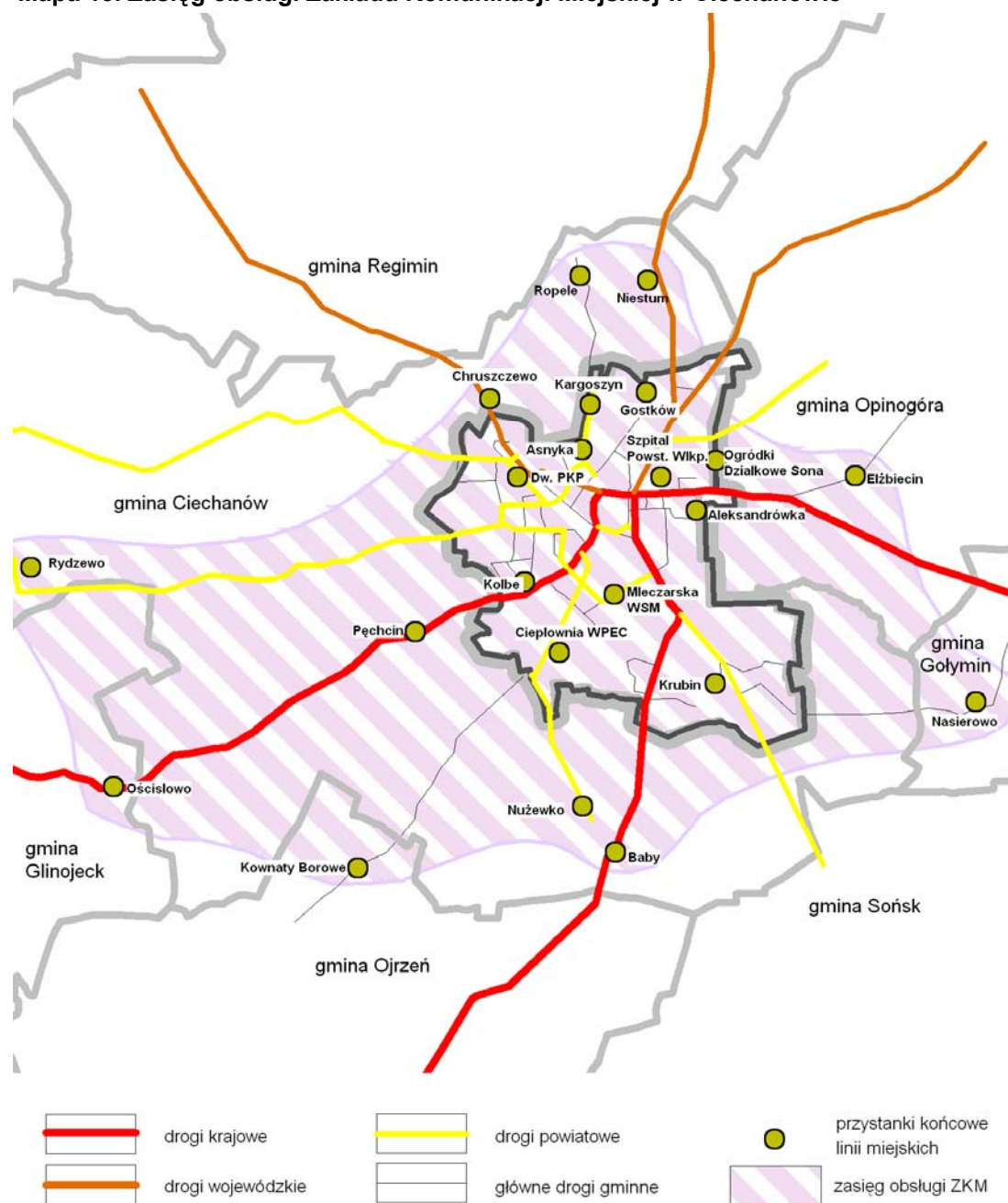
Przedsiębiorstwo dysponuje 146 autobusami przystosowanymi do obsługi wyjazdów międzymiastowych oraz turystycznych i ściśle współpracuje z lokalnymi samorządami w zakresie usprawniania przewozów ludności. Ponadto świadczy usługi w zakresie organizacji turystyki krajowej i zagranicznej, napraw pojazdów ciężarowych i autobusów, badań diagnostycznych pojazdów oraz sprzedaży detalicznej paliw do pojazdów samochodowych.

Spadek ilości osób korzystających z usług świadczonych przez PKS wynika głównie z rosnącego poziomu życia ludności (wzrost płac, spadek bezrobocia) oraz większej dostępności do prywatnych środków transportu.

PKS w Ciechanowie SA nie realizuje regularnych przewozów w pasażerskim transporcie międzynarodowym. Przewozy międzynarodowe w Ciechanowie obsługują tranzytem przewoźnicy głównie z północnych województw. Są to regularne linie autobusowe biorące swój początek w innych województwach, przebiegające tranzytem przez miasto Ciechanów w kierunku zachodnim. Do takich należą między innymi linie prowadzące docelowo do Niemiec, Danii, Belgii, Holandii, Wielkiej Brytanii i Francji obsługiwane za pośrednictwem firmy Orbis Transport.

Usługi komunikacyjne na terenie miasta i gmin sąsiednich realizuje Zakład Komunikacji Miejskiej Spółka z o.o. (ZKM), której właścicielem jest gmina miejska Ciechanów. Powstały w 1998 roku zakład przewozi średnio 10 tys. osób dziennie. Aktualnie ZKM realizuje przewozy na 14 liniach o łącznej długości ok. 150 km (Mapa 13).

Mapa 13. Zasięg obsługi Zakładu Komunikacji Miejskiej w Ciechanowie



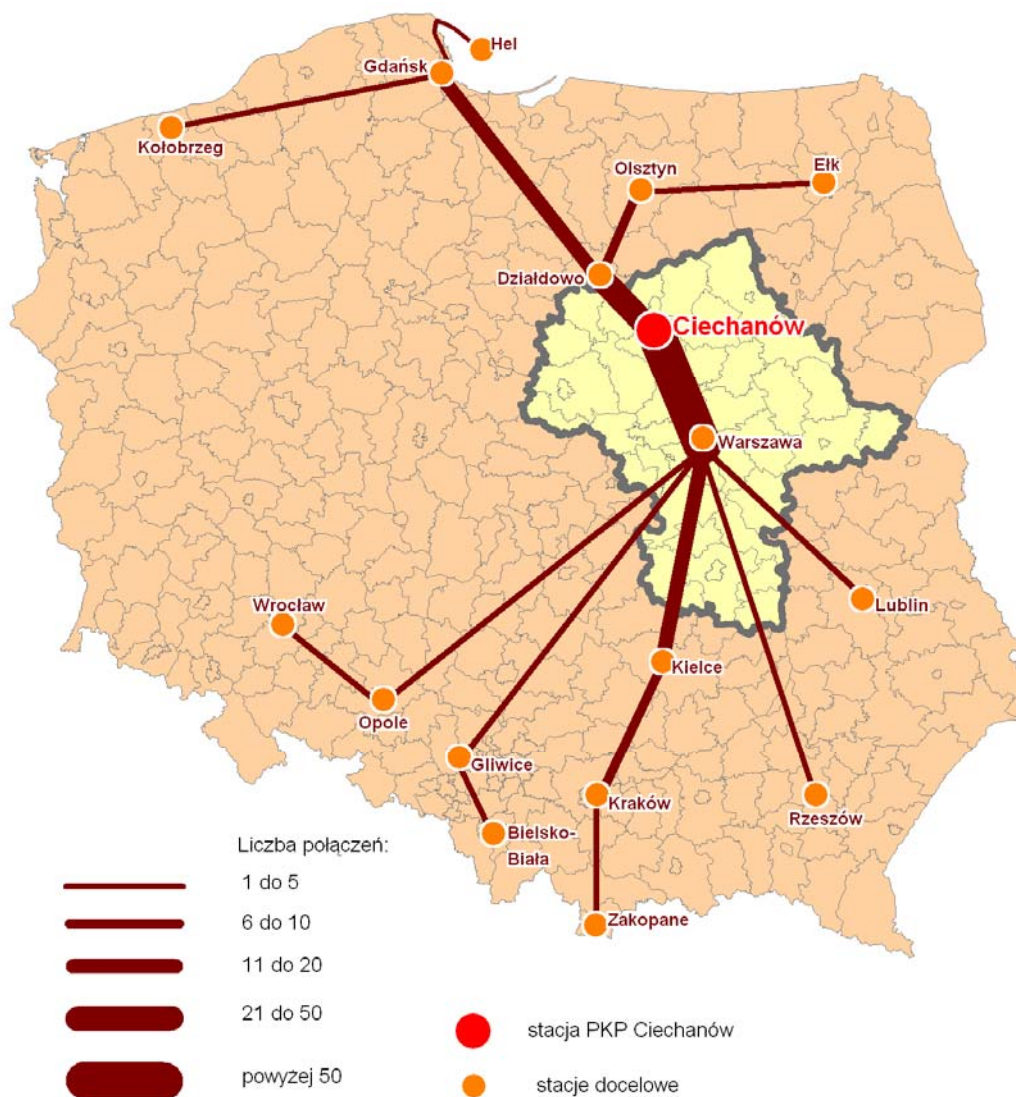
Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie rozkładu jazdy ZKM w Ciechanowie – stan na kwiecień 2008 roku

Większość linii ZKM obsługuje część obszaru sąsiednich gmin: Gołymina, Opinogóry, Ojrzenia, Gliniojecka oraz gminy wiejskiej Ciechanów. Przewoźnik, mając na uwadze dobro pasażerów i racjonalizację linii miejskich i podmiejskich, wprowadza nowoczesne rozwiązania organizacyjne, także związane z obsługą pasażerów (np. dostosowanie rozkładów do potrzeb użytkowników, różne rodzaje biletów).

Połączenia kolejowe

Najwięcej bezpośrednich połączeń kolejowych, poza połączeniami z Warszawą, Ciechanów posiada z Gdynią, Kołobrzegiem, Kielcami, Olsztynem i Krakowem. Ponadto istnieją regularne, bezpośrednie połączenia z Ciechanowa do Zakopanego, Gliwic, Wrocławia, Opola i Lublina (*Mapa 14*). Dodatkowo w okresie wakacji szkolnych wprowadzane są połączenia sezonowe do: Bielska-Białej, Rzeszowa, Ełku i na Hel. Ruch na wymienionych trasach odbywa się głównie za pośrednictwem pociągów pospiesznych i ekspresowych. W sezonie letnim Koleje Mazowieckie uruchamiają tanie połączenie z Gdynią, tzw. Pociąg Słoneczny, cieszący się dużym powodzeniem wśród podróżnych. Obecnie magistrala kolejowa wykorzystywana jest zaledwie w jednej trzeciej swoich możliwości przewozowych, które wynoszą 200 pociągów na dobę w jedną stronę.

Mapa 14. Natężenie połączeń kolejowych



Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie rozkładu jazdy PKP – 2008 rok

Główną barierą w rozwoju transportu kolejowego, a także w sprawnym jego funkcjonowaniu, jest przestarzała infrastruktura kolejowa. Modernizacja linii magistralnej przebiega zbyt wolno, a jej dotychczasowy zakres nie spowodował przystosowania ruchu do obowiązujących standardów europejskich. Długi czas i duże koszty przewozów przyczyniają się do spadku zainteresowania tą formą transportu.

Cała linia kolejowa objęta jest umową europejską o głównych międzynarodowych liniach kolejowych (AGC). Ze względu na standardy określone dla linii objętych umową AGC (prędkość pociągów pasażerskich 160 km/h, pociągów towarowych 120 km/h i naciski 225 kN/oś) w połowie lat 90 podjęte zostały działania mające na celu przygotowanie projektowe modernizacji linii E-65 na odcinku Warszawa – Gdańsk. Po opracowaniu wstępnego studium wykonalności modernizacji linii E-65 koszty modernizacji oszacowano na 703 mln euro, z czego na modernizację linii kolejowej na odcinku Warszawa – Działdowo – 270 mln euro. Planowana inwestycja przyniesie również wiele korzyści dla środowiska naturalnego, głównie poprzez zmniejszenie emisji spalin na skutek zastąpienia ruchu samochodowego przewozami kolejowymi. Nastąpi również lepsza ochrona siedlisk występujących w rejonach istniejących oraz projektowanych odcinków linii kolejowych poprzez budowę przejść dla zwierząt.

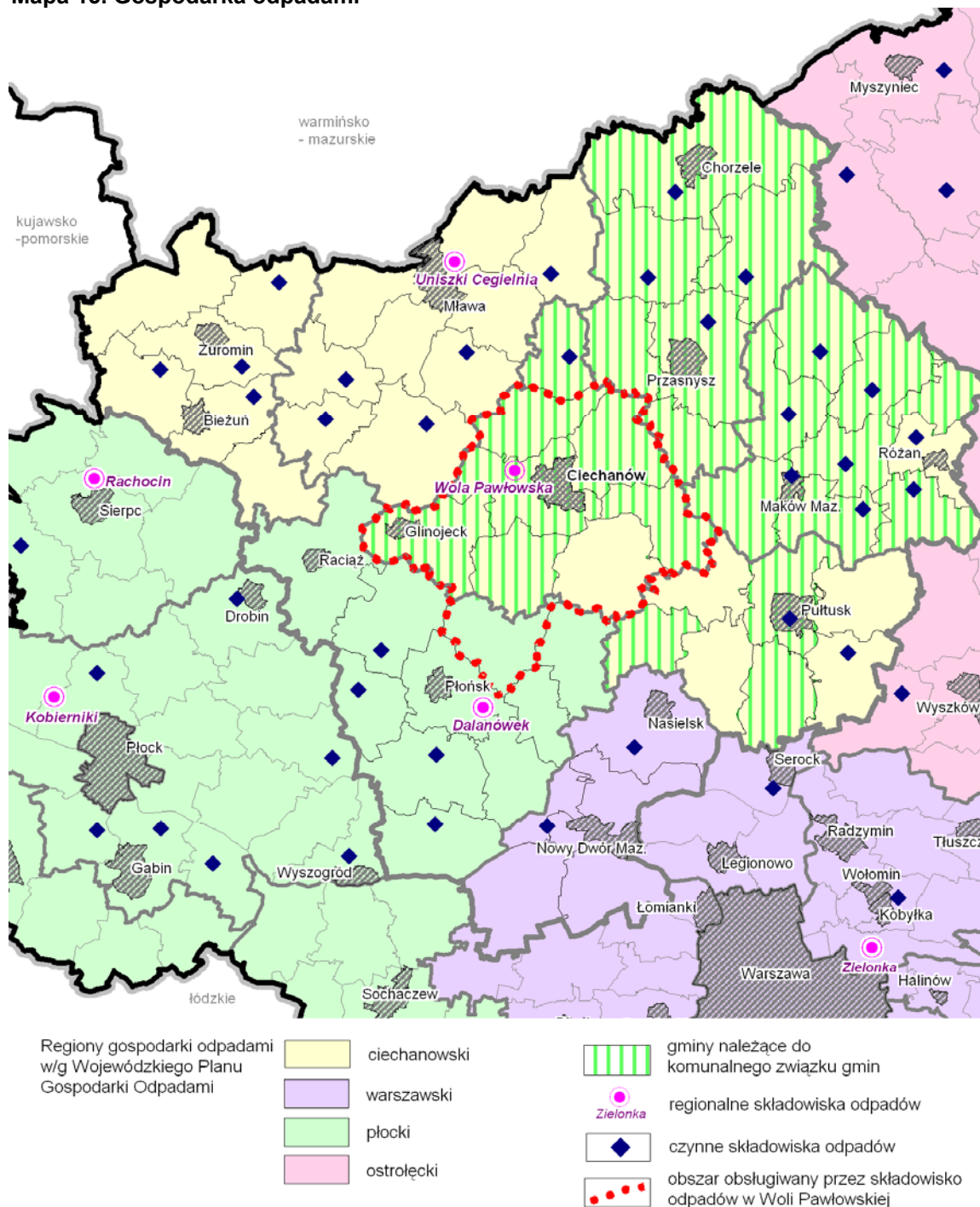
5.2. Powiązania w zakresie infrastruktury technicznej

Sieć infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym obejmuje linie energetyczne 110 kV zasilające istniejące w mieście GPZ oraz gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Nasielsk – Olsztyn, przechodzące przez zachodni fragment miasta (Ø400 i Ø200). Ponadto przez teren objęty opracowaniem, ok. 5 km na północ od Ciechanowa, przebiega trasa tranzytowego gazociągu Jamał – Europa DN1400 z tłocznia gazu *Ciechanów* w Lekowie (gmina Regimin). Jest to jedna z 5 tłoczni tego gazociągu w kraju i jedyna w województwie mazowieckim (pozostałe znajdują się w Kondratkach, Zambrowie, Włocławku i Szamotułach). Istnieje możliwość wykorzystania ciepła pochodzącego z tłoczni gazu w Lekowie na potrzeby energetyki cieplnej. W opracowywanej *Koncepcji modernizacji Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Ciechanowie na latach 2013-2018* przewiduje się wykorzystanie energii cieplnej z tłoczni w Lekowie w celu wspomagania tradycyjnej metody zaopatrzenia w ciepło. Jako alternatywne rozwiązanie proponuje się również wykorzystanie „paliwa” pochodzącego z odpadów komunalnych z planowanego Zakładu Przetwarzania Odpadów w Pawłowie oraz innych źródeł energii, jak np. biomasa.

Znaczenie ponadlokalne posiada składowisko odpadów komunalnych w Woli Pawłowskiej gmina Ciechanów, zlokalizowane w odległości 8 km od centrum miasta. Właścicielem i zarządzającym składowiskiem jest Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Ciechanowie. Obiekt zajmuje teren o powierzchni 11,5 ha, przy czym niecka składowiska ma powierzchnię 3,5 ha. Ze składowiska korzystają gminy powiatu ciechanowskiego: Ciechanów, Gliniojeck, Gołymin, Opinogóra, Regimin, Sońsk, Ojrzeń oraz gmina Sochocin z powiatu płońskiego (*Mapa 15*).

W *Wojewódzkim planie gospodarki odpadami dla Mazowsza*, z uwagi na korzystne uwarunkowania, wskazano składowisko w Woli Pawłowskiej jako obiekt o znaczeniu regionalnym dla powiatów północnego Mazowsza. Posiadać on będzie kluczowe znaczenie dla zintegrowanego systemu gospodarki odpadami. W celu realizacji tego rozwiązania utworzony został komunalny związek gmin, obejmujący obecnie 27 gmin z czterech powiatów północnego Mazowsza, tj. ciechanowskiego, przasnyskiego, pułtuskiego i makowskiego, zamieszkałych przez ok. 220 tys. mieszkańców wytwarzających ok. 0,7 mln ton odpadów rocznie. Kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarki odpadami regionu wymaga m.in.: stworzenia systemu segregacji i przetwarzania odpadów oraz likwidacji miejsc składowania, które nie spełniają standardów ochrony środowiska. Dla funkcjonowania tego systemu istotne znaczenie ma poprawa stanu technicznego dróg powiatowych w regionie. Projekt *Budowa zinte-*

Mapa 15. Gospodarka odpadami



Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011*

growanego systemu gospodarki odpadami komunalnymi dla gmin rejonu ciechanowskiego o wartości ok. 88 mln zł znajduje się na liście projektów kluczowych w ramach priorytetu IV Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, z poziomem dofinansowania 40%. W ramach projektu przewiduje się realizację następujących inwestycji:

- na terenie Woli Pawłowskiej uruchomienie linii sortowniczej, segregacji odpadów budowlanych, kompostowni odpadów ulegających biodegradacji,
- w Płocochowie k/Pułtуска realizację zakładu demontażu i segregacji odpadów wielkogabarytowych oraz sprzętu elektrycznego i elektronicznego,

- na terenie Makowa Mazowieckiego budowę zakładu segregacji i przeróbki odpadów budowlanych,
- w Oględzie k/Przasnysza realizację kwatery na odpady azbestowe.

W 2008 roku została podpisana preumowa na realizację tego zadania, tym samym samorząd województwa mazowieckiego formalnie zagwarantował współfinansowanie projektu z unijnych funduszy. Przewidywane rozpoczęcie inwestycji – w 2010 roku, zakończenie zaplanowano na koniec 2013 roku.

Ponadto znaczenie ponadlokalne mają istniejące na terenie miasta sieci wodociągowo-kanalizacyjne, obsługujące przyległe tereny gminne w zakresie:

- zaopatrzenia w wodę: wsie z gminy wiejskiej Ciechanów (Niestum, Prążewo, Chruszczewo, Gąski, Grędzice, Kownaty Żendowe, Niechodzin, Pęczcin) oraz wsie z gminy Opinogóra (Kotermań, Władysławowo, Chrzanówek, Chrzanowo, Przedwojewo),
- odbioru ścieków sanitarnych: część wsi Kargoszyn w gminie Ciechanów.

Istniejąca, rozbudowana sieć infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym stwarza wiele możliwości współpracy pomiędzy samorządami gminnymi i powiatowymi.

5.3. Powiązania przyrodnicze

Powiązania przyrodnicze Ciechanowa z obszarami otaczającymi zapewniają:

- na poziomie regionalnym dolina rzeki Łydyni – regionalny korytarz ekologiczny zasilający ponadregionalny ciąg ekologiczny rzeki Wkry. Ważną rolę w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego odgrywają tu procesy hydrologiczne, które w mało zantropizowanym środowisku wpływają na procesy przyrodnicze. W obrębie doliny występują nisze ekologiczne wielu gatunków zwierząt i roślin, co wzbogaca środowisko przyrodnicze i walory krajobrazowe miasta,
- na poziomie lokalnym: kompleksy leśne, tereny użytkowane rolniczo, zbiorniki wodne oraz tereny zieleni (parki, zieleńce, ogrody działkowe i przydomowe, cmentarze). Powiązania te wzmocnić mogą planowane zbiorniki retencyjne na rzece Łydyni w Kargoszynie lub Regiminie, które stanowić mogą również tereny rekreacyjne dla miasta.

5.4. Zasięg oddziaływania usług o znaczeniu ponadlokalnym

5.4.1. Usługi administracji

Placówki usługowe zlokalizowane na terenie Ciechanowa świadczą usługi nie tylko dla mieszkańców miasta, ale również dla ludności zamieszkałej w bliższej i dalszej okolicy. Zasięg oddziaływania usług różnorodnego rodzaju świadczy o znaczeniu miasta w systemie osadniczym i jego randze w skali regionu i państwa.

Po utracie statusu miasta wojewódzkiego Ciechanów stał się siedzibą powiatu ziemskiego oraz ośrodkiem administracji publicznej o znaczeniu ponadpowiatowym. Zlokalizowane są tu placówki usług wyższego rzędu w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i opieki społecznej, administracji oraz kultury. Są to różnego rodzaju usługi administracji państwowej, samorządowej i administracji specjalnej np. wojskowej (*Tabela 7*).

W aspekcie funkcji, jakie pełni sektor publiczny, powiązania funkcjonalno-przestrzenne są wyraźne i wielowątkowe. Układ kompetencyjny tego sektora poprzez zróżnicowany zakres usług, hierarchiczną organizację oraz zasięg działania w istotny sposób wpływa na charakter związków funkcjonalno-przestrzennych obszaru. Przeprowadzona analiza wskazuje, że 5 powiatów: ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski i żuromiński, w największym stopniu obsługiwane jest przez placówki i instytucje o znaczeniu ponadpowiatowym funkcjonujące

w Ciechanowie. W dużej mierze jest to teren byłego województwa ciechanowskiego. W zasięgu oddziaływania wymienionych placówek znajduje się również powiat nowodworski (7 instytucji), przasnyski (5) i ostrołęcki (4) – dotyczy to w szczególności instytucji skarbowych i celnych w ramach niezespólonej administracji rządowej. Analizowane placówki obejmują swym zasięgiem od 4 powiatów (Delegatura Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego) do 13 powiatów (Ośrodek Zamiejscowy Izby Skarbowej). Delegatura Ministra Skarbu Państwa w Ciechanowie obsługuje cały obszar województwa mazowieckiego, natomiast z usług Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego, który nie posiada określonego zasięgu terytorialnego, w dużej mierze korzystają mieszkańcy aglomeracji warszawskiej.

Poza administracją cywilną Ciechanów jest także ośrodkiem administracji wojskowej. W ramach Pomorskiego Okręgu Wojskowego zlokalizowana jest tu Wojskowa Komenda Uzupełnień właściwa dla 4 powiatów: ciechanowskiego, mławskiego, płońskiego i żuromińskiego.

Tabela 7. Zasięg obsługi placówek i instytucji o znaczeniu ponadpowiatowym działających w Ciechanowie

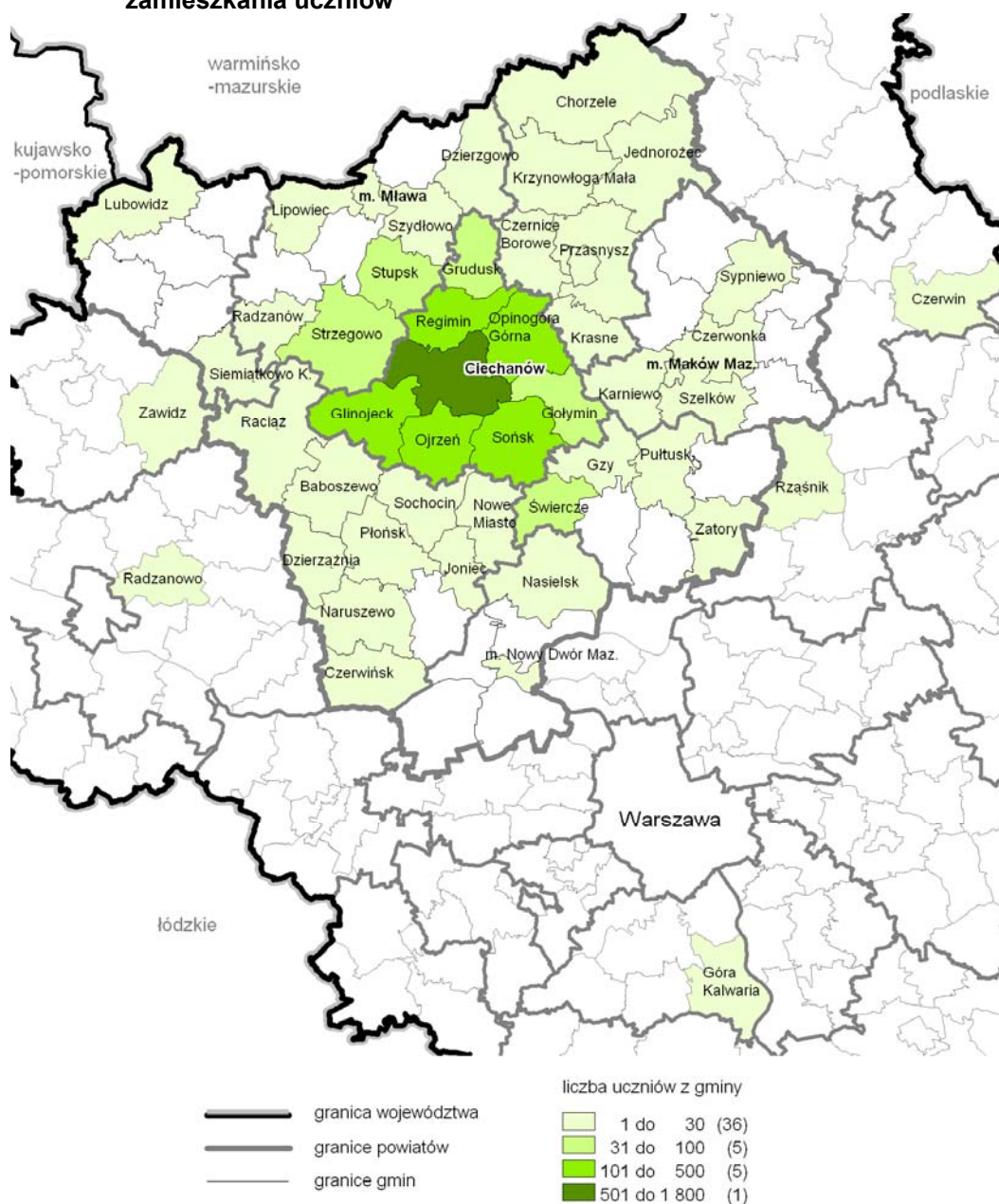
Lp.	Wyszczególnienie	Powiaty znajdujące się w zasięgu obsługi
1.	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, żuromiński
2.	Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie – Delegatura – Placówka Zamiejscowa w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
3.	Delegatura Krajowego Biura Wyborczego w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
4.	Delegatura Ministra Skarbu Państwa w Ciechanowie	powiaty województwa mazowieckiego
5.	Urząd Celny w Ciechanowie	ciechanowski, makowski, mławski, ostrołęcki, miasto Ostrołęka, ostrowski, płoński, przasnyski, pułtuski, wyszkowski, żuromiński
6.	Izba Skarbowa w Warszawie – Ośrodek Zamiejscowy w Ciechanowie	ciechanowski, gostyniński, makowski, mławski, ostrołęcki, płocki, płoński, przasnyski, pułtuski, sierpecki, sochaczewski, wyszkowski, żuromiński, miasta Ostrołęka i Płock
7.	Urząd Kontroli Skarbowej w Warszawie – Oddział Zamiejscowy w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, nowodworski, ostrołęcki, przasnyski, pułtuski, wyszkowski
8.	Regionalna Izba Obrachunkowa w Warszawie – Zespół w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, nowodworski, płoński, pułtuski, żuromiński
9.	Mazowieckie Kuratorium Oświaty – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
10.	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, legionowski, nowodworski, płońskiego, pułtuski, żuromiński,
11.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie – Biuro Terenowe w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
12.	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński, miasto Nasielsk pow. nowodworski
13.	Urząd Statystyczny w Warszawie – Oddział w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
14.	Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Ciechanowie	bez przypisanego obszaru, jednak o dużym zasięgu świadczonych usług
15.	Wojewódzki Inspektorat Transportu Drogowego w Warszawie – Oddział w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, nowodworski, pułtuski, żuromiński
16.	Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie – Rejon Drogowy w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, żuromiński, części powiatów: przasnyski, sierpecki
17.	Narodowy Fundusz Zdrowia – Mazowiecki Oddział Wojewódzki – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
18.	Mazowieckie Centrum Zdrowia Publicznego w Warszawie – Oddział Terenowy w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
19.	Mazowiecka Izba Rolnicza w Warszawie – Oddział w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
20.	Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Farmaceutycznej w Warszawie – Delegatura – Placówka Zamiejscowa w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
21.	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, legionowski, mławski, nowodworski, płoński, pułtuski, żuromiński
22.	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie – Oddział w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński
23.	Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie	ciechanowski, mławski, płoński, pułtuski, żuromiński

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie informacji uzyskanych z poszczególnych jednostek

5.4.2. Szkolnictwo ponadgimnazjalne i wyższe

Zasięg oddziaływania Ciechanowa w zakresie funkcji oświatowych przeanalizowano biorąc pod uwagę dane ankietowe dotyczące miejsca zamieszkania uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Do różnego typu szkół ponadgimnazjalnych wysłano 21 ankiet, z których napłynęło 14 odpowiedzi. Uzyskane dane potwierdziły ponadlokalne znaczenie bazy szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Do różnego typu szkół ponadgimnazjalnych uczęszcza z terenu miasta i gminy Ciechanów ok. 60% uczniów, natomiast ok. 25% uczniów z pozostałych gmin powiatu ciechanowskiego. Miejscem zamieszkania ok. 15% uczniów szkół ponadgimnazjalnych są gminy powiatu przasnyskiego, płońskiego, żuromińskiego, makowskiego, pułtuskiego, a nawet wyszkowskiego i nowodworskiego. Największa grupa uczniów spoza powiatu ciechanowskiego uczęszczająca do ciechanowskich szkół pochodzi z gminy Strzegowo i Stupsk (powiat mławski) oraz gminy Świercze z powiatu pułtuskiego (Mapa 16).

Mapa 16. Zasięg oddziaływania szkolnictwa ponadgimnazjalnego według miejsca zamieszkania uczniów

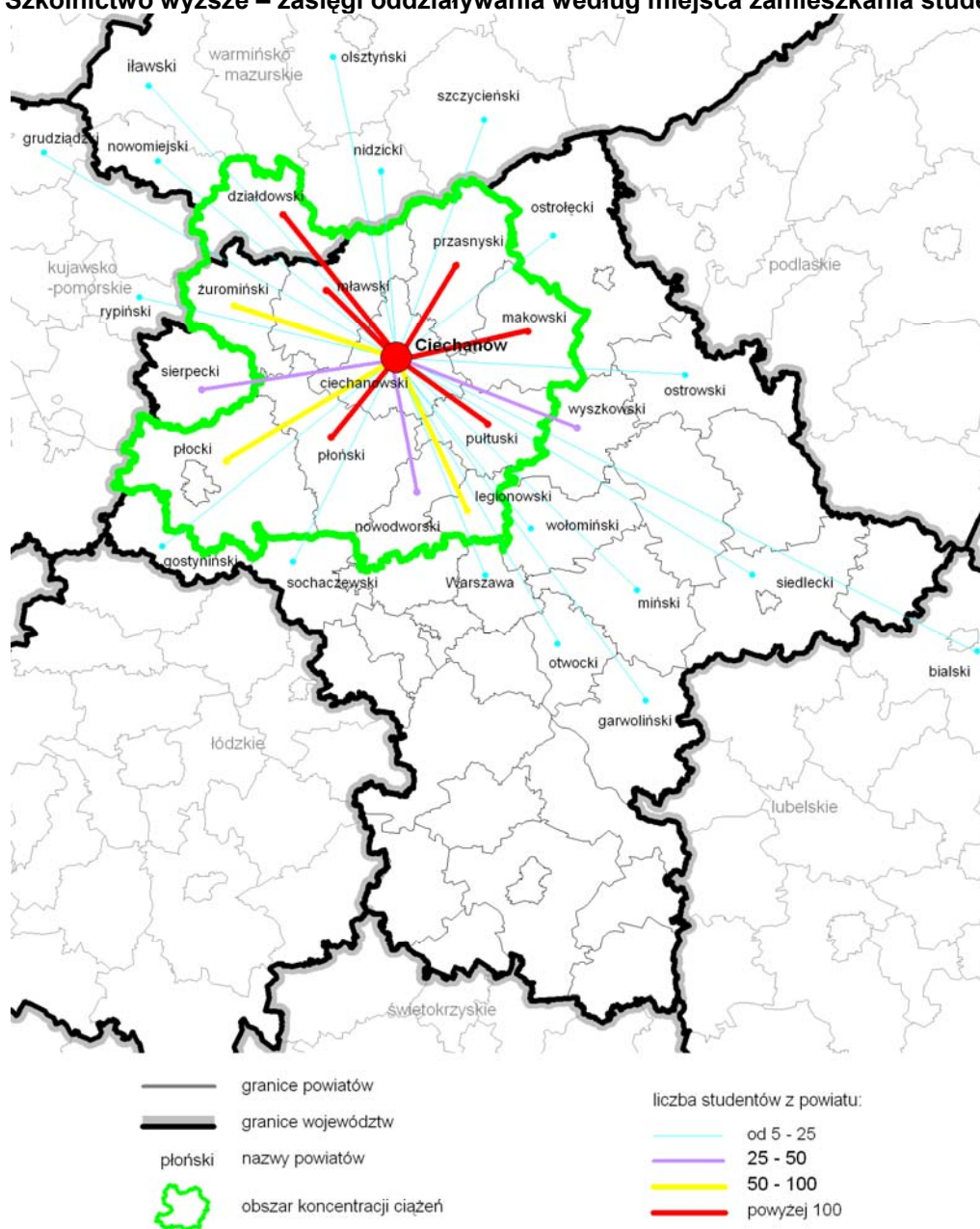


Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie badań ankietowych szkół

Wyniki ankiety wskazują na stosunkowo duży zasięg przestrzenny oddziaływania bazy szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Ciechanowie, pomimo szerokiej oferty oświatowej w całym regionie. Znaczenie miasta jako największego ośrodka szkolnictwa ponadgimnazjalnego w analizowanym obszarze wynika z szerokiego zakresu i kierunków kształcenia, nowoczesnej bazy oświatowej oraz potencjału kadrowego.

W celu określenia kierunków ciążenia do szkół wyższych w Ciechanowie zbadano miejsca zamieszkania studentów kształcących się w mieście w roku akademickim 2007/2008. Do wszystkich szkół wyższych w Ciechanowie oraz kolegów (z uwagi na możliwość uzyskania dyplomu licencjata) zostały wysłane ankiety, z czego odpowiedziało większość placówek. Uzyskano informacje z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej dotyczące miejsc zamieszkania 1697 studentów, Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora (762 studentów), Kolegium Nauczycielskiego (235 słuchaczy) i Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych (172 słuchaczy).

Mapa 17. Szkolnictwo wyższe – zasięgi oddziaływania według miejsca zamieszkania studentów



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie badań ankietowych

Przeprowadzona analiza miejsc zamieszkania studentów i słuchaczy wskazuje na bardzo szeroki zasięg oddziaływania szkolnictwa wyższego. Największa liczba osób kształcących się w Ciechanowie pochodzi z powiatów: ciechanowskiego, mławskiego, przasnyskiego, makowskiego, pułtuskiego, płońskiego oraz powiatu działdowskiego z województwa warmińsko-mazurskiego. Pod uwagę wzięto grupę liczącą nie mniej niż 50 studentów pochodzących z jednego powiatu i określono obszar koncentracji ciężarów przedstawiony na *Mapie 17*. Obejmuje on 11 powiatów: ciechanowski, działdowski, legionowski, makowski, mławski, nowodworski, płocki, płoński, przasnyski, pułtuski i żuromiński. Jest to związane przede wszystkim z funkcjonowaniem Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, która ciągle się rozbudowuje i kształci obecnie ok. 1700 studentów (nie licząc studentów placówki mławskiej).

5.4.3. Usługi kultury

Samorząd miasta Ciechanów jest jednym z ważniejszych organizatorów i animatorów życia kulturalnego w mieście, z którego licznie korzystają mieszkańcy subregionu. Imprezy kulturalne o charakterze cyklicznym organizowane są m.in. przez: Centrum Kultury i Sztuki im. Marii Konopnickiej w Ciechanowie, Prezydenta Miasta oraz Urząd Miasta Ciechanów, Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Mazowieckie Centrum Kultury w Warszawie (*Tabela 8*). Odbywają się one w Ciechanowie, jak również w oddalonej o kilka kilometrów Opinogórze – znanej z neogotyckiego zamku Krasieńskich, gdzie mieści się jedyne w Polsce Muzeum Romantyzmu oraz w Gołotczyźnie, gdzie znajduje się Muzeum Pozytywizmu. Są to wydarzenia kulturalne o różnym zasięgu oddziaływania i randze: międzynarodowej, ogólnopolskiej, ponadregionalnej lub lokalnej. Adresowane są do wszystkich (otwarte, masowe imprezy rozrywkowe) lub do grup o określonych zainteresowaniach np. do fanów bluesa (*Ciechanowskie Spotkania z Bluesem*), czy miłośników epoki napoleońskiej (widowisko historyczne – *Powrót Szwoleżerów Gwardii*).

Poza wymienionymi w *Tabeli 8* wydarzeniami kulturalnymi, w Ciechanowie organizowanych jest wiele imprez kameralnych (m.in.: *Ciechanowska Scena Muzyczna*, *Scena Kabaretowa*, *Ciechanowskie Spotkania Muzealne*) oraz festynów związanych z obchodami świąt i lokalnych rocznic. Większość z nich ma miejsce na terenach otwartych otaczających zamek, bardzo atrakcyjnych dla różnorodnych imprez masowych. Patronat medialny sprawują głównie *Katolickie Radio Ciechanów* i *Tygodnik Ciechanowski*, przyczyniając się do popularyzacji wydarzeń kulturalnych poza teren powiatu ciechanowskiego.

Ważną rolę kulturotwórczą w regionie pełnią prężnie działające stowarzyszenia regionalne i media (prasa, radio).

Towarzystwo Miłośników Ziemi Ciechanowskiej powołane zostało w 1957 roku staraniem grupy entuzjastów regionu, miejscowych działaczy kultury. Podczas ponad 40-letniej działalności towarzystwo podejmowało liczne działania służące upamiętnianiu ludzi, miejsc i wydarzeń, dotyczących przeszłości Ciechanowa i Ziemi Ciechanowskiej. Było ono jednym z pierwszych stowarzyszeń regionalnych i stanowiło wzór dla innych tego typu organizacji powstających na północnym Mazowszu. Do ważniejszych osiągnięć towarzystwa należy podjęcie skutecznej inicjatywy odbudowy Zamku Krasieńskich w Opinogórze, Zamku Księżąt Mazowieckich w Ciechanowie, budowy licznych pomników, w tym: Marii Konopnickiej, patrona miasta św. Piotra Apostoła, Walka – Męczeństwo – Zwycięstwo 1939-1945 oraz Aleksandra Świętochowskiego w Gołotczyźnie, Stanisława Żeromskiego w Szulmierzu.

Ciechanowskie Towarzystwo Naukowe funkcjonuje od 1978 roku. Celem jego działania jest prowadzenie i inspirowanie badań naukowych, popularyzacja wiedzy o regionie, edukacja regionalna, popularyzacja wiedzy ogólnej oraz działalność wydawnicza. Towarzystwo prowadzi prace badawcze, które obejmują archeologię, historię Ciechanowa – Ziemi Ciechanowskiej i północnego Mazowsza, historię nauki i kultury regionalnej, socjologię, badania nad współczesnością, prace źródłoznawcze. Do form działania towarzystwa należą sesje na-

ukowe, sympozja, popularyzacja wiedzy o regionie (*Studium wiedzy o regionie*), odczyty i spotkania (m.in. cykl *Spotkania z Historią*) oraz publikacja wydawnictw (*Zapiski Ciechanowskie, Studia i materiały do dziejów Ciechanowa, Materiały źródłowe do dziejów ziemi ciechanowskiej*), których wydano łącznie 126 pozycji.

Tabela 8. Wybrane cykliczne imprezy kulturalne o znaczeniu ponadlokalnym

Nazwa imprezy	Charakter imprezy	Termin	Organizatorzy
Turniej Tańca Towarzyskiego o <i>Puchar Prezydenta Miasta Ciechanów</i>	W tanecznej rywalizacji występują pary z całego kraju, w tym liczna reprezentacja Ciechanowa	luty	Prezydent Miasta Ciechanów, Mazowieckie Centrum Kultury w Warszawie i Szkoła Tańca <i>Image</i> Marcina Politowskiego
Międzynarodowe Spotkania Chóralne <i>CIECHANOWIA CANTANS</i>	Wielokulturowe koncerty zespołów (muzyka litewska, łotewska, żydowska...) odbywają się w scenerii gotyckiego zamku i w ciechanowskich kościołach	maj, czerwiec lub lipiec	CKiSz, Urząd Miasta Ciechanów, Stowarzyszenie Ciechanowskie Forum Muzyczne Chóru <i>SINE NOMINE</i>
Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne <i>KUPALNOCKA</i>	Zespoły folklorystyczne z okolicznych powiatów oraz zagraniczne, m.in. z Ukrainy, Rosji, Białorusi, Turcji, Włoch, Hiszpanii, Holandii, Meksyku, Węgier, Tajwanu, Słowacji, Chin	czerwiec/lipiec	Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze oraz Stowarzyszenie Pracy Twórczej Oddział w Ciechanowie
XIII-wieczny Turniej Rycerski	Dwudniowe imprezy odbywające się na Zamku Książąt Mazowieckich. W atmosferze dbałości o prawdę historyczną rozgrywane są turnieje rycerskie. Obowiązują historyczne stroje i broje (repliki)	lipiec	Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie, Urząd Miasta Ciechanów
XIV-wieczny Turniej Rycerski		sierpień	
<i>Międzynarodowy Plener Malarski i Rzeźbiarski Miast Partnerskich</i>	W plenerze biorą udział plastycy i rzeźbiarze z miast partnerskich miasta Ciechanowa oraz okolic Ciechanowa	sierpień	Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie, Stowarzyszenie Pracy Twórczej, organizacje pozarządowe
Widowisko historyczne <i>Powrót Szwoleżerów Gwardii</i>	Trzydniowa impreza odbywająca się w Ciechanowie i Opinogórze. Miłośnicy epoki napoleońskiej z całej Europy (m.in. Litwy, Łotwy, Białorusi, Rosji, Niemiec i Anglii) przedstawiają widowisko historyczne przypominające czasy wojen napoleońskich	sierpień	Urząd Miasta Ciechanów przy współudziale Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Ośrodka Studiów Napoleońskich WSH w Pułtusk
Mazowiecki Przegląd Amatorskiej Twórczości Artystycznej – <i>ATAN</i>	Adresowany do osób niepełnosprawnych z domów pomocy społecznej, uczestników warsztatów terapii zajęciowej, uczniów szkół specjalnych i osób indywidualnych z terenu województwa mazowieckiego. Odbywa się w Opinogórze i Ciechanowie	wrzesień	Gminny Ośrodek Kultury w Opinogórze oraz Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie
Festiwal Teatralny <i>Dionizje</i>	Na stałe wpisał się w malowniczą scenię Zamku Książąt Mazowieckich. Corocznie w <i>Dionizjach</i> uczestniczą teatry alternatywne, a festiwalowi towarzyszą warsztaty doskonalące aktorskie rzemiosło	wrzesień	Mazowieckie Centrum Kultury i Sztuki w Warszawie, Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie, Stowarzyszenie Artystyczne <i>MAKATA</i> , Urząd Miasta i Starostwo Powiatowe w Ciechanowie
Ogólnopolski Konkurs Poetycki o <i>Laur Opina</i>	Otwarty konkurs literacki promujący region – ziemię ciechanowską	październik	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Starostwo Powiatowe i Urząd Miasta Ciechanów, Zakład Wydawniczo-Poligraficzny <i>ARIADNA</i>
Ciechanowskie Spotkania z Bluesem <i>Blues na dolku</i>	Impreza adresowana do fanów bluesa, mająca swoją ustaloną wysoką renomę w kraju.	listopad	Centrum Kultury i Sztuki w Ciechanowie
Koncerty Muzyki Dawnej	Cykl 4 koncertów odbywających się w neogotyckiej sali Zamku Książąt Mazowieckich w Ciechanowie	czerwiec-wrzesień	Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie

Źródło: Strony internetowe: <http://www.ciechanowonline.pl>

W regionie ciechanowskim liderem lokalnej prasy jest *Tygodnik Ciechanowski* ukazujący się od 1979 roku. Pismo w nakładzie ponad 20 tys. egzemplarzy dociera do mieszkańców 10 powiatów: ciechanowskiego, działdowskiego (województwo warmińsko-mazurskie), legionowskiego, makowskiego, mławskiego, nowodworskiego, płońskiego, przasnyskiego, pułtuskiego i żuromińskiego, w których zamieszkuje ponad 800 tys. ludności. Gazeta przedstawia aktualne informacje z regionu i ma wiele dodatków m.in.: *Tygodnik Mazowiecki*, *Gazeta Uniwersytecka*, *Tygodnik Turystyczny*, *Tygodnik Reklamowy*, *Tygodnik Rolniczy*, *Tygodnik Budowlany*.

Dużo mniejszy nakład posiadają gazety:

- bezpłatny tygodnik *EXTRA Ciechanów* ukazujący się w Ciechanowie i w gminach: Ciechanów, Głinojeck, Grudusk, Gołymin, Ojrzeń, Opinogóra, Regimin, Sońsk w nakładzie 7,5 tys. egzemplarzy,
- *Czas Ciechanowa*, obecny na terenie powiatu ciechanowskiego od września 2005 roku,
- tygodnik *Płońszczak* ukazujący się na terenie powiatu płońskiego w nakładzie ponad 7 tys. egzemplarzy,
- tygodnik *Gazeta Mławska* wydawany w Mławie i powiecie mławskim w ilości ok. 6 tys. egzemplarzy przez spółkę Mazowiecka Grupa Medialna,
- *Katolickie Radio Ciechanów* (103,9 FM) to najdłużej istniejące radio na północnym Mazowszu, którego obecność w życiu religijnym, społecznym oraz kulturalnym mieszkańców m.in. okolic Ciechanowa, Mławy, Płońsk, Pułtusk trwa już 14 lat. W nowej ramówce radio stawia głównie na wiadomości regionalne i dobrą muzykę, a także informacje spoza regionu, które przygotowują dziennikarze *Radia ZET*. Transmitowane audycje i wywiady poświęcone problemom regionu i życia codziennego jego mieszkańców przyczyniają się do wzmacniania społecznych więzi i budowania lokalnej tożsamości.

W grudniu 2009 roku emisję programu rozpoczęło *Radio Przasnysz*, adresujące swoje audycje do mieszkańców Przasnysza i okolic.

5.4.4. Usługi sportu i rekreacji

Działalnością sportowo-rekreacyjną w mieście zajmuje się głównie Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Ciechanowie, który administruje bazą sportową. W kalendarzu imprez organizowanych przez ośrodek figurują zawody, zgrupowania i konsultacje zlecane przez poszczególne polskie związki sportowe: Polski Związek Piłki Nożnej, Polski Związek Pływacki, Polski Związek Podnoszenia Ciężarów i Polski Związek Tenisa Stołowego. Dzięki bazie noclegowej i gastronomicznej towarzyszącej obiektom sportowym organizowane są m.in.:

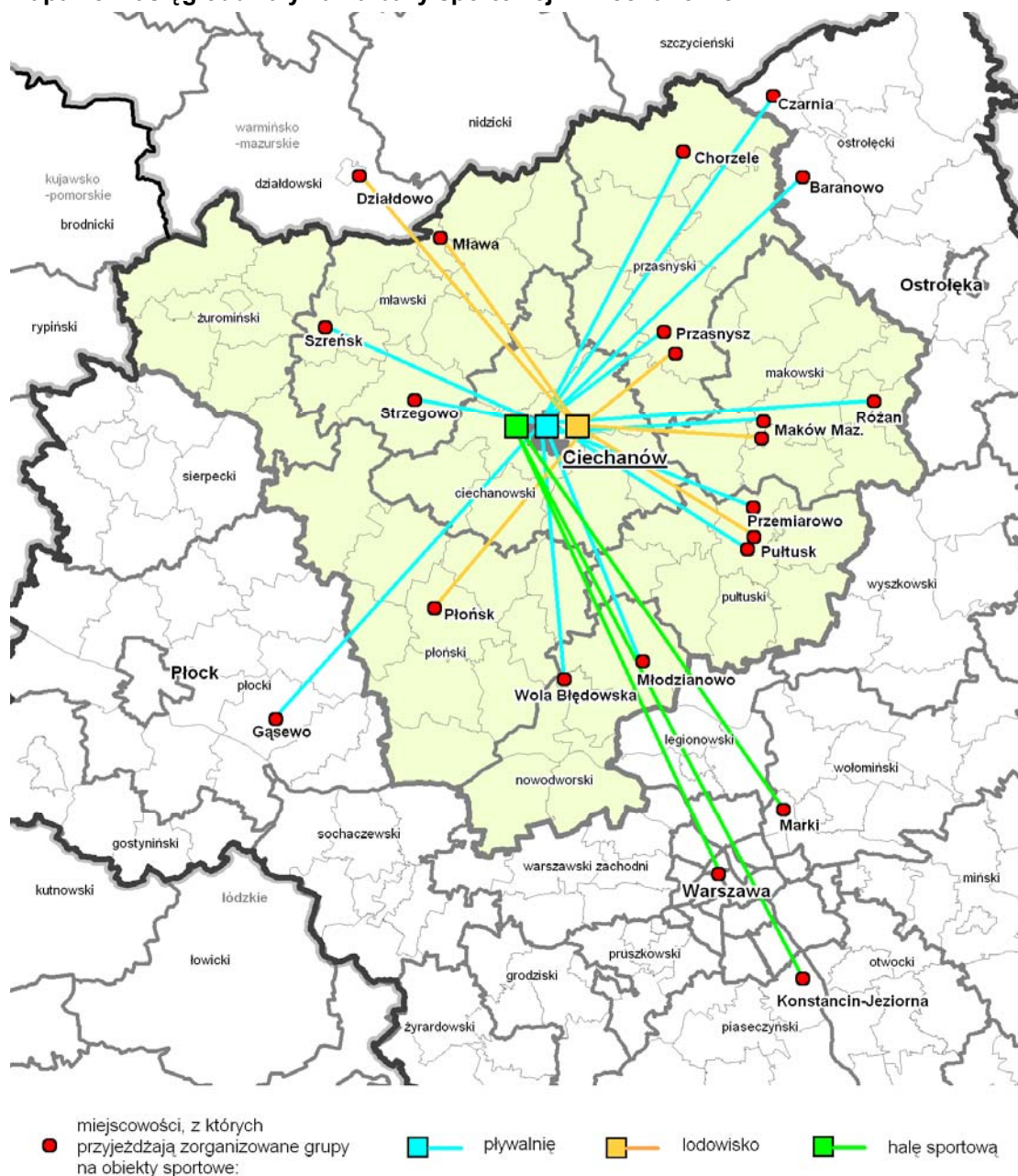
- mistrzostwa Polski w pływaniu do lat 13,
- ogólnopolskie zawody pływackie Społecznego Towarzystwa Oświatowego,
- *Międzynarodowy Turniej Piłkarski o Puchar Syrenki*,
- zgrupowania kadry narodowej w piłce nożnej, tenisie stołowym, podnoszeniu ciężarów,
- zgrupowania w pływaniu grup seniorów i młodzieży jako etap przygotowań do mistrzostw świata i Europy.

Jeden z ciechanowskich klubów sportowych – CLKS *Mazovia* skupia zawodników w sekcji podnoszenia ciężarów i jest jednocześnie liczącym się klubem w Polsce. Z uwagi na dobrze wyposażone zaplecze sportowe oraz znaczące osiągnięcia, w marcu 2009 roku odbyły się 37 mistrzostwa Unii Europejskiej w podnoszeniu ciężarów. Powierzono miastu również organizację *Mistrzostw Świata Weteranów* w 2010 roku oraz *Mistrzostw Europy Juniorów* do lat 17 w 2011 roku w podnoszeniu ciężarów.

Ponadto Ciechanów, jako jedyne miasto z północnego Mazowsza, przeszedł pomyślnie przez kolejny etap weryfikacji centrów pobytowo-szkoleniowych na Euro 2012. Obecnie znajduje się wśród 9 pretendentów do zorganizowania baz treningowo-pobytowych na Mazowszu i jest wśród 44 w kraju (ze 150 miast zgłoszonych w pierwszym etapie).

Informacje uzyskane z Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, administrującego większość obiektów sportowych, pozwoliły na określenie, z których miejscowości najczęściej osób korzysta z bazy sportowej: pływalni, sztucznego lodowiska i hali sportowej (Mapa 18). Dla zobrazowania ponadlokalnego zasięgu bazy sportowej analizą objęto zorganizowane grupy uczestników, na początku roku 2008 (styczeń-marzec) i zgrupowania sportowców pochodzących spoza powiatu ciechanowskiego. W analizie pominięto indywidualne osoby oraz zorganizowane grupy dzieci i młodzieży z gmin powiatu ciechanowskiego, korzystające regularnie z obiektów sportowych w ramach zajęć wychowania fizycznego.

Mapa 18. Zasięg oddziaływania bazy sportowej w Ciechanowie



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie danych z MOSiR w Ciechanowie


Ponadlokalne oddziaływanie bazy sportowo-rekreacyjnej, którą dysponuje miasto, związane jest z udostępnianiem nowoczesnych obiektów dla przeprowadzania zawodów sportowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym oraz organizowaniem zgrupowań podnoszących umiejętności zawodników.

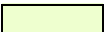
5.4.5. Ochrona zdrowia

W celu określenia zasięgu przestrzennego oddziaływania największej placówki w Ciechanowie w dziedzinie ochrony zdrowia, tj. Specjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego, przeanalizowano zakres świadczonych usług we wszystkich szpitalach znajdujących się na obszarze objętym opracowaniem. Jedynie w szpitalu ciechanowskim znajdują się oddziały: chirurgii dziecięcej, laryngologiczny, urologiczny, pulmonologiczny, obserwacyjno-zakaźny, neurologiczny, dermatologiczny (Tabela 9), które zapewniają odpowiedni poziom leczenia specjalistycznego pacjentów z terenu sąsiednich powiatów. Poza Ciechanowem oddział okulistyki i psychiatryczny jest w Przasnyszu, a kardiologiczny w Przasnyszu i w Płońsku, gdzie znajduje się również jedyny na tym obszarze oddział reumatologiczny. Oddział nefrologiczny ze stacją dializ, poza Ciechanowem, jest również w Makowie Mazowieckim.

Tabela 9. Oddziały w szpitalach poszczególnych miast

Nazwa oddziału	Oddziały w szpitalach poszczególnych miast							
	Ciechanów	Nowy Dwór Mazowiecki	Maków Mazowiecki	Mława	Płońsk	Przasnysz	Pułtusk	Żuromin
Anestezjologii i Intensywnej Terapii								
Chirurgii Dziecięcej								
Chirurgii Ogólnej								
Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej								
Dziecięcy (pediatria)								
Kardiologiczny								
Laryngologiczny								
Położniczo-Ginekologiczny								
Neonatologiczny								
Okulistyczny								
Urologiczny								
Pulmonologiczny								
Specjalistyczny Wewnętrzny								
Wewnętrzny								
Obserwacyjno-Zakaźny								
Reumatologiczny								
Opieki Paliatywno-Hospicyjnej								
Nefrologiczny i stacje dializ								
Neurologiczny								
Dermatologiczny								
Psychiatryczny								
Rehabilitacji								
Blok Operacyjny								
Szpitalny Oddział Ratunkowy								

 – brak oddziału w szpitalu

 – występowanie oddziału w szpitalach

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie danych z Mazowieckiego Centrum Zdrowia Publicznego, Oddział Terenowy w Ciechanowie (2008 r.)

Wysoka jakość świadczonych usług, wyspecjalizowana kadra medyczna oraz rozwinięta specjalizacja zdecydowały, że rzeczywistym obszarem działania ciechanowskiego szpitala są, poza powiatem ciechanowskim, powiaty: mławski, przasnyski, makowski, pułtuski, płoński i żuromiński – teren zamieszkały przez prawie 500 tys. mieszkańców. Duża waga społecznego oddziaływania szpitala wynika również z rangi – jako szpitala wojewódzkiego, który świadczy wiele specjalistycznych usług medycznych zarówno w zakresie diagnostyki,

jak i leczenia (szpitalnego i ambulatoryjnego). Konsultacyjne poradnie specjalistyczne podległe oddziałom szpitalnym w Ciechanowie zapewniają ambulatoryjne leczenie specjalistyczne pacjentom z północno-zachodniego Mazowsza.

O ponadregionalnym znaczeniu Ciechanowa w zakresie opieki zdrowotnej decyduje szeroki zakres i wysoka jakość świadczonych usług oraz systematyczne wdrażanie nowych technologii i procedur leczenia. Infrastruktura ochrony zdrowia wyposażona jest w nowoczesne zasoby sprzętowe, rozbudowaną bazę diagnostyczną i leczniczą.

5.4.6. Powiązania gospodarcze

Dla zobrazowania zasięgu oddziaływania zakładów pracy według miejsca zameldowania pracowników, wysłano ankiety do 14 znaczących dla rozwoju gospodarczego miasta zakładów. Odpowiedzi nadeszło tylko 8 placówek: Ciechanowska Spółdzielnia Mleczarska, Zakłady Drobiarskie Cedrob SA, Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Poligraficzne Gryf, Wydawnictwo Bauer Sp. z o.o., Zakłady Mechaniczne Metaltech – Piasecki s.j., Fabryka Narzędzi Fanar SA, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Placówka Terenowa w Ciechanowie i ZUS – Inspektorat w Ciechanowie. Są to zakłady o bardzo zróżnicowanej liczbie pracujących: od poniżej 100 osób do powyżej 500 osób (Metaltech – Piasecki s.j. i Cedrob SA).

Przyjęto, że pozyskane z ankiet dane odzwierciedlają charakter zjawiska, pomimo że obrazują zameldowanie tylko 2259 osób pracujących w Ciechanowie, wobec ok. 12,8 tys. ogółu pracujących (Tabela 10). Zasięg oddziaływania powyższych zakładów obejmuje praktycznie powiat ciechanowski (ok. 90%), co wskazuje na codzienne dojazdy do miejsca pracy.

Tabela 10. Miejsca zameldowania pracowników ankietowanych zakładów pracy w Ciechanowie

Lp.	Gmina, w której zameldowani są pracownicy	Liczba pracowników	Udział procentowy
1.	Ciechanów – miasto	1684	74,5
2.	Głinojeck	98	4,3
3.	Regimin	92	4,1
4.	Opinogóra	87	3,9
5.	Stupsk	43	1,9
6.	Sońsk	36	1,6
7.	Szydłowo	31	1,4
8.	Grudusk	30	1,3
9.	Ojrzeń	29	1,3
10.	Gołymin	22	1,0
11.	Czosnów	20	0,9
12.	Mława	20	0,9
13.	Strzegowo	10	0,4
14.	Ciechanów – gmina	8	0,4
15.	Krasne	7	0,3
16.	Przasnysz	7	0,3
17.	Płońsk	5	0,2
18.	Pułtusk	3	0,1
19.	Maków	2	0,1
20.	Świercze	2	0,1
21.	Nasielsk	2	0,1
22.	Czerwonka, Baboszewo, Biała Podlaska, Bydgoszcz, Elk, Józefów, Łochów, Raciąż, Nowy Dwór Mazowiecki, Pisz, Warszawa, Wąwolnica, Zamość, Działdowo, Wiśniewo, Sochocin, Szydłowo, Płońsk, Gzy, Czernice Borowe, Szczecin	21	0,9
	Razem	2259	100,0

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie ankiet

Stosunkowo wysoki potencjał rynku pracy sprawia, że Ciechanów staje się atrakcyjnym miejscem pracy nie tylko dla mieszkańców Ciechanowa, ale również mieszkańców powiatów sąsiednich. Duży udział wśród osób dojeżdżających do pracy mają pracownicy z gmin powiatu mławskiego, tj. z gminy: Szydłowo, Stupsk, Mława i Strzegowo (ok. 110 osób).

Powiązania miasta Ciechanowa z otoczeniem obejmują również związki gospodarcze:

- Ciechanowskie Zakłady Drobiarskie Cedrob SA posiadają główną bazę surowcową w północno-zachodniej części województwa mazowieckiego (gminy: Biezuń, Żuromin, Szreńsk, Radzanów). Dzięki własnym wylęgarniom w Mławie i Pawłowie, fermom hodowlanym oraz wytwórni pasz Cedrob Pasze w Gumowie zakłady mają pełną kontrolę nad produkcją, od wylęgu do uzyskania produktów finalnych,
- główne zaplecze surowcowe Ciechanowskiej Spółdzielni Mleczarskiej znajduje się w gminach powiatu ciechanowskiego oraz gminach: Krasne, Karniewo, Czernice Borowe, a także Drobin i Staroźreby,
- HIT Electronics produkuje m.in. podzespoły do telewizorów plazmowych i ciekłokrystalicznych dla mławskiego koncernu LG. Zakład zamierza podjąć starania o włączenie go do specjalnej strefy ekonomicznej,
- obiekty handlu hurtowego zaopatrują sklepy na obszarach sąsiednich gmin,
- z giełdy samochodowej korzysta jednorazowo ok. 1200 sprzedających. Są to głównie mieszkańcy północnego Mazowsza oraz sąsiednich województw: podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Zamierzenia inwestycyjne dotyczą powiększenia placu (z 3,5 ha do ok. 6,0 ha), uzbrojenia w infrastrukturę techniczną oraz wprowadzenia poza sobotami dodatkowego handlu w niedziele.

W północno-zachodniej części Mazowsza Ciechanów jest ważnym ośrodkiem gospodarczym o zróżnicowanej strukturze branżowej zorientowanej na wprowadzanie innowacyjnych i nowoczesnych technologii. Obok przedsiębiorstw branży spożywczych dużą aktywność wykazują podmioty związane z przemysłem elektromaszynowym, poligraficznym, papierniczym, a także związane z branżą budowlaną i odzieżową. W mieście inwestorzy mogą liczyć na sprzyjającą biznesowi infrastrukturę, na miejscu działają liczne banki, instytucje szkoleniowe i okołobiznesowe oraz kancelarie prawne. Corocznie odbywają się tu targi pracy. Celem przedsięwzięcia jest bezpośredni kontakt pracodawców z potencjalnymi pracownikami i możliwość zapoznania ich z oczekiwaniami rynku pracy. Dzięki targom pracodawcy mają szansę pokazać się jako nowoczesne firmy, a poszukujący pracy mogą zaprezentować swoją kreatywność, pomysłowość i przedsiębiorczość. W targach udział biorą pracodawcy liczący się na lokalnym rynku pracy. Na miejscu można uzyskać informacje o aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu, możliwościach założenia własnej działalności gospodarczej i korzystania z funduszy unijnych.

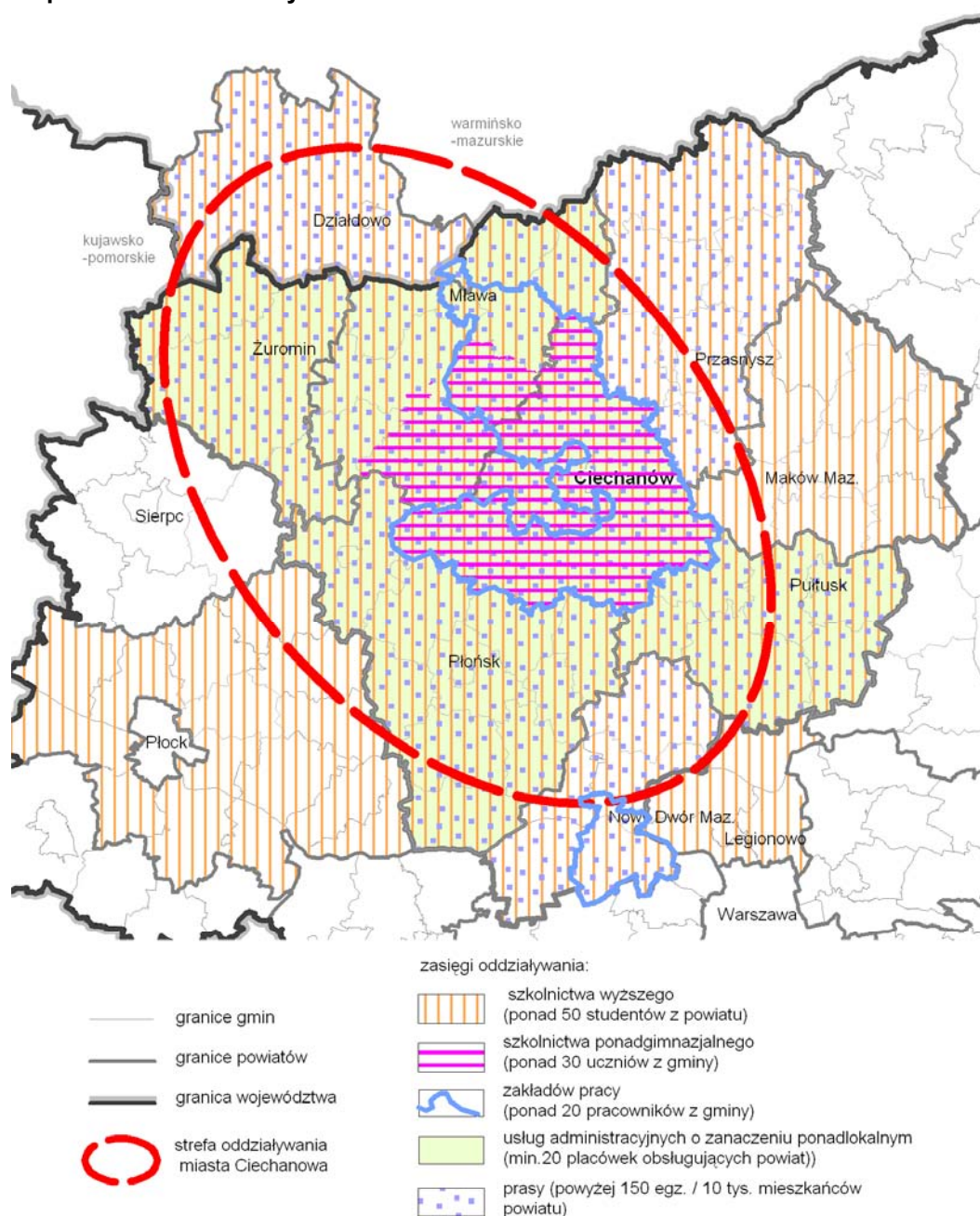
Ważną rolę w wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji osób bezrobotnych pełni Fundacja Gospodarcza im. Karola Marcinkowskiego w Ciechanowie. Jest to największa organizacja pozarządowa działająca w północno-zachodniej części Mazowsza. Cele statutowe fundacji realizowane są poprzez organizację kursów i szkoleń, świadczenie bezpłatnych usług doradczych oraz bezpłatne pośrednictwo pracy. Fundacja realizuje dwa projekty współfinansowane ze środków Wspólnoty Europejskiej: Program PHARE 2002 *Promocja wzrostu zatrudnienia wśród młodzieży* i Program PHARE 2002 *Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem*.

Miasto przygotowane jest również do współpracy z inwestorami, aktywnie włącza się w procesy inwestycyjne. W końcu 2007 roku ciechanowscy radni poparli inicjatywę dotyczącą włączenia Drukarni Wydawnictwa Bauer do Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, co umożliwi rozbudowę hal produkcyjnych na działce o powierzchni ok. 7 ha i utworzenie ok. 150 nowych miejsc pracy.

5.4.7. Oddziaływanie miasta Ciechanowa

Zasięg oddziaływania miasta jest wynikiem jego potencjału społecznego i gospodarczego oraz funkcji, jakie pełni w regionie. Identyfikacji związków funkcjonalno-przestrzennych Ciechanowa z otoczeniem regionalnym dokonano poprzez wskazanie obszarów koncentracji ciężarów i zasięgów oddziaływania w zakresie: szkolnictwa wyższego, szkolnictwa ponadgimnazjalnego, usług administracyjnych o znaczeniu ponadlokalnym, zakładów pracy i lokalnej prasy (Mapa 19). Wybrane dziedziny dobrze odzwierciedlają powiązania w sferze społecznej i gospodarczej oraz w większości zostały potwierdzone aktualnymi badaniami ankietowymi.

Mapa 19. Strefa oddziaływania miasta Ciechanowa



Źródło: Opracowanie własne MBPR na podstawie badań ankietowych

Wśród przeanalizowanych sfer życia społeczno-gospodarczego największy zasięg przestrzenny związany jest z funkcjonowaniem placówek szkolnictwa wyższego: Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, wydziałów Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieyszt-

ra w Pułtusk, Wyższej Szkoły Biznesu i Zarządzania, Wydziału Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie oraz Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych i Kolegium Nauczycielskiego. Zgeneralizowany zasięg oddziaływania, uwzględniający minimum 50 studentów z powiatu, obejmuje powiaty: ciechanowski, żuromiński, działdowski, mławski, przasnyski, makowski, pułtuski, legionowski, nowodworski, płoński oraz płocki. Ważną rolę w tworzeniu powiązań między miastem i otoczeniem pełnią również instytucje i placówki świadczące usługi administracyjne. Po reformie administracyjnej w 1999 roku w Ciechanowie pozostało wiele jednostek administracyjnych, których zasięg działania często pokrywa się terytorialnie z byłym województwem ciechanowskim lub znacznie wykracza poza ten obszar. Stymulują one m.in. rozwój obsługi komunikacyjnej oraz innych usług: handlu, gastronomii. Jest to szczególnie widoczne w odniesieniu do powiatów: ciechanowskiego, mławskiego, płońskiego, pułtuskiego i żuromińskiego, które znajdują się w zasięgu oddziaływania minimum 20 placówek administracji zlokalizowanych w Ciechanowie.

Trudne jest dokładne określenie przestrzennego oddziaływania jednostek i instytucji, które nie mają przypisanego zasięgu terytorialnego np. Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego, szpital wojewódzki, stowarzyszenia oraz lokalne media.

Porównanie obszarów koncentracji ciężarów i zasięgów oddziaływania analizowanych zjawisk pozwoliło na określenie orientacyjnej strefy oddziaływania miasta Ciechanów, będącej funkcją potencjału społeczno-gospodarczego, jak i dostępności komunikacyjnej. Strefa ta, rozciągająca się głównie wzdłuż korytarza transportowego nr VI Gdańsk – Warszawa – Katowice, wykracza poza obszar województwa mazowieckiego i obejmuje powiat działdowski z województwa warmińsko-mazurskiego.

Szeroki zasięg oddziaływania Ciechanowa świadczy o znaczeniu miasta w systemie osadniczym i jego randze w skali regionu.

6. MOŻLIWOŚCI KSZTAŁTOWANIA CIECHANOWA JAKO OŚRODKA REGIONALNEGO

6.1. Ośrodki regionalne w dokumentach rządowych i samorządowych

Problematyka ośrodków regionalnych znalazła odzwierciedlenie w dokumentach kształtujących politykę zarówno na poziomie wspólnotowym, krajowym, jak i regionalnym. Najczęściej można w nich odnaleźć działania kierowane do najsilniejszych gospodarczo miast metropolitalnych, ale również do ośrodków subregionalnych. Wśród przeanalizowanych dokumentów znalazły się następujące:

- *Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015*,
- *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020*,
- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*,
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013*.

Strategia Rozwoju Kraju określa cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Głównym celem *Strategii* jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski, poszczególnych obywateli i rodzin. Kluczowym zadaniem polityki regionalnej państwa jest pełniejsze wykorzystanie potencjału endogenicznego największych ośrodków miejskich oraz wzmocnienie związków między metropoliami i terenami zurbanizowanymi a otaczającymi je terenami wiejskimi i małymi miasteczkami. Kierunki polityki regionalnej wobec województwa mazowieckiego obejmują działania zmierzające m.in. do:

- wzmocnienia funkcji metropolitalnych Warszawy i jej otoczenia, szczególnie tych o znaczeniu międzynarodowym,
- większej spójności przestrzenno-funkcjonalnej, w tym poprawy powiązań transportowych,
- wzmocnienia powiązania Warszawy z innymi ośrodkami miejskimi o istotnym znaczeniu subregionalnym, zwłaszcza byłymi miastami wojewódzkimi,
- poprawy dostępności warszawskiego rynku pracy, usług edukacyjnych, kulturalnych i z zakresu opieki zdrowotnej,
- wspierane będą działania o charakterze deglomeracyjnym lokalizujące przedsięwzięcia gospodarcze oraz inicjatywy związane z rozwojem przedsiębiorczości poza miastem stołecznym Warszawą,
- rozwoju komunikacji lotniczej oraz budowy lotnisk,
- poprawy stanu środowiska naturalnego w cennych przyrodniczo obszarach o znaczeniu ponadregionalnym.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 wizję rozwoju Mazowsza określa w haśle *Mazowsze konkurencyjnym regionem w układzie europejskim i globalnym*. Dążenia i aspiracje władz województwa w urzeczywistnianiu nakreślonej wizji rozwoju oddaje sformułowana misja strategiczna *Mazowsze jako najbardziej rozwinięty gospodarczo region w Polsce podejmuje uczestnictwo w rywalizacji z innymi rozwiniętymi regionami, poprzez eliminowanie dysproporcji rozwojowych, rozwój nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy, przy jednoczesnym zachowaniu spójnego i zrównoważonego rozwoju*. Uszczegółowienie dążeń i aspiracji władz województwa zawierają poszczególne cele pośrednie, wyznaczające strategiczne kierunki działań dotyczące całego obszaru województwa, jak i obszarów problemowych.

W *Strategii* przewiduje się konieczność stymulowania rozwoju byłych miast wojewódzkich, ze względu na zgromadzony w nich potencjał rozwojowy i pełnione funkcje w subregionie. Wsparciem powinny zostać objęte także małe ośrodki miejskie, z których część utraciła swój potencjał rozwojowy, na skutek likwidacji istniejących zakładów produkcyjnych. Dla realizacji celu podjętych będzie szereg działań:

- pogłębiające się dysproporcje rozwojowe będą niwelowane działaniami rewitalizacyjnymi, zarówno ośrodków subregionalnych, jak i małych miast, które powinny zaowocować przekształceniem miast subregionalnych w ośrodki równoważenia rozwoju, a w przypadku małych miast w lokalne ośrodki aktywizacji społecznej, umożliwiające przenoszenie impulsów rozwojowych z metropolii na otaczające tereny, w tym tereny wiejskie,
- niezbędne będzie jak najszersze wykorzystanie endogenicznych czynników rozwoju ośrodków subregionalnych i mniejszych miast, w szczególności poprzez wspieranie i tworzenie nowych zakładów przemysłowych, małych i średnich przedsiębiorstw oraz instytucji otoczenia biznesu, wyższych uczelni (w ośrodkach subregionalnych), szkół policealnych i ponadgimnazjalnych, kolegiów, placówek lecznictwa specjalistycznego,
- wspieranie procesów rozwojowych ośrodków subregionalnych poprzez zwiększanie ich atrakcyjności inwestycyjnej i szans w przestrzeni krajowej, przez usprawnienie powiązań infrastrukturalnych z otoczeniem (komunikacja i teleinformacja), poprawę warunków mieszkaniowych, oddziaływanie na ceny nieruchomości i mediów oraz promocję walorów środowiskowych,
- poprawa poziomu usług publicznych i komunalnych, w tym wdrażanie efektywnych rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz rozbudowa lub modernizacja odpowiedniej infrastruktury usług publicznych, komunikacji (zwłaszcza komunikacji publicznej), gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, energetyki i łączności.

Ponadto podkreślając wagę jakości układu transportowego dla możliwości rozwojowych regionu *Strategia* wskazuje również konieczność poprawy skomunikowania miast z ich otoczeniem, w tym wzmocnienie powiązań ośrodków subregionalnych z Warszawą oraz tworzenie powiązań między miastami powiatowymi. Działania mają na celu zwiększenie przepustowości tras komunikacyjnych i dostosowanie odcinków dróg do odpowiednich parametrów. Dla rozwoju obszaru subregionu ciechanowskiego istotne znaczenie będzie miała realizacja zadań obejmująca m.in. podniesienie standardów technicznych drogi krajowej nr 60 wchodzącej w skład Wielkiej Obwodnicy Mazowsza wraz z budową obwodnicy miasta Ciechanowa w ciągu drogi krajowej nr 60, rozbudowę drogi krajowej nr S-7 do parametrów drogi ekspresowej, uzupełnianie sieci dróg wojewódzkich z wykorzystaniem dróg powiatowych na kierunku Ciechanów – Nasielsk oraz modernizację linii kolejowej E-65 Warszawa – Gdańsk.

Polityka przestrzenna województwa, określona w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, obejmuje zespół działań (polityk) zmierzających do przekształcenia struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa w celu osiągnięcia spójności terytorialnej oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju regionu mazowieckiego. Na podstawie analizy cech społeczno-gospodarczych i zróżnicowanych możliwości rozwoju *Plan* wyróżnia obszary problemowe, tj. obszar aglomeracji warszawskiej, obszar największych wpływów aglomeracji warszawskiej oraz obszar o niskiej zdolności wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju (radomski, płocki, ostrołęcki, nadbużański i mławsko-żuromiński). Miasto Ciechanów znajduje się w obszarze największych wpływów aglomeracji warszawskiej, natomiast otoczenie miasta od strony zachodniej – w obszarze problemowym mławsko-żuromińskim (*Mapa 20*).

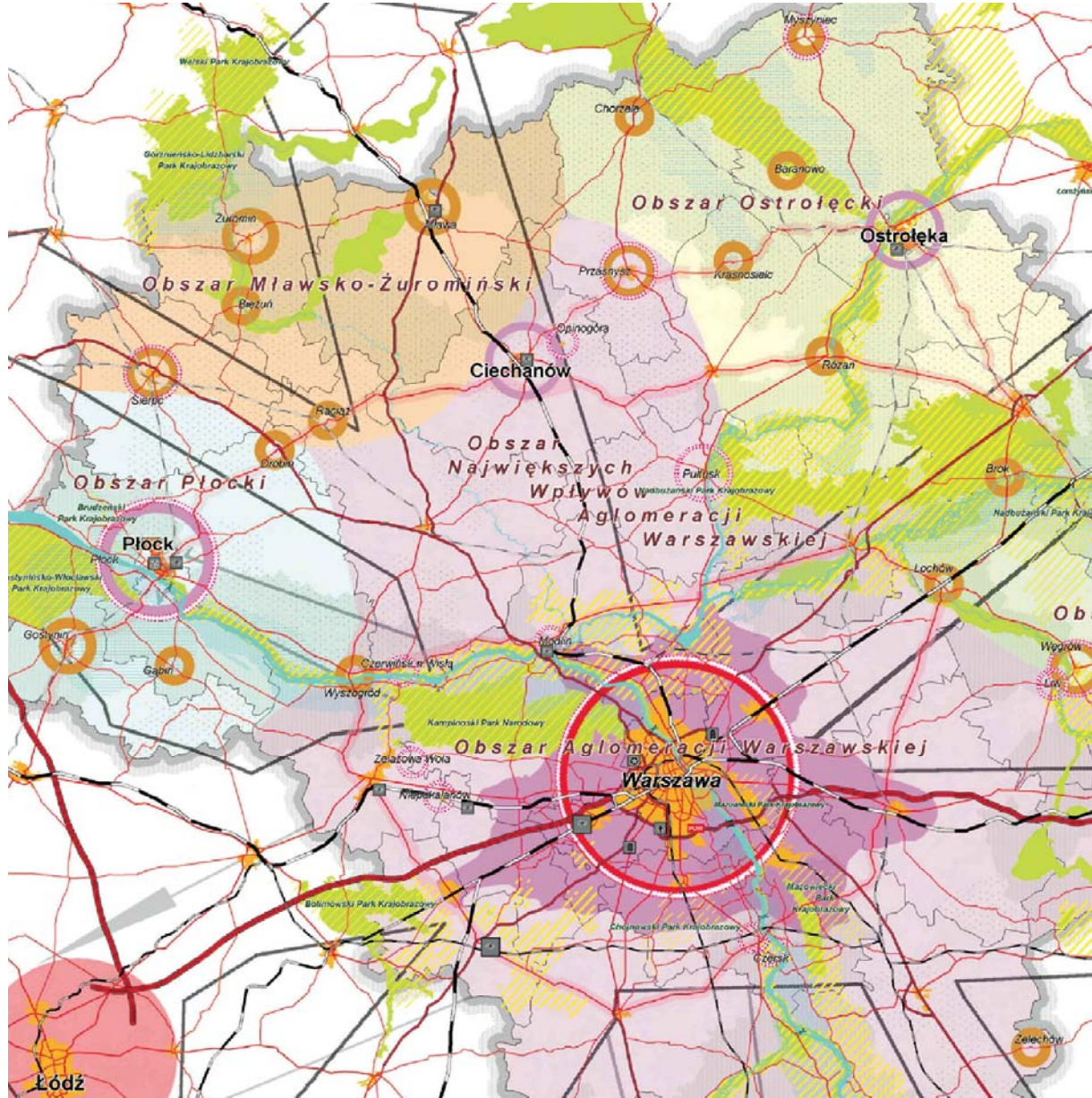
W ramach polityki *wspomagania rozwoju wybranych ośrodków osadniczych* obok Warszawy wskazano regionalne i ponadregionalne ośrodki równoważenia rozwoju: Ciechanów, Ostrołęka, Płock, Radom i Siedlce, a także miasta i miejscowości gminne jako wielofunkcyjne ośrodki aktywizacji otaczających je terenów. Wspomaganie wybranych ośrodków regionalnych powinno dotyczyć działań na rzecz ożywienia gospodarczego podregionów, szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego oraz specjalistycznej opieki medycznej.

Dla ożywienia gospodarczego, w ramach polityki *przeciwdziałania największym dysproporcjom rozwojowym*, w odniesieniu do miast mławsko-żuromińskiego obszaru problemowego, w *Planie* zakłada się, wspomaganie rozwoju ośrodków powiatowych Mławy, Sierpca i Żuromina oraz gminnych Raciąża i Bieżunia w zakresie obsługi ludności i rolnictwa.

Ważkim kierunkiem działania władz jest ochrona dziedzictwa kulturowego obszaru zapowiadana w polityce *ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych*. Działania obejmują m.in. promowanie Ciechanowa, Pułtusza, Przasnysza jako cennych miast historycznych, ochronę zespołów budownictwa drewnianego na terenach miejskich i wiejskich oraz kreowanie m.in. Ciechanowa, Opinogóry, Pułtusza jako ośrodków tożsamości kulturowej regionu (krzewienie tradycyjnych imprez folklorystycznych).

Ponadto w ramach rozwoju ponadlokalnych systemów infrastruktury technicznej, w odniesieniu do subregionu ciechanowskiego przewiduje się m.in. rozbudowę systemów energetycznych i wodociągowo-kanalizacyjnych oraz rozwój systemów telekomunikacyjnych ułatwiających dostęp do informacji – ważnego czynnika konkurencji. W zakresie transportu drogowego istotne znaczenie będzie miało usprawnienie powiązań Ciechanowa z Warszawą poprzez ukształtowanie nowego ciągu drogi wojewódzkiej wzdłuż linii kolejowej E-65 na odcinku Ciechanów – Nasielsk, budowa drogi ekspresowej S-7, wzmocnienie nawierzchni i dostosowanie do nacisków 115 kN/oś odcinków dróg nr 50 i 60, budowa obwodnicy miasta Ciechanowa w ciągu drogi nr 60, a także rozwój systemu transportowego miasta jako jednego z regionalnych węzłów transportowych. W zakresie transportu kolejowego przewiduje się modernizację linii kolejowej E-65 objętej międzynarodowymi umowami AGC i AGTC, umożliwiającą osiągnięcie m.in. prędkości 160 km/godz. dla pociągów pasażerskich.

Mapa 20. Kierunki polityki przestrzennej



Obszary polityki przestrzennej

- aglomeracja warszawska
- obszar największych wpływów aglomeracji warszawskiej
- obszar ostrołęcki
- obszar mławsko - zuromiński
- obszar płocki

- wykorzystanie walorów kulturowych do rozwoju turystyki

Wspomaganie wybranych jednostek osadniczych

- Warszawa - w zakresie funkcji stołecznych i międzynarodowych
- ponadregionalne i regionalne ośrodki rozwoju w zakresie funkcji ponadpowiatowych
- wybrane ośrodki powiatowe i gminne w zakresie funkcji obsługi ludności i rolnictwa

Ochrona walorów przyrodniczych

- obszary proponowane przez administr. rządową do włączenia do sieci Natura 2000
- parki narodowe i krajobrazowe - istn./wskazyw. przez administrację rządową do objęcia ochroną
- gminy proponowane do wdrażania programów rolno - środowiskowych

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Głównym instrumentem służącym realizacji celów rozwojowych województwa mazowieckiego, przy wykorzystaniu środków wspólnotowych, będzie **Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013**. Program zakłada m.in. niwelowanie różnic w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między metropolią warszawską a obszarami pozametropolitalnymi oraz wzmocnienie potencjału endogenicznego miast dla aktywności gospodarczej sąsiadujących z nimi terenów. W ramach priorytetu *Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu* przewidziane są przedsięwzięcia z zakresu poprawy systemu transportu publicznego w miastach. Wsparcie kierowane będzie głównie do miast, które pełnią rolę ośrodków równoważenia rozwoju m.in. do Ciechanowa. Poprawa infrastruktury, w tym m.in. budowa nowych, przedłużenie lub odnowienie linii komunikacyjnych transportu publicznego, zakup nowego taboru, budowa zintegrowanego systemu monitorowania i zarządzania ruchem, wpłynie na jakość usług transportu miejskiego oraz lepsze wykorzystanie potencjału rozwojowego miasta (wzrost atrakcyjności jako miejsca pracy, zamieszkania i lokowania inwestycji).

Ponadto na obszarach miast, które obejmują dekapitalizowane zasoby mieszkaniowe, tereny starej zabudowy oraz osiedla budowane z wielkiej płyty, przewidziane jest wdrażanie działań rewitalizacyjnych w celu nadania tym obszarom nowych funkcji gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub turystycznych. Działania takie dotyczyć mogą m.in. renowacji budynków o wartościach historycznych, porządkowania przestrzeni miejskiej, tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości. Odnowa zasobów mieszkaniowych będzie wskazana na obszarach, na których występuje komasacja niekorzystnych zjawisk społecznych oraz dodatkowo obniżona wartość zasobów mieszkaniowych lub niski stopień termoizolacji budynków. W takich przypadkach wsparcie skierowane zostanie na renowację części wspólnych – wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz na renowację i adaptację budynków na cele mieszkaniowe z przeznaczeniem dla rodzin o niskich dochodach lub osób o szczególnych potrzebach. Wsparcie działań rewitalizacyjnych kierowane będzie głównie do ośrodków miejskich będących siedzibami powiatów, ośrodków subregionalnych: Radomia, Płocka, Siedlec, Ostrołęki i Ciechanowa.

Na liście projektów kluczowych, za których realizację odpowiadać będzie gmina miejska Ciechanów, znalazły się:

- poprawa regionalnego systemu transportowego przez budowę w Ciechanowie pętli łączącej drogi krajowej nr 50 i 60, drogi wojewódzkiej nr 617 i 615 oraz siedem dróg powiatowych o przewidywanej wartości 120 mln zł,
- budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami komunalnymi dla gmin regionu ciechanowskiego o wartości 88 mln zł.

Realizacja kierunków rozwoju, ujętych w dokumentach planistycznych opracowanych na różnych szczeblach programowania, w odniesieniu do obszarów miejskich, w tym ośrodków regionalnych, umożliwi przyspieszenie wzrostu gospodarczego na tych terenach, a tym samym podniesienie konkurencyjności i spójności – (odpowiednio) całego województwa, kraju i Europy.

6.2. Rozwój miasta w dokumentach samorządu lokalnego

Kierunki rozwoju miasta Ciechanowa określone zostały w następujących dokumentach programowych:

- *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Ciechanów do roku 2023,*
- *Planie rozwoju lokalnego Ciechanowa 2005-2010,*
- *Lokalnym programie rewitalizacji miasta Ciechanów na lata 2005-2013,*

- *Strategii informatyzacji Urzędu Miasta,*
- *Strategii rozwiązywania problemów społecznych.*

Analizę dokumentów przeprowadzono w aspekcie rozwoju miasta jako ośrodka subregionalnego.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Ciechanów do roku 2023 uchwalona w kwietniu 2004 roku ujmuje silne i słabe strony miasta, szanse i zagrożenia, wizję, misję oraz strategiczne kierunki rozwoju, sprecyzowane przy pomocy celów długofalowych i krótkookresowych. Poszczególnym celom operacyjnym przyporządkowano listę zadań, spodziewane efekty oraz ich mierniki wraz z procedurą monitorowania i aktualizacji *Strategii*. W *Strategii* określona została wizja rozwoju miasta w perspektywie 20 lat: *Ciechanów będzie miastem posiadającym atrakcyjne miejsca pracy oraz stwarzającym korzystne i przyjazne warunki do rozwoju szeroko pojętej przedsiębiorczości, czystym i zadbanym, oferującym atrakcyjne formy spędzenia wolnego czasu dzięki bogatej ofercie kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz miastem, w którym rozwój społeczny i gospodarczy będzie następował z poszanowaniem zasobów naturalnych.*

Dla rozwoju funkcji o znaczeniu regionalnym szczególne znaczenie będą miały działania służące:

- rozwojowi przedsiębiorczości i tworzeniu warunków do powstawania miejsc pracy m.in. poprzez: przygotowanie terenów pod inwestycje generujące miejsca pracy, wspieranie edukacji ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa wyższego oraz aktywizację bezrobotnych (ściśła współpraca ze szkołami wyższymi w celu wzmocnienia ich potencjału i dostosowania profilu kształcenia do potrzeb rynku pracy), podnoszenie jakości usług administracji samorządowej poprzez współpracę regionalną, doskonalenie metod i technik zarządzania oraz obsługi (wdrożenie elektronicznego obiegu dokumentów, Informatycznego Zintegrowanego Systemu Zarządzania Gminą),
- podnoszeniu poziomu życia mieszkańców poprzez m.in.: rozwój infrastruktury komunalnej (rozwój i modernizacja sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, ciepłowniczej, budowa regionalnego zakładu przetwarzania odpadów komunalnych w Woli Pawłowskiej, wykorzystywanie alternatywnych źródeł do produkcji energii elektrycznej i ciepłej z uwzględnieniem ciepła odpadowego z tłoczni gazu w Regiminnie), rozwój infrastruktury komunikacyjnej (wyprowadzenie ruchu tranzytowego z miasta poprzez budowę obwodnicy drogi nr 60, rozbudowa lub modernizacja dworca PKP z kompleksem handlowo-usługowym, wspieranie działań w celu budowy wiaduktów kolejowych w ramach modernizacji magistrali Warszawa – Gdańsk) oraz efektywne wykorzystywanie bazy sportowo-rekreacyjnej,
- kreowaniu i promowaniu wizerunku miasta poprzez m.in.: opracowanie dorocznych kalendarzy imprez w mieście, organizowanie imprez sportowych krajowych i międzynarodowych, współpracę z miastami partnerskimi w celu organizowania wspólnych przedsięwzięć promujących integrację europejską, wspieranie turystyki z wykorzystaniem walorów historycznych miasta, modernizację centrum miasta (rewitalizacja średniowiecznego traktu od Zamku Książąt Mazowieckich do Farskiej Góry).

Ściśle związany ze *Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Ciechanów do roku 2023* jest **Plan Rozwoju Lokalnego Ciechanowa 2005-2010**, w którym zakłada się osiągnięcie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego przy możliwie najlepszym wykorzystaniu dostępnych zasobów finansowych, organizacyjnych oraz ludzkich, a także skoncentrowanie środków na strategicznych działaniach. W dokumencie określone zostały zadania wpływające na poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, stwarzające możliwości rozwoju życia gospodarczego, rozwój systemu komunikacji i infrastruktury, poprawę stanu środowiska i wizerunku miasta oraz zaspokojenie potrzeb i oczekiwań społecznych. Istotne

znaczenie ponadlokalne mają przedsięwzięcia dotyczące realizacji zintegrowanego systemu gospodarki odpadami regionu ciechanowskiego na bazie składowiska odpadów w Woli Pawłowskiej (opracowanie koncepcji, powołanie celowego komunalnego związku gmin regionu ciechanowskiego, budowa instalacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów) oraz budowa ścieżek rowerowych w ramach Międzynarodowego Szlaku Rowerowego EuroVelo i Greenway, modernizacja miejskiej bazy sportowej, budowa kompleksu dworcowo-handlowo-usługowego z wykorzystaniem dworca PKP.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ciechanów na lata 2005-2013 opracowany został w celu pobudzenia aktywności środowisk lokalnych, stymulowania współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami obszarach miasta. Realizacja *Programu* umożliwi poprawę warunków życia mieszkańców Ciechanowa, czyniąc jednocześnie miasto bardziej atrakcyjnym dla przyjeżdżających do niego turystów. Będzie to możliwe zarówno dzięki przeprowadzonym inwestycjom, jak też dzięki działaniom podejmowanym w sferze społecznej.

Na podstawie analizy zagrożeń i problemów społecznych występujących w dzielnicach Ciechanowa oraz zagadnień związanych ze spójnością terytorialną zidentyfikowano obszary rewitalizacji. Są to:

- obszar I: Trakt średniowieczny – oś komunikacyjna miasta, od Zamku Książąt Mazowieckich z przyległą częścią zespołu przyrodniczo-krajobrazowego *Dolina rzeki Łydyni*, poprzez ulicę Wodną, rynek z ratuszem, ulicę Warszawską, Plac Kościuszki, ulicę Zieloną Ścieżka do Farskiej Góry i Parku im. Dąbrowskiego oraz ulicę Ściegiennego,
- obszar II: Dzielnicę *Bloki* – obszar poniemieckiej zabudowy wielorodzinnej z okresu okupacji, obejmujący ok. 100 budynków jednopiętrowych z użytkowym poddaszem, w obrębie torów kolejowych i ulic Reja, 17 Stycznia i Tatarskiej,
- obszar III: Tereny przemysłowe – wyrobiska pocegielniarne wypełnione wodą, zlokalizowane na terenie miasta (w centrum i na obrzeżach): *Krubin* w rejonie ulicy Sońskiej, *Kanały* ograniczone ulicami 17 Stycznia, Gostkowską, Kargoszyńską i Kraszewskiego, *Jeziorko* w rejonie ulicy Armii Krajowej, *Kargoszyn* w rejonie ulicy Sygietyńskiego.

Wyznaczone do rewitalizacji obszary stanowią pod względem historycznym i funkcjonalnym najważniejsze tereny miejskie. Koncentracja działań rewitalizacyjnych na tych obszarach gwarantuje najwyższą efektywność działań w stosunku do oczekiwanych efektów rewitalizacji, którymi są m.in.:

- odtworzenie rekreacyjnej funkcji centrum miasta,
- poprawa estetyki przestrzeni w centrum miasta, dzielnicy *Bloki* i na terenach przemysłowych,
- powstrzymanie degradacji zabytkowej tkanki miejskiej, remont i modernizacja obiektów zabytkowych,
- poprawa dostępności i atrakcyjności obiektów kultury oraz powiększenie bazy sportowo-rekreacyjnej,
- powstanie nowych miejsc pracy w wyniku realizacji nowych projektów turystycznych i kulturalnych.

Realizacja zadań określonych w dokumentach programowych samorządu miejskiego przyczyni się do podniesienia estetyki miasta oraz rozwoju gospodarczego i społecznego, skutkującego przede wszystkim zmniejszeniem patologii społecznych, poprawą bezpieczeństwa oraz ograniczeniem bezrobocia. Zwiększy się także atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna miasta, która w aspekcie integracji europejskiej oraz korzystnego położenia Ciechanowa w centralnej części Polski ma ogromne znaczenie.

Rola miasta Ciechanowa jako ośrodka regionalnego uwzględniona została również w dokumentach programowych powiatu ciechanowskiego, tj.:

- **Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Ciechanowskiego na lata 2004-2013** mającym na celu określenie głównych zamierzeń inwestycyjnych przewidzianych do realizacji na terenie powiatu w latach 2004-2006 oraz w latach 2007-2013 przy zaangażowaniu środków własnych oraz zewnętrznych źródeł finansowania. Zadania inwestycyjne zaplanowane do realizacji w latach 2007-2013 dotyczą w głównej mierze rozwoju systemu komunikacji, w tym modernizacji i przebudowy dróg. Możliwość pozyskania dofinansowania na wskazane inwestycje umożliwi zwiększenie zakresu tych prac, a jednocześnie generować będzie środki na kolejne, ważne z punktu widzenia lokalnej społeczności przedsięwzięcia, w szczególności mające wpływ na przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich oraz dostęp do warszawskiego rynku pracy;
- **Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2020**, w której uwzględnione zostały istniejące warunki do funkcjonowania instytucji publicznych o znaczeniu ponadlokalnym oraz regionalnym. Dotyczy to zarówno bazy dla instytucji administracyjnych i innych instytucji publicznych (edukacja, kultura), jak i wysoko wykwalifikowanej, doświadczonej kadry. Cel operacyjny *Stymulowanie rozwoju ponadlokalnych (subregionalnych) usług publicznych w Ciechanowie i na terenie powiatu* ujmuje m.in. następujące działania:
 - tworzenie warunków do efektywnego funkcjonowania i podejmowanie działań na rzecz utrzymania w Ciechanowie ośrodków zamiejscowych (delegatur) administracji rządowej oraz samorządu województwa mazowieckiego,
 - inspirowanie administracji rządowej do określenia odrębnego (bez wspólnego z subregionem płockim) NUTS-3 na obszarze subregionu ciechanowskiego,
 - wspieranie rozwoju Specjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Ciechanowie jako wiodącej w subregionie placówki ochrony zdrowia,
 - wspieranie rozwoju i promocja wyższych uczelni w Ciechanowie,
 - tworzenie inicjatyw o zasięgu subregionalnym i regionalnym (porozumień powiatów i gmin subregionu ciechanowskiego) w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć, dotyczących ochrony środowiska, bezpieczeństwa, edukacji oraz rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej.

Ponadto w celu operacyjnym *Kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej powiatu, zdolnego do przyjmowania i wytwarzania innowacji* jeden z kierunków działań dotyczy tworzenia warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego Ciechanowa jako ośrodka subregionalnego. Realizacja takich zamierzeń sprzyjać będzie tworzeniu dobrego klimatu zarówno dla inwestycji, jak i dla rozwoju przedsiębiorczości, jak również w sferze produkcyjnej oraz w usługach. W efekcie umożliwi tworzenie wysokiej pozycji konkurencyjnej powiatu ciechanowskiego w regionie, kraju i poza jego granicami.

6.3. Działania władz samorządowych służące wzmocnieniu pozycji miasta w regionie

Prawa jakimi rządzi się rynek, integracja z Unią Europejską oraz skomplikowana sytuacja społeczno-gospodarcza, wymusza na gminach działania w zakresie planowania strategicznego, a co za tym idzie rozpoczęcie działalności marketingowej dla miasta. Gminy rywalizują między sobą o środki z UE na realizację nowych inwestycji i pozyskiwanie nowych klientów, mieszkańców oraz turystów. Aby zwiększać efektywność działań i skutecznie dążyć do poprawy poziomu życia mieszkańców, samorząd miasta wykorzystuje nowe wyzwania pomyślnie ubiegając się o dofinansowanie unijne. W ramach ZPORR WM zrealizowane zostały następujące projekty:

- **Budowa i wdrożenie publicznego, interaktywnego systemu usług administracji samorządowej e-Urząd.** Projekt miał na celu wdrożenie interaktywnych oraz wewnętrznych procedur obsługi indywidualnego i instytucjonalnego klienta Urzędu Miasta oraz zapewnienie wiarygodnych, dostępnych informacji publicznych. Posłużył on przygotowaniu i wdrożeniu podstawy budowy e-usług związanych z infrastrukturą społeczeństwa informacyjnego w zakresie budowy nowych oraz rozszerzenia istniejących już usług i baz danych administracji samorządowej, a także wspomaganie procedury wewnętrznych realizacji spraw w Urzędzie Miasta;
- **Rozbudowa i modernizacja systemu kanalizacji Osiedla Zachód w Ciechanowie,** w ramach którego wybudowano na terenie miasta 0,57 km kanalizacji sanitarnej, 4,03 km kanalizacji deszczowej, 0,78 km przykanalików.

Na terenie miasta w ramach RPO WM 2007-2013 realizowane będą następujące projekty:

- **Poprawa regionalnego systemu transportowego przez budowę w Ciechanowie pętli łączącej drogi krajowe nr 50 i 60, drogi wojewódzkie nr 617 i 615 oraz 7 dróg powiatowych.** Jest to projekt kluczowy nr 18 w ramach RPO WM (30. września 2008 roku podpisana została preumowa). Projekt obejmuje budowę ok. 15 km drogi z chodnikami i ścieżkami rowerowymi z czego ok. 5 km będzie stanowiła droga dwujezdniowa o szerokości pasa drogowego ok. 50 m, a ok. 10 km – droga jednojezdniowa. W ciągu drogi wybudowany zostanie most na rzece Łydyni o długości ok. 40 m. Wybudowana pętla miejska nie tylko odciąży komunikacyjnie centrum miasta, ale także skutkować będzie poprawą systemu transportowego w regionie, skróceniem czasu przejazdu oraz poprawą bezpieczeństwa publicznego;
- **Rewitalizacja Zamku Książąt Mazowieckich w Ciechanowie – Ośrodek Pogranicza Kultur (etap I)** umowa podpisana została 15. marca 2010 roku, polegać będzie na konserwacji zabytkowych murów i odbudowie dawnego Domu Małego;
- **Rewitalizacja zabytkowego ratusza w Ciechanowie.** Umowę na realizację projektu podpisano 24. marca 2010 roku. Obejmuje on rewitalizację jednego z najcenniejszych i najciekawszych obiektów urbanistycznych Ciechanowa. Realizacja projektu przyczyni się do poprawy wizerunku miasta oraz wzrostu atrakcyjności turystycznej miasta i regionu;
- **Poprawa jakości usług medycznych w zakresie rehabilitacji poprzez modernizację obiektu Specjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Ciechanowie przy ulicy Okrzei** – umowa podpisana została 24. marca 2010 roku. Projekt obejmuje modernizację ciechanowskiego szpitala;
- **Skomunikowanie centrum miasta Ciechanowa przez modernizację ulicy Strażackiej, Kopernika, Sierakowskiego i budowę nowego odcinka do drogi krajowej nr 60.** Umowa podpisana została 24. marca 2010 roku. Skutkiem realizacji inwestycji będzie sprawne funkcjonowanie całego układu drogowego oraz lepsze skomunikowanie centrum miasta.

Marketing miasta jest rynkowo zorientowaną koncepcją zarządzania miastem (gminą) lub regionem przez władze samorządowe i jej partnerów w celu zaspokajania obecnych i przyszłych potrzeb użytkowników wewnętrznych i zewnętrznych. Skuteczność prowadzenia działań w zakresie marketingu miasta przejawia się głównie we wzmacnianiu bazy ekonomicznej. Promocja zewnętrzna przejawia się w uczestnictwie w targach krajowych (*Wystawa Gospodarczych Miast Polski* w Poznaniu) i międzynarodowych (targi *Grüne Woche* w Berlinie), w zamieszczaniu prezentacji w publikacjach, wydawaniu prospektów promujących miasto, we współpracy zagranicznej (miasta partnerskie), nowych ofertach inwestycyjnych oraz w tworzeniu wizerunku miasta w internecie.

Ciechanów, po utracie statusu miasta wojewódzkiego, nie ma możliwości korzystania z wielu przywilejów i funduszy. Aby ponownie móc się wypromować spośród innych miast, władze samorządowe podjęły działania marketingowe mające na celu wypromowanie miasta w regionie w oparciu o m.in. atrakcyjność inwestycyjną i walory turystyczne. Obecnie turystów przyciągają zarówno imprezy kulturalne organizowane w mieście, takie jak: *Kupalnocka* – Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne, XIII-wieczne manewry rycerskie, historyczne widowisko plenerowe *Powrót Szwoleżerów Gwardii*, czy też Ogólnopolski Festiwal Teatralny *Dionizje*, jak i bogata baza sportowo-rekreacyjna. Miasto szczyci się również produkcją regionalnego piwa. Rozwijają się tu prężnie firmy takie jak Bauer (kapitał niemiecki), Metaltech, Cedrob, Delitissue (kapitał włoski), HIT Electronics (kapitał indonezyjski) oraz wiele innych. Ciechanów jest też miastem edukacji, działają tu takie wyższe uczelnie jak: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższa Szkoła Menedżerska SIG, Wyższa Szkoła Biznesu i Zarządzania, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych oraz Wyższa Szkoła Humanistyczna.

Miasto ma również długie i bogate doświadczenia w zakresie współpracy zagranicznej. Kontakty te zaczęły się już na początku lat siedemdziesiątych kiedy podpisana została umowa o partnerstwie z francuskim miastem Meudon. Obecnie miasto nawiązało na stałe kontakty zagraniczne z czterema miastami partnerskimi: Meudon (Francja), Haldensleben (Niemcy), Chmielnicki (Ukraina), Brezno (Słowacja). Współpraca opiera się na wspieraniu się i wymianie doświadczeń w zakresie funkcjonowania administracji lokalnej, wizytach delegacji oficjalnych administracji, wymianie kulturalnej, koncertach zespołów, udziale w targach promocyjnych miast, współpracy zespołów artystycznych, współpracy szkół – realizacji wspólnych programów edukacyjnych. Co roku organizowane są wymiany uczniów z miastami partnerskimi przy finansowym i organizacyjnym udziale władz samorządowych.

Miasto skutecznie promuje swój wizerunek, o czym świadczą zdobyte certyfikaty i wygrane konkursy, a także pozycje w rankingach ogólnopolskich. Za osiągnięcia ekologiczne Ciechanów otrzymał nagrody: *Certyfikat Miasta Zrównoważonego Rozwoju* (przyznany w 1999 roku przez Radę Gmin i Regionów Europy), Dyplom w konkursie Regionalnego Centrum Ekologicznego pt. *Miasta a Wymagania Unii Europejskiej* (2001 rok) oraz wyróżnienia: zwycięstwo w konkursie *Stockholm Partnerships* (tzw. Nagroda Nobla w dziedzinie zrównoważonego rozwoju), certyfikat za osiągnięcia w zakresie poprawy warunków życia mieszkańców oraz znak promocyjny *Zielone Płuca Polski*.

Zostało również przyznane Świadectwo Przedsiębiorstwa Czystej Produkcji dla Urzędu Miasta Ciechanów za wprowadzenie w urządzenie selektywnej zbiórki odpadów.

W 2006 roku miasto zajęło 27. miejsce w ogłoszonym po raz drugi przez dziennik *Rzeczpospolita* rankingu samorządów w kategorii najlepszych gmin miejskich i miejsko-wiejskich. Znajduje się również na 19. miejscu (Mława na 21.) w drugiej edycji rankingu *Europejska Gmina – Europejskie Miasto* zorganizowanym przez *Gazetę Prawną*.

7. PODSUMOWANIE

- Ciechanów zajmuje ważne miejsce w przestrzeni północno-zachodniego Mazowsza odznaczając się szybszym, w relacji do innych miejscowości rozwojem ekonomicznym, który jest indukowany na sąsiednie obszary (posiada strefę oddziaływania). Analiza zjawisk oraz procesów rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego obszaru objętego opracowaniem wskazuje, że Ciechanów pełni rolę ośrodka subregionalnego. Miasto na tle subregionu wyróżnia: wysoki potencjał demograficzny (największe pod względem liczby ludności miasto północno-zachodniej części Mazowsza, duży udział ludności w wieku produkcyjnym, wysoki poziom wykształcenia mieszkańców), duża liczba szkół ponad-

gimnazjalnych o zróżnicowanej ofercie edukacyjnej, rozwijające się szkolnictwo wyższe, wzrastające zatrudnienie w sektorze usług, jak również wysoki poziom, rodzaj i jakość świadczonych usług medycznych. Również w bezpośrednim otoczeniu Ciechanowa, w strefie zurbanizowanej, zachodzą procesy rozwoju i obserwuje się wysoką aktywność społeczną i gospodarczą.

- Miasto Ciechanów pełni dla otaczającego obszaru funkcje usługowe w zakresie:
 - administracji – liczne placówki administracji państwowej, samorządowej i administracji specjalnej np. wojskowej,
 - edukacji – szkolnictwo ponadgimnazjalne (zawodowe, średnie, pomaturalne),
 - szkolnictwa wyższego – ok. 3500 studentów, w tym ok. 1700 studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej,
 - ochrony zdrowia – Specjalistyczny Szpital Wojewódzki wraz z zespołem przychodni i poradni specjalistycznych,
 - kultury – liczne imprezy kulturalne o charakterze cyklicznym kierowane zarówno do twórców kultury, jak i jej odbiorców o zasięgu krajowym i międzynarodowym,
 - sportu i rekreacji – nowoczesny kompleks obiektów sportowo-rekreacyjnych służący m.in. organizacji zawodów sportowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym (zwłaszcza w podnoszeniu ciężarów).

Pełnione różnorodne funkcje usługowe ukształtowane przez wiele lat mają wpływ na istniejące powiązania strukturalne między ośrodkiem subregionalnym Ciechanów a jego bliskim sąsiedztwem. Mimo utraty statusu miasta wojewódzkiego, Ciechanów nadal pełni ważne funkcje w subregionie, a impulsy rozwojowe czerpie przede wszystkim z obsługi obszarów otaczających, dla których jest głównym skupiskiem placówek administracyjnych, edukacyjnych, medycznych, kulturalnych, handlowych i usługowych.

- Samorząd lokalny, poprzez uchwalanie dokumentów planistycznych: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, kształtuje korzystne warunki dla działalności przedsiębiorców, inwestorów, wytwórców oraz zachowań konsumentów, a pośrednio wpływa na rynek pracy. Miasto Ciechanów posiada opracowane studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, dysponuje 23 miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obejmującymi ok. 17% powierzchni miasta. Są to instrumenty służące do właściwego wykorzystania przestrzeni miejskiej oraz oddziałujące na określony obszar obejmujący nieruchomości, wszystkich mieszkańców oraz przedsiębiorców. Posiadanie tego typu dokumentów ułatwi otrzymanie wsparcia finansowego zarówno na rozwój infrastruktury komunalnej i drogowej, jak i na inwestycje dla miejscowych przedsiębiorców (programy operacyjne na lata 2007-2013).

Opracowane dokumenty planistyczne, poprzez określenie kierunków rozwoju przestrzennego oraz możliwości zagospodarowania terenów lub stopnia przekształceń, pozwalają na świadome prowadzenie gospodarki gruntami i planowanie inwestycji o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym. Wskazują również na potencjał rozwoju przestrzennego miasta.

- Dla celów programowania rozwoju Ciechanowa istotne znaczenie ma określenie powiązań miasta z obszarami otaczającymi, a w szczególności identyfikacja rodzaju i zasięgu ciąż.

Przeprowadzona analiza zasięgów oddziaływania (z różną szczegółowością, dostosowaną do rodzaju powiązań) wykazała, że największe obszary ciąż związane są z funkcjonującymi w Ciechanowie szkołami wyższymi oraz placówkami administracji państwowej, samorządowej i specjalnej. Zlokalizowane w mieście jednostki administra-

cyjne poprzez przyporządkowany im obszar działania (strefa wpływów), odgórnie tworzą powiązania pomiędzy miastem i otoczeniem. Stymulują przy tym rozwój obsługi komunikacyjnej, rozwój kultury, handlu, gastronomii itp. Zasięg przestrzenny zjawiska jest szczególnie widoczny w obszarze byłego województwa ciechanowskiego. Wykształcone, wieloletnie związki miasta z otoczeniem, wzmacniane są również obecnie poprzez: rozwój szkolnictwa wyższego, rozbudowywaną bazę diagnostyczną i leczniczą infrastruktury ochrony zdrowia, unowocześnianą bazę sportowo-rekreacyjną, powiązania gospodarcze, media, fundacje i organizacje pozarządowe. Rozwiązywanie wspólnych problemów (np. w dziedzinie gospodarki odpadami tworzenie związków komunalnych) sprzyja utrwalaniu powstałych wcześniej powiązań i poszerzeniu pól współpracy między poszczególnymi samorządami.

- Wyznaczona, orientacyjna strefa oddziaływania miasta Ciechanów, w całości obejmuje zidentyfikowany w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* mławsko-żuromiński obszar problemowy, a przeprowadzona analiza wskazuje na wiele wspólnych cech z tym obszarem. Położenie Ciechanowa na styku dwóch obszarów i przypisanych im polityk przestrzennych oraz wykonane analizy wskazują na konieczność współdziałania na różnych płaszczyznach m.in. poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, stowarzyszeń. Współpraca zwiększy efektywność realizacji wspólnych zadań w porównaniu do bardziej kosztownego i mniej efektywnego działania w izolacji. Pozytywnym przykładem współpracy jest utworzenie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie (z wydziałami w Ciechanowie i Mławie) oraz powołanie komunalnego związku 27 gmin z czterech powiatów północnego Mazowsza w celu kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki odpadami subregionu.

Istniejąca, rozbudowana sieć infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym stwarza wiele możliwości współpracy pomiędzy samorządami gminnymi i powiatowymi. Może się ona rozwijać w ramach określonych prawnie związków, stowarzyszeń lub wzajemnej wymiany o charakterze nieformalnym. Formy współpracy umożliwią tworzenie różnych struktur współpracy, powiązanych z układem przestrzennym. Rozwijane w ramach współpracy relacje mogą mieć istotny wpływ na gospodarkę miasta i jego otoczenia zarówno poprzez realizację wspólnych przedsięwzięć, jak i transfer wiedzy.

- Dla równoważenia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa mazowieckiego konieczne jest m.in. wzmocnienie potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych. Preferencje rozwojowe stwarza z pewnością dostępność komunikacyjna, która jest jednym z ważniejszych czynników integrujących przestrzeń całego regionu. Położenie Ciechanowa przy ważnych szlakach drogowych i kolejowych o znaczeniu krajowym, a także sieć dróg wojewódzkich ma wpływ na dynamikę rozwoju miasta i otoczenia oraz jego konkurencyjność. Obszary położone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych stanowią potencjalne zaplecze i warunki dla rozwoju inwestycji. Dlatego też szczególne znaczenie mają zadania mające na celu zwiększenie dostępności komunikacyjnej Ciechanowa z otoczeniem, w tym m.in.:

 - poprawa powiązań drogowych z Warszawą poprzez zmianę kategorii dróg powiatowych położonych wzdłuż linii kolejowej E65 na kierunku Ciechanów – Nasielsk,
 - tworzenie warunków dla zwiększenia dostępności komunikacji kolejowej (m.in. odpowiednia liczba połączeń dalekobieżnych) dla mieszkańców gmin powiatu ciechanowskiego i powiatów sąsiednich (powiat makowski, przasnyski),
 - budowa obwodnicy miasta w ciągu drogi krajowej nr 60 Kutno – Płock – Ciechanów – Ostrów Mazowiecka – tranzytowe położenie Ciechanowa (węzeł komunikacyjny: magistrała kolejowa, 2 drogi krajowe, 3 drogi wojewódzkie) stanowi szansę lokalizacji m.in. centrum logistycznego dla rozwoju intermodalnego transportu towarów w powiązaniu z Wielką Obwodnicą Mazowsza,

- realizacja wewnętrznej „pętli miejskiej”, która ma połączyć drogi krajowe nr 50 i 60, drogi wojewódzkie nr 617 i 615 oraz 7 dróg powiatowych a tym samym usprawnić komunikację między wszystkimi dzielnicami miasta i odciążać centrum od ruchu ponadlokalnego.

Pełnienie przez miasto Ciechanów roli ośrodka stymulującego rozwój całego subregionu wymaga ponadto:

- rozwoju funkcji edukacyjnej miasta poprzez zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb subregionu ofertę kształcenia na poziomie szkolnictwa ponadgimnazjalnego i wyższego,
 - utrzymania wysokiej dostępności i jakości świadczonych usług medycznych w Specjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Ciechanowie (modernizacja obiektu, nowoczesne wyposażenie),
 - tworzenia warunków do efektywnego funkcjonowania i podejmowanie działań na rzecz utrzymania w Ciechanowie ośrodków zamiejscowych (delegatur) administracji rządowej oraz samorządu województwa mazowieckiego, co wzmocni istniejące powiązania funkcjonalno-przestrzenne z otoczeniem,
 - wzmocnienia kulturotwórczej roli miasta poprzez m.in. odpowiednie wykorzystanie zbiorów Ośrodka Dokumentacji Regionalnych Towarzystw w Ciechanowie,
 - rozbudowy bazy sportowej w Ciechanowie, która umożliwi organizowanie stałych imprez sportowych o znaczeniu ponadlokalnym.
- Różnorodność zjawisk społeczno-gospodarczych i problemów strukturalnych występujących w różnych częściach Mazowsza stanowiło poważne wyzwanie w procesie programowania rozwoju województwa mazowieckiego. Specyfika poszczególnych obszarów uwzględniona została poprzez adresowanie różnych polityk przestrzennych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz kierunków działań – w strategii rozwoju. Realizacja polityk i zamierzeń określonych na poziomie wojewódzkim ułatwi rozwój społeczno-gospodarczy miasta Ciechanowa określony w opracowanych przez samorząd miasta dokumentach strategicznych.

ABSTRACT

Ciechanów is a town with a population of 46 thousand and is the official centre of a district with over 91 thousand residents. As such, it is one of the main settlements in the north-west part of the Mazovia Region.

Its location at the junction of two national route roads (numbers 50 and 60) and three regional roads, as well as being on the main Warsaw – Gdańsk railway (E-65) makes it one of the key regional communication nodes. In 2001 the national planning document on the spatial development highlighted the town as a regional centre essential to the balanced development of the surrounding area.

This paper aims to identify Ciechanów's socio-economic potential as well as the functional and spatial links and relations between the town and its surroundings.

Analysis (supported by the survey research) has shown the particular places where the higher education institutions' have influence as well as showing the governmental, regional and local administration institutions' catchment area. Location of public administration bodies with responsibility for particular geographic areas strengthens links between town and its surroundings, such linkages stimulate the development of transport, culture, trade, the catering and the hospitality industry, etc. Areas covered by this kind of influence coincides with the area of the former administrative Ciechanów Region body.

The long-established relations between the town and its surroundings are being strengthened by the development of higher education institutions, the improvement of health infrastructure, the modernising sport and recreation provision, through business interactions and be the activity of the media and various NGOs.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Biuro Projektowo-Konsultingowe EUROSTRADA Sp. z o.o., 2002, *Koncepcja programowa obejścia Ciechanowa w ciągu drogi krajowej nr 60*.

Ciechanowskie Towarzystwo Naukowe, Ciechanowskie Studia i Materiały, nr XXIV, *Województwo Ciechanowskie*, Ciechanów 1985.

Kociszewski A., 1980, *Ciechanów i okolice*, „Sport i Turystyka”, Warszawa.

Kondracki J., 1998, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Mrugalski J., 2008, *Koncepcja budowy pętli wewnątrzmijskiej w Ciechanowie*.

Pazyra S., 1976, *Dzieje Ciechanowa i Ziemi Ciechanowskiej*, Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych Stacja Naukowa w Ciechanowie, Ciechanów.

Goldzamt E. (red.), 1974, *Przemiany sieci osadniczej powiatu pod wpływem uprzemysłowienia i intensyfikacji rolnictwa na przykładzie powiatu ciechanowskiego*, Instytut Planowania Przestrzennego Politechniki Warszawskiej, PWN, Warszawa.

Starkel L., 1999, *Geografia Polski. Środowisko przyrodnicze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Wielki Atlas Historyczny, 2004, Wydawnictwo Demart, Warszawa.

Zarząd Województwa Mazowieckiego 2007, *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2015*, Warszawa.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 2003 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia sieci autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg o znaczeniu obronnym.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 roku w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym (Dz. U. z dnia 6 kwietnia 2007 roku Nr 61, poz. 412.).

Załącznik do uchwały Nr 1351/289/06 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 27 czerwca 2006 roku w sprawie nadania numerów dla dróg powiatowych na obszarze Województwa Mazowieckiego.

Zamana M., M&G Consulting Marketing, 2008, projekt *Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza*.

Zarządzenie nr 17 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 8 grudnia 2000 roku w sprawie ustalenia klas dróg krajowych.

Zarządzenie nr 9 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 12 czerwca 2001 roku w sprawie wykazu dróg wojewódzkich.

Zarządzenie nr 34 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 12 grudnia 2006 roku zmieniające zarządzenie w sprawie nadania numerów drogom krajowym.

Mazowieckie centrum zdrowia publicznego – *Informacja dotycząca sytuacji w szpitalach funkcjonujących na terenie województwa mazowieckiego wg stanu na dzień 30 czerwca 2008 roku*.

Mazowieckie centrum zdrowia publicznego – *Ocena zabezpieczenia opieki zdrowotnej nad matką i dzieckiem w województwie mazowieckim*, Warszawa (grudzień 2007 rok).

Business Mobility International Spółka z o.o., *Strategia rozwiązywania problemów społecznych w mieście Ciechanów* (2005 rok).

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Ciechanów.

Strony internetowe:

[http://www.um.ciechanow.pl/programy strategiczne](http://www.um.ciechanow.pl/programy_strategiczne)

[http://www.ciechanow.powiat.pl/strategia i programy](http://www.ciechanow.powiat.pl/strategia_i_programy)

<http://www.mczp.pl/>

<http://www.szpitalciechanow.com.pl/>

<http://www.ciechanowonline.pl/>

<http://www.ciechanow.naszemiasto.pl/imprezy>

<http://www.powiat-makowski.pl>

<http://www.powiatostrowmaz.pl/>

<http://www.powiatmlawski.pl>

<http://www.powiat-przasnysz.pl/>

<http://www.powiat-plonski.pl/>

<http://starostwopultusk.org.pl/news>

www.stat.gov.pl/bdr Bank danych Regionalnych (Ochrona zdrowia i opieka społeczna, Rynek pracy, Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponad gimnazjalne, Podmioty gospodarcze, Stan i ochrona środowiska, Gospodarka komunalna).

SPIS MAP

Mapa 1. Historyczne jednostki administracyjne z siedzibą w Ciechanowie.....	8
Mapa 2. Sieć osadnicza	9
Mapa 3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	11
Mapa 4. Ochrona zdrowia	13
Mapa 5. Podmioty gospodarcze w gminach.....	17
Mapa 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	19
Mapa 7. Zmiany w poziomie bezrobocia w okresie 2004–2008.....	21
Mapa 8. Powiązania komunikacyjne.....	23
Mapa 9. Schemat układu komunikacyjnego Ciechanowa.....	25
Mapa 10. Struktura przestrzenna miasta Ciechanowa	27
Mapa 11. Plany miejscowe.....	31
Mapa 12. Przewozy pasażerskie PKS w komunikacji regionalnej i dalekobieżnej	32
Mapa 13. Zasięg obsługi Zakładu Komunikacji Miejskiej w Ciechanowie	34
Mapa 14. Natężenie połączeń kolejowych	35
Mapa 15. Gospodarka odpadami.....	38

Mapa 16. Zasięg oddziaływania szkolnictwa ponadgimnazjalnego według miejsca zamieszkania uczniów.....	40
Mapa 17. Szkolnictwo wyższe – zasięgi oddziaływania według miejsca zamieszkania studentów	40
Mapa 18. Zasięg oddziaływania bazy sportowej w Ciechanowie.....	45
Mapa 19. Strefa oddziaływania miasta Ciechanowa.....	49
Mapa 20. Kierunki polityki przestrzennej.....	53

SPIS TABEL

Tabela 1. Dostępność do usług medycznych	13
Tabela 2. Podmioty gospodarcze wg klasyfikacji PKD funkcjonujące w Ciechanowie	16
Tabela 3. Stopa bezrobocia w powiatach	20
Tabela 4. Struktura bezrobotnych w Ciechanowie w latach 2004-2009	22
Tabela 5. Drogi publiczne położone w granicach administracyjnych Ciechanowa.....	23
Tabela 6. Liczba i długość prowadzonych linii regularnej komunikacji autobusowej	33
Tabela 7. Zasięg obsługi placówek i instytucji o znaczeniu ponadpowiatowym działających w Ciechanowie	39
Tabela 8. Wybrane cykliczne imprezy kulturalne o znaczeniu ponadlokalnym.....	43
Tabela 9. Oddziały w szpitalach poszczególnych miast	46
Tabela 10. Miejsca zameldowania pracowników ankietowanych zakładów pracy w Ciechanowie	47

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura użytkowania terenów zainwestowanych.....	6
Wykres 2. Ludność miast powiatowych	10
Wykres 3. Pracujący w usługach rynkowych i nierynkowych.....	20
Wykres 4. Przewozy pasażerów realizowane przez PKS Ciechanów	33